

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

SOSYAL BİLGİLER DEĞERLER ÖĞRETİMİNDE EDEBİ
ÜRÜNLERİN KULLANILMASI: MONTAİGNE'İN
DENEMELER ÖRNEĞİ

Kadir YILDIRIM
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nihat KARAER

Burdur, 2024

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

SOSYAL BİLGİLER DEĞERLER ÖĞRETİMİNDE EDEBİ
ÜRÜNLERİN KULLANILMASI: MONTAİGNE'İN
DENEMELER ÖRNEĞİ

Kadir YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nihat KARAER

Burdur, 2024

**MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 26.04.2024 tarih ve 5 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 03.05.2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Kadir YILDIRIM'ın "Sosyal Bilgiler Değerler Öğretiminde Edebi Ürünlerin Kullanılması: Montaigne'in Denemeler Örneği" konulu tez çalışması Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Nihat KARAER

ÜYE : Prof. Dr. Zafer TANGÜLÜ

ÜYE : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait KORKMAZ

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA / MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

[] Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[] Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Kadir YILDIRIM

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecine başladığım günden itibaren engin bilgi ve birikimi ile kendimi akademik olarak geliştirmeme katkılar sağlayan, eğitim sürecinde zorlandığım tüm zamanlarda ve bu tezi yazma sürecinde sabırla yanımda olan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Nihat KARAER'e en samimi teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecimde beni manevi olarak yalnız bırakmayan, moral ve motivasyonumu kaybettiğim zamanlarda beni akademi için teşvik eden ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen eşim Eda'ya en kalbi teşekkürlerimi sunarım.

Tüm yaşam sürecimde maddi ve manevi desteğini benden hiçbir surette esirgemeyen güzel aileme ve tez sürecimde birçok defa sorularımı yanıtlayan, deneyimlerini paylaşan abim Ömer YILDIRIM'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

**Sosyal Bilgiler Değerler Öğretiminde Edebi Ürünlerin Kullanılması:
Montaigne’in Denemeler Örneği
(Yüksek Lisans Tezi)**

Kadir YILDIRIM

ÖZ

Birlik ve beraberlik duygusu içerisinde var olan toplumların temel ögesi sahip oldukları değerlerdir. Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda belirlenen 18 değeri, Montaigne’nin kaleme aldığı Denemeler eseri içerisinde yer alma durumunu incelemek ve yorumlamaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Yazılı materyallerin incelenerek hedeflenen olgularla ilgili bilgi edinme süreci, doküman incelemesi olarak adlandırılır. Araştırmanın veri kaynağını Michel De Montaigne’nin yazdığı Denemeler isimli eseri oluşturmaktadır. Çalışma verilerinin çözümlenmesi aşamasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizindeki temel hedef, veri setinin tanımlanması ve içindeki gerçek anlamların keşfedilerek yorumlanmasıdır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı değerleri açısından Denemeler eseri incelenmiştir. Bulgular kısmında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Denemeler eserindeki ortak değerler yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda Denemeler eserinin, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı değerlerinin tamamını içerdiği tespit edilmiştir. Eserde en çok adalet ve dürüstlük değerine yer verildiği ve onu takiben sırasıyla özgürlük, bilimsellik, estetik, vatanseverlik, çalışkanlık, aile birliğine önem verme, saygı, yardımseverlik, sevgi, sorumluluk, tasarruf, eşitlik, barış, duyarlılık, bağımsızlık ve dayanışma değerleri saptanmıştır. Çalışma sonucunda en fazla adalet ve dürüstlük değerinin saptanması Montaigne’nin Toulouse Üniversitesinde hukuk eğitimi alması ile ilişkilendirilmiştir. Öte yandan deneme türü içten ve samimi bir edebi türdür. Bu türün yaratıcısı olarak Montaigne eserinde kendini tanımaya çalışarak dürüstlüğü önem vermiştir. Özgürlük, bilimsellik ve estetik değerlerinin eserde yoğun olarak işlenmesi Montaigne’nin aydınlanma çağı şahsiyetlerinden biri olması açısından yorumlanmıştır. Araştırmanın öneriler kısmında Denemeler eserinin Sosyal Bilgiler değer öğretiminde kullanılabileceğine dair önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Denemeler, Montaigne, Sosyal Bilgiler.

Sayfa Adedi: 120

Danışman: Prof. Dr. Nihat KARAER

**Social Studies Using Literary Products in Teaching Values: The Example of
Montaigne's Essays
(Master Thesis)**

Kadir YILDIRIM

ABSTRACT

The essential element of societies that exist in a sense of unity and solidarity is their values. This study examines and interprets the inclusion of 18 values determined in the Social Studies Curriculum in Montaigne's Essays. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in this study. The process of obtaining information about the targeted phenomena by examining written materials is called document analysis. The study's data source is Michel De Montaigne's work titled Essays. The content analysis method was used to analyse the study data. The main goal of content analysis is to define the data set and discover and interpret its real meanings. In this context, the work "Essays" was analysed regarding the values of the Social Studies Curriculum. The findings section interprets the common values in the Social Studies Curriculum and the work of Essays. As a result of the research, it was determined that the work "Essays" contains all the values of the Social Studies Curriculum. It was determined that the values of justice and honesty were mostly included in the work, followed by freedom, scientificity, aesthetics, patriotism, industriousness, giving importance to family unity, respect, benevolence, love, responsibility, saving, equality, peace, sensitivity, independence, and solidarity. As a result of the study, the highest values of justice and honesty were associated with Montaigne's law education at Toulouse University. On the other hand, the essay is a sincere and candid literary genre. As the creator of this genre, Montaigne gave importance to honesty by trying to recognise himself in his work. The fact that the values of freedom, scientificity, and aesthetics were intensively treated in the work was interpreted in terms of Montaigne being one of the personalities of the Age of Enlightenment. In the suggestions section of the research, suggestions were made that the work of Essays can be used in Social Studies value teaching.

Key Words: Essais, Montaigne, Sosyal Studies, Values Education.

Page Number: 120

Supervisor: Prof. Dr. Nihat KARAER

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	i
TEŞEKKÜRLER	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLOLAR DİZİNİ	viii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	2
1.2.1. Alt Problemler	2
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Sayıtlılar	3
1.6. Sınırlılıklar	3
1.7. Tanımlar	3
BÖLÜM II.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Sosyal Bilgiler Öğretimi.....	5
2.2. Değer Eğitimi	6
2.3. Sosyal Bilgiler ve Edebi Ürünler	8
2.4. Montaigne.....	9
2.5. Denemeler	10
2.6. İlgili Araştırmalar	11
BÖLÜM III	15
YÖNTEM.....	15
3.1. Araştırmanın Modeli	15
3.2. Çalışma Materyalleri	16
3.3. Verilerin Toplanması ve Verilerin Çözümlemesi	16
BÖLÜM IV	18
BULGULAR VE YORUM.....	18

4.1. Adalet Değeriyle İlgili Bulgular	18
4.2. Aile Birliğine Önem Verme Değeriyle İlgili Bulgular	28
4.3. Bağımsızlık Değeriyle İlgili Bulgular	33
4.4. Barış Değeriyle İlgili Bulgular	36
4.5. Bilimsellik Değeriyle İlgili Bulgular	40
4.6. Çalışkanlık Değeriyle İlgili Bulgular.....	49
4.7. Dayanışma Değeriyle İlgili Bulgular.....	55
4.8. Duyarlılık Değeriyle İlgili Bulgular	57
4.9. Dürüstlük Değeriyle İlgili Bulgular.....	60
4.10. Eşitlik Değeriyle İlgili Bulgular	69
4.11. Estetik Değeriyle İlgili Bulgular.....	71
4.12. Özgürlük Değeriyle İlgili Bulgular.....	76
4.13. Saygı Değeriyle İlgili Bulgular.....	80
4.14. Sevgi Değeriyle İlgili Bulgular.....	83
4.15. Sorumluluk Değeriyle İlgili Bulgular.....	85
4.16. Tasarruf Değeriyle İlgili Bulgular	89
4.17. Vatanseverlik Değeriyle İlgili Bulgular.....	91
4.18. Yardımseverlik Değeriyle İlgili Bulgular.....	96
BÖLÜM V	100
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	100
5.1. Sonuç ve Tartışma	100
5.2. Öneriler.....	101
KAYNAKLAR	102
ÖZGEÇMİŞ	107

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

yy.: Yüzyıl

TABLÖLER DİZİNİ

Tablolar

Sayfa

Tablo 1. Denemeler Eserindeki Değerlerin SBDÖP'na Göre Dağılımı.....	14
--	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil eden problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile araştırmanın amacı, önemi ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Birlik ve beraberlik duygusu içerisinde var olan toplumların temel ögesi sahip oldukları değerlerdir. İletişim alanındaki teknolojik gelişmelerle birlikte 21. yy.'da hızlıca küreselleşen insanoğlu var olan değerlerinden uzaklaşmakta ve yozlaşmaktadır. Bu durum beraberinde birçok sorunu da getirerek toplumları yıkıma sürüklemektedir. Sorunların çözümü için toplumlar değerler konusu üzerine yönelmektedirler (Şefik, Gültekin, & Gürdoğan Bayır, 2013).

Değerlerini koruyarak var olabilecek toplumların ilk işi gelecek kuşaklara değerlerini aktarmaktır. Bu noktada devreye eğitim girmektedir. Eğitimin amaçlarından biri de değer aktarımıdır. Bu durum 1789 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'unun genel amaçlarında "...Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren... yurttaşlar olarak yetiştirmek" şeklinde belirtilmiştir (MEB, Milli Eğitim Temel Kanunu, 1983a).

SBDÖP eğitim sistemi yapısının sadece akademik olarak başarılı ve belirlenmiş bilgi ve becerilere sahip öğrenciler değil bunların yanında temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmenin temel amacımız olduğunu belirtmektedir. Ayrıca SBDÖP değerler eğitimi adı altında bir başlık açarak adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinden bahsetmekte ve programı uygularken dikkat edilecek hususlar başlığı altında edebi ürünlerle derslerin desteklenmesini istemiştir (MEB, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2023b).

Değerler eğitiminde değer aktarımı için yapılan eğitim bilimleri çalışmaları ile farklı yöntem ve teknikler ortaya konulmuştur. Her yöntemin kendine has felsefi ve politik temeli bulunmakla birlikte kendine has eğitim uygulama planları da bulunmaktadır. Bu uygulamalarda aktarılmak istenen değerler; değer telkini yaklaşımı, değer açıklama, ahlaki muhakeme, değer analizi ve davranış öğrenme yaklaşımı gibi akımlarla gerçekleştirilmektedir (Kılcan, 2016). Değer eğitimi yaklaşımlarından yola çıkılarak sosyal bilgiler dersinde değer aktarımları yazılı edebiyat ürünleri ile yapılabilmektedir. Nitekim sosyal bilgiler ders kitapları incelendiğinde sözlü ve yazılı edebi ürünlerin kullanımı dikkat çekmektedir (Kaymakcı, 2013).

Bu durumlar ışığında alanyazına katkı sağlamak ve yenilik getirmek amacıyla Michel De Montaigne'nin dünyaca ünlü ve edebiyat alanına yeni bir ufuk açmış olan Denemeler isimli eserini SBDÖP'de belirtilen değerler açısından incelemeyi uygun gördük. Bu araştırmada SBDÖP'de geçen değerler incelenecek. Denemeler isimli eser ile SBDÖP'de geçen değerlerin ilişkisi betimlenecek. Denemeler eseri merkezli SBDÖP değerlerinin nasıl aktarılabilceğinin yanıtı aranacaktır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda geçen değerlerin aktarımında Denemeler eserinden yararlanılması oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt Problemler

Bu araştırmada aşağıdaki alt probleme cevap aranmıştır.

1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Denemeler eserindeki ortak değerler nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın ve Montaigne'nin Denemeler isimli eserinin incelenip, ortak değerlerin bulunması ve bulunan değerlerin Sosyal Bilgiler Dersinde nasıl yararlanılabileceğini ortaya koymaktır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Gelişen teknolojinin hızı ile küreselleşen dünya sonucunda yaşanan değişimler beraberinde sorunları da getirmiştir. Bu durum toplumları değerler alanında çalışmaya ve araştırmaya teşvik etmiştir (Beldağ & Yazar Kaptan, 2017). Değerlerin zamanla yozlaşması bireylerin toplum içerisinde uyum halinde yaşamasına engel olacaktır. Çalışmamız bu noktada değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması için önem teşkil etmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretimi alanında değerlerin edebi eserler yolu ile aktarımında birçok edebi tür kullanılırken deneme türünde eserlerin incelenmediği görülmüştür. Bu bağlamda çalışmamız alan yazın için önemli bir katkı sağlayacaktır.

1.5. Sayıtlılar

Engin Sunar'ın, Michel De Montaigne'nin yazdığı Denemler isimli eseri günümüz Türkçesine tam ve doğru çevirdiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma Montaigne'nin Denemeler isimli eserinde ve SBDÖP'da geçen değerler ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Bireylerin toplum içerisinde var olabilmelerine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, felsefe, psikoloji, hukuk ve siyaset bilimi gibi sosyal bilimlerle vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; insanın sosyal ve fiziki çevreyle etkileşimini geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında inceleyen bir ders programıdır (Bilgili, 2019, s. 4)

Değer: Değer sözlükte “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık; fehamet, kadir, kıymet” olarak nitelendirilmekle birlikte farklı alanlarda farklı anlamları yüklenmektedir (Köç, Demirkaya, & Ünal, 2020, s. 66). Bobaroğlu (2002, s. 66) “Uğruna yaşamaya değer inanç, fikir, eylem ve idealler

değerleri oluşturur.” şeklinde tanımlamışken, Titus (1946, s. 333) ise “Bir değere sahip olan veya değerli olan olumlu özelliklerdir.” şeklinde tanımlamıştır.

Değerler Eğitimi: Değerler eğitimi manevi, toplumsal, ahlaki ve kültürel eğitim; din eğitimi; kişisel ve sosyal eğitim; program ötesi temalar, özellikle vatandaşlık, çevre ve sağlık; manevi özen; okul etiği; çok kültürcü eğitim; geniş toplum ilişkileri; programa ek etkinlikler; ortak toplantı; okul yaşamı gibi ortak program yaşantılarının bir sınıflamasını ifade etmek amacıyla oluşturulan bir çatı terimdir (Keskin, 2008).

Deneme: Birey ya da toplum yaşamına dair bilimsel veya güncel bir konusu üzerine anlaşılabilir, sanat ve bilgi düzeyi açısından derin hem düşünce hem duygu ve estetik yönünden zengin olarak bilinçli bir öznellekle kaleme alınan bir edebiyat türüdür (Mengi, 2005)

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili literatür bilgisi taranarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1. Sosyal Bilgiler Öğretimi

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi NCSS tarafından şu şekilde tanımlanmıştır “Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır” (NCSS, 1993).

Sosyal Bilgiler öğretiminde yaygın olarak kabul edilmiş 3 yaklaşım vardır. Bunlar Barr, Barth ve Shermis tarafından ortaya konmuştur (Sever, 2015). Bu yaklaşımlar, vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimidir. (Barr, Barth, & Shermis, 2013)

Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimi 2018 yılında yayımlanan SBDÖP esas alınarak uygulanmaktadır. 2018 programında sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler öğretim yaklaşımları vurgulanmaktadır. Öğrencilere sosyal bilimcilerin kullandıkları bilimsel yöntemlerin sezdirilmesi ve gerçek hayat problemleri üzerinde yansıtıcı düşünceleri programda vurgulanmaktadır (Keskin, 2020, s. 32).

2.2. Değer Eğitimi

Değer kavramı Ulusoy ve Dilmaç'a (2020, s. 16) göre "İnsanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar" tanımlanmıştır. Değer eğitimi ise eğitimde değerlerin aktarım yolunu güçlendirmektir. Değer ve değerlerin geliştirilebilmeleri konusundaki fikirleri geliştirmeyi amaçlamaktadır (Veugeliers, 2000).

Değer eğitimi yaklaşımlarını Superka (1976) tarafından 5'e ayırmıştır (akt, Yel & Aladağ, 2014, s. 129). Bunlar şu şekildedir:

1. Telkin etme yaklaşımı: Bu yöntemin hedefi, öğrencilere belirli değerleri aşilayarak ve bu değerleri içselleştirerek, istenilen değerleri daha iyi yansıtmasını sağlamaktır. Bu süreçte, model olma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, alternatifleri yönetme, oyunlar ve taklitler, rol oynama ve araştırmacı öğrenme yöntemleri kullanılır. Amacı, öğrencilerin mevcut değerlerini değiştirerek istenilen değerlere uyum sağlamalarını sağlamaktır (Superka ve diğerleri, 1976, akt. Yel & Aladağ, 2014, s. 129).

Değerlerin öğretilmesinde çeşitli yöntemler kullanılır. Bunların arasında en yaygın ve etkili olanlardan biri pekiştirme yöntemidir. Pekiştirme sürecinde, öğretmenin olumlu veya olumsuz geribildirim vermesiyle öğrencilerin davranışları şekillenir. Olumlu pekiştirme, öğrencinin istenilen davranışları sergilemesi durumunda övgüyle karşılanmasıyla gerçekleşirken, olumsuz pekiştirme, istenmeyen davranışlar karşısında cezalandırılmasıyla gerçekleşir. Pekiştirme yöntemlerinden hiçbirini kullanmamak neredeyse imkansızdır; bir tebessüm bile bir değeri pekiştirebilir. Pekiştirme, bilinçli ve sistemli bir şekilde davranış değişikliği için kullanılan bir yöntemdir. Öğrencilere ödülleri veya ödüllendirme unsurları verilerek istenen davranışların teşvik edilmesi sıkça kullanılan bir yöntemdir. Araştırmalar, pekiştirmenin ve model olmanın, değerlerin öğretilmesinde etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir (Superka ve diğerleri, 1976, akt. Yel & Aladağ, 2014, s. 130).

2. Ahlaki İkilem Yaklaşımı: Kohlberg, ahlaki gelişim üzerine derinlemesine araştırmalar yapmıştır, özellikle de Piaget'nin zihinsel ve ahlaki gelişim dönemlerini temel alarak. Piaget ahlaki gelişimi bir inşa süreci olarak değerlendirirken, Kohlberg evrensel ahlaki ilkelerin keşfi olarak görür. Piaget, hikayelerinde eylem ve düşünce arasında net bir ayrım yapmazken, Kohlberg, deneklerin zihinsel çatışmalarını anlamak için hipotetik hikayeler kullanır (Selçuk, 2000, akt. Yel & Aladağ, 2014, s.130).

Kohlberg, teorisini insanları ikilemde bırakan sorulara verilen cevaplardan yola çıkarak geliştirmiştir. Örneğin, aynı anda kendi evinde yangın çıkan bir itfaiyeci ile başka bir yerde yangını söndürmesi gereken bir itfaiyeci olması durumunda nasıl davranması gerektiğini sormuş ve aldığı cevaplara göre kişilerin ahlaki gelişim düzeylerini değerlendirmiştir. Kohlberg, ahlaki gelişimi genellikle adalet kavramı üzerine odaklanarak üç düzeye ayırmıştır, her bir düzeyi ise iki evreden oluşturmuştur (Akbaba, 2008, akt. Yel & Aladağ, 2014, s. 131).

3. Değer Analizi Yaklaşımı: Değer analizi yaklaşımı, genellikle sosyal bilimciler tarafından benimsenen bir yaklaşımdır ve amacı, öğrencilere değer konularıyla ilgili eleştirel düşünme ve bilimsel araştırma yöntemlerini kullanmalarında yardımcı olmaktır. Bu yaklaşımda, öğrenciler araştırma konuları veya değer konuları hakkında kanıtlanabilir gerçekler elde etmeye teşvik edilirler. Bu gerçeklerden türetilen inançlar, yargılanan gerçekler ve bilişsel yöntem değer kazanma sürecini oluşturur. Yaklaşım, mantıklılığı ve nedenselliği vurgular. Değer açıklama yaklaşımından farklı olarak, öğrencilerden kendi değer yargılarını savunmaları istenir. Bu yaklaşım, kişisel ahlaki ikilemlerden ziyade öncelikle sosyal konuları ele alır. Sosyal bilgiler öğretiminde kullanışlı bir yöntem olan değer analizi yaklaşımı, öğrencileri mantıksal ve objektif araştırmalara ve tartışmalara teşvik eder. Uygulama sürecinde, öğrencilere birey ve grupların farklı fikirlerine saygı göstermeyi teşvik eden örnekler sunulur (Huitt, 2004, akt. Yel & Aladağ, 2014, s. 133)
4. Değerleri Belirginleştirme Yaklaşımı (Değer Açıklaması): Değer açıklama yaklaşımı, 1970'lerde popülerlik kazanan bir yöntemdir. Bu yaklaşım, öğretmenlerin sınıflarda uygulayabilecekleri etkinlikler ve ders programları geliştirmeye odaklanır, ayrı bir eğitim-öğretim ortamını öngörmez. Temeli,

bireylerin kendi yaşamlarında neyin önemli olduğunu nasıl belirlediklerine dayanır. Bu yaklaşım, John Dewey'in çalışmalarından etkilenerek, Rath, Harmin ve Simon tarafından 1966'da değer kuramı olarak oluşturulmuştur. Doğrudan öğretim yaklaşımının aksine, bu yaklaşım bireyin neye değer verip vermeyeceğine başkalarının telkiniyle değil, alternatifleri ve muhtemel sonuçlarını inceledikten sonra özgürce kendi değerlerine karar vermesi esasına dayanır (Doğanay, 2006, akt. Yel & Aladağ, 2014, 134).

5. Davranış Öğrenme Yaklaşımı: Davranış öğrenme yaklaşımı, Jones (1971) ve Newmann (1972) tarafından geliştirilmiş bir yöntemdir. Değer eğitimi içindeki beş yaklaşımdan en az gelişmiş olanı olarak kabul edilir. Bu yaklaşım, öğrencilere kişisel ve sosyal davranışlarını değerlerine dayandırmaları için fırsatlar sunar. Öğrencilere, kendilerini karşılıklı etkileşim içinde olan bir varlık olarak görmeleri için cesaret verilir. Bu noktada öğrenciler tamamen bağımsız değildir, ancak bir topluluğun veya sosyal sistemin bir parçası olabilirler. Bu yaklaşımda, değerler eğitimi sürecinde, değer analizi ve değer belirleme yaklaşımlarına ek olarak, okul ve topluluk içinde eylem projeleri, grup çalışmaları ve kişilerarası beceri uygulamaları da kullanılır (Superka ve diğerleri, 1976, akt. Yel & Aladağ, 2014, s. 136).

2.3. Sosyal Bilgiler Ve Edebi Ürünler

Eğitim ve öğretim ile edebiyat arasında sıkı bir ilişki vardır. "Edebiyat" sözcüğünün kökeni olan "edep", terbiye veya eğitim anlamına gelir ve bu ilişkiyi açıkça ortaya koyar. Edebiyatın eğitim ve öğretim açısından değeri, insanın çeşitli duygusal, düşünsel ve davranışsal örneklerle tanışmasını sağlamasıdır. Edebi eserler, insanı ve çevresini tanıtır. Bireyin kendisiyle, diğer insanlarla, doğal ve sosyal çevresiyle yaşadığı çatışmaları yansıtır. Edebiyat, insanın çeşitli yaşam durumlarını ve maceralarını aktararak insan doğasını anlatır; bu sayede yaşam deneyimlerimizi zenginleştirir ve güzelliği algılama yeteneğimizi geliştirir. Edebiyat eserleri, insanın iç dünyasını yumuşatarak, sevgi ve saygıyı, dostluğu, hoşgörüyü, affetmeyi, dayanışmayı, çalışkanlığı, dürüstlüğü ve benzeri insanî değerleri güçlendirir. Edebi eserler, bireyleri hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyilik, güzellik ve doğruluk gibi yönlerde

yönlendirerek yeni değerler kazanmalarına yardımcı olur. Bu sayede insanları eğitir (Kavcar, 1999, akt. Öztürk, Keskin, & Otluoğlu, 2014, s. 34)

Sosyal bilgiler derslerinde, belirlenen bilişsel, duyuşsal ve davranışsal hedeflerin başarıya ulaşması önemlidir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde edebiyat eserlerinin önemli bir katkısı vardır. Edebi metinler aracılığıyla çocuklar, farklı zaman dilimlerinde ve coğrafi konumlarda yaşamış veya yaşamakta olan insanlarla karşılaşma fırsatı bulurlar. Bu sayede, başka kültürlerdeki insanların yaşam tarzlarını anlama ve takdir etme yetenekleri gelişir. Edebiyat eserleri, öğrencilere empati kurma alışkanlığı kazandırır ve karakter eğitimine katkı sağlar. Bu yolla, öğrenciler sadece tarihsel ve coğrafi farklılıkları değil, aynı zamanda insanlık ortaklıklarını da keşfederler (Sağlam, 1980, akt. Öztürk, Keskin, & Otluoğlu, 2014, s. 35)

Bu tür önemlerinden dolayı, Türkiye Devletinin kuruluşundan bugüne kadar uygulanan eğitim programlarında, Sosyal Bilgiler öğretimi için yazılı ve sözlü edebi ürünlere başvurulması konusunda dikkat çekilmiştir (Öztürk, Keskin, & Otluoğlu, 2014, s. 36). Uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında da edebi ürünlerle ilgili şu ifadeler yer almaktadır: “Efsane, destan, masal, atasözü, halk hikâyesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak Sosyal Bilgiler dersi edebî ürünlerle desteklenmelidir. Öğrenciler; konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı ve fıkra gibi edebî ürünler okumaya teşvik edilmelidir.” (MEB, 2023b).

2.4. Montaigne

Michel Eyquem de Montaigne 1533 yılında Perigord’da Katolik inancına bağlı varlıklı bir tüccar ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Babasının etkisi üzerine eğitimine çok erken yaşlarda başladı. 2 yaşında Fransızca bilmeyen ve hep Latince konuşarak Montaigne’yi yetiştiren Horstanus isimli bir Alman Eğitimcisi oldu. Bu sayede Latinceyi kusursuzca öğrendi. 6 yaşına geldiğinde Fransa’nın en iyi eğitim veren kolejlerinden Guyenne’de 7 yıl eğitim aldı. Buradan Bordeaux Edebiyat Fakülte’si felsefe bölümüne başladı. 2 yıl sonra ise Toulouse Üniversitesi’nde hukuk okumaya başladı. 1554 yılında babası Bordeaux belediye başkanı olur. Montaigne’de Perigueux vergi dairesinde göreve başlar. Babasının bu görevi ile sıklıkla Paris’e giderler. 1557

yılında Bordeaux Belediye Meclisi'nde danışmanlık yapmaya başlar (Er, ve diğerleri, 2023, s. 57)

Yirmili yaşların ortasında ona 6 yıl boyunca fikir ve düşünce hayatında dostluk edecek olan Etienne de La Boetie ile tanışır. La Boetie, Montaigne'yi derinden etkiler öyle ki Montaigne ona “yaşarken tanıdığım en büyük insandır” der. Dostunun ölümünden 2 yıl sonra Françoise de La Chassaigne ile evlenir. Leonor dışındaki 6 çocuğu hayatını kaybeder. Evliliğinin 3. yılında babasını kaybetmesinin üzerine Montaigne kardeşlerine de baba olur (Demiray, 2023).

1571 yılında Montaigne babasından kalan çiftliğine yerleşerek kitapların arasında Denemeler'i yazmaya başlar. 1572 yılında Aziz Bartalmay Kıyımı sonrası gelişen iç savaşta kralın ordusuna katılıp Bordeaux'a gönderilir. 1580 yılında Denemeler 2 cilt olarak ilk kez basılır. İtalya ve İsviçre gezilerinin ardından 1581 yılında evine döner ve 1 yıl sonra Bordeaux'da belediye başkanı seçilir. 1585 yılındaki iç savaşta önemli işlevleri yerine getirir. 1592 yılında hayatını kaybeden Montaigne Rönesansın en önemli fikir adamlarından biri olarak ve edebiyat ile felsefeyi birleştiren deneme türünü tüm insanlığa armağan eder. Denemeler'in son baskısı ise ölümünden 3 yıl sonra 1595 yılında yapılır (Er, ve diğerleri, 2023, s. 58).

2.5. Denemeler

Deneme, TDK (2023) tarafından “Herhangi bir konuda yeni ve kişisel görüşlerle bezenmiş bir anlatım içinde sunulan düzyazı türü” olarak tanımlanmıştır. Deneme türünü edebiyat alanına kazandıran ve ilk örneğini sunan kişi Montaigne'dir. Denemeler isimli eseri ile edebiyat alanına bunu kazandıran Montaigne'nin eseri için en genel anlamı ile kendine dair yazdığı notları denilebilir (Arslan, 2021).

Montaigne yaşamı boyunca edindiği bilgiler ışığında Denemeler'i 1572 yılında yazmaya başlar. Denemeler'i varoluş hazinesinin bir parçası olarak görür. Amacı Denemeler ile kendini tanımak kendi içine inmektir. Yazdıkça kendini ve varoluşu daha derinden anlamaya başlar. Yazarken kendisini dünyadan soyutlamaz Montaigne, var olduğu dünyayı ve kendinden öncekileri de yazar. Okumayı da asla ihmal etmez. Kendisini her zaman bir öğrenci olarak görür (Demiray, 2023).

Montaigne kendi ve varoluş ile uzun yazımlarından sonra Denemeler'in (1. ve 2. cilt) ilk baskısını 1580 yılında Bordeaux'da yayımlar. 1582'de ikinci basımını (1. ve 2. cilt) bazı düzeltme ve eklemeler tekrar yayımlar. 1587 yılında Paris'te Denemeler (1. ve 2. cilt) ilk baskısını yapar. 1588 yılında yine Paris'te, 4. baskı ilk iki cilde yapılan eklerle birlikte 3. ciltte eklenerek yapılır. 1589 ile 1592 yıllarında yeni basım için gerekli hazırlıklar bini aşkın ekleme ile yapılır ve Denemeler günümüze kadar yılları eskiterek tüm insanlığa miras kalır (Zweig, 2013).

2.6. İlgili Araştırmalar

Kantar (2014) tarafından yapılan “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde 100 Temel Eser Yoluyla Değerler Eğitimi” isimli çalışmanın amacı: SBDÖP belirtilen değerlerin MEB tarafından belirlenen 100 Temel Eser içerisinde tespit edilme durumudur ve eserlerin sosyal bilgiler dersinde değer öğretiminde nasıl kullanılacağını konu edinmektedir. Araştırma sonucunda: İncelenen 100 Temel Eser içerisinde en çok yer alan değer yardımseverlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. En az yer alan değer ise Vatanseverliktir. İncelenen eserlerin değerlerin çoğunu barındırdığı fakat değer eğitiminde yeterli olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Karatekin (2016) tarafından yapılan “Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmanın amacı: SBDÖP’de belirtilen değerlerin Ömer Seyfettin’in hikayelerindeki yerini saptamak ve hikayelerin öğretim programına muhtemel katkılarını belirlemektir. Araştırma sonucunda: SBDÖP’de belirlenen 18 değerden 17’sine ulaşılmıştır. Tek bir hikaye ile tüm değerlere ulaşılamamıştır. Ömer Seyfettin’in hikayelerinin sosyal bilgiler dersi için faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Ertürk (2017) tarafından yapılan “Edib Ahmet B. Mahmud Yükneki’nin Atabetü’l Hakayık Adlı Eserinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmanın amacı: SBDÖP’de yer alan değerler ile toplumsal ve dini değerler bağlamında Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki’nin Atabetü’l Hakayık adlı eserini incelemektir. Araştırma sonucunda: SBDÖP değerlerinin ile toplumsal ve dini değerlerin incelenen eserde yer aldığı ulaşılmıştır.

Eserde en çok ulaşılan değerler bilimsellik, duyarlılık, cömertlik, alçak gönüllülük ve sözün değeridir.

Yeter (2019) tarafından yapılan “Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışma SBDÖP’de geçen 18 değerın Türkiye’de yayınlanan çocuk dergilerinde ne oranda yer verildiğini incelmıştır. İnceleme verileri 4 farklı çocuk dergisinin 24 sayısından elde etmiştir. Araştırma sonucunda çocuk dergilerinin değerler eğitiminde kullanılabileceğı sonucuna ulaşmıştır.

Soydan Cımbız (2019) tarafından yapılan “Namık Kemal’in Tiyatro Eserlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Bağlamında İncelenmesi” isimli çalışmanın amacı: SBDÖP’deki 18 değerin Namık Kemal’in tiyatro eserlerinde yer alma durumunu incelemektir. Araştırma sonucunda Namık Kemal’in Vatan Yahut Silistre, Kara Bela ve Celalettin Harzemşah isimli eserlerinin Sosyal Bilgiler derslerinde değeri aktarımında kullanılabileceğine ulaşılmıştır.

Bindebir (2021) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Nizamülmülk’e Ait Siyasetname İsimli Eserinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışma, 2018 SBDÖP değerleri ile Siyasetname eserinde yer alan değerleri incelemiştir. Sonuç olarak Siyasetname eserinin değerler eğitimi açısından sosyal bilgiler dersinde kullanılabileceğine ulaşmıştır.

Gündeş (2021) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretiminde “Kutadgu Bilig”in Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışma SBDÖP değerleri ile Kutadgu Bilig adlı eserde geçen beyitlerdeki değerleri incelemeyi ve Sosyal Bilgiler Dersinde Kutadgu Bilig’in bir edebi metin olarak etkinlik örnekleri oluşturmayı amaçlamıştır. Sonuç olarak SBDÖP’de geçen 18 değerdan 15’ine dair bulgu edinmiştir.

Demirdaş (2021) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kapsamında Risalet’ün Nushiyye (Yunus Emre) Adlı Eserin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışma SBDÖP’de belirtilen değerlerin Risalet’ün Nushiyye adlı eserdeki varlık durumlarını incelemeyi ve eserin önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda Demirdaş SBDÖP’de bahsi geçen 18 değerdan 12’sine Risalet’ün Nushiyye adlı eserde tespit etmiştir ve eserin sosyal bilgiler dersi açısından faydalı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Ersoy (2021) tarafından yapılan “Doğan Kardeş Dergisindeki Edebî Metinlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmanın amacı: Doğan Kardeş Dergisinin 1-100 sayılarındaki edebi metinlerin içeriklerini SBDÖP değerleri açısından uyumunu inceleyerek sosyal bilgiler dersi için nasıl yararlanılacağını tespit etmektir. Araştırma sonucunda: Dergideki edebi metinlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında ek yardımcı materyal olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Uyanık (2022) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretimi Programındaki Değerler Bağlamında Atatürk’ün Nutkunun İncelenmesi” isimli çalışmanın amacı: SBDÖP’de geçen 18 değerın Nutuk’un içinde yer alma durumunu incelemek ve Sosyal Bilgiler dersinde Nutuk içerisindeki değerlerin kullanım oranını arttırmaktır. Araştırma sonucunda Nutuk’ta en çok işlenen değerlerin sırasıyla bağımsızlık, özgürlük, vatanseverlik, barış, dayanışma, sorumluluk, eşitlik, çalışkanlık, bilimsellik, aile birliğine önem verme olduğu sonucuna ulaşıp dürüstlük, yardımseverlik, estetik, duyarlılık, sevgi, saygı ve tasarruf değerlerinin doğrudan işlenmediği lakin Nutuk eserinin genel ruhunda olduğu tespit edilmiştir.

Poyraz (2022) tarafından yapılan “Metin Özdamarlar’ın Çocuk Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışma Metin Özdamarlar’ın çocuk kitaplarındaki değerleri SBDÖP’de geçen değerler açısından incelemeyi amaç edinmiştir. Araştırma SBDÖP’de geçen 18 değerın Metin Özdamar’ın 10 çocuk kitabında geçtiği sonucuna ulaşmış ve eserin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Çukurcalıoğlu (2022) tarafından yapılan “Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışma Cumhuriyet Dönemindeki 5 farklı çocuk dergisinin 42 sayısının 400 makalesini SBDÖP’de geçen 18 değer açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda bilimsellik, sevgi ve vatanseverlik değerlerine dergilerde büyük oranda yer verildiği sonucuna ulaşırken sorumluluk ve tasarruf değerlerine ise daha az yer verildiği sonucuna ulaşmıştır.

Tülüceoğlu (2022) tarafından yapılan “Yunus Emre Divanı’nın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışma SBDÖP ile öğrencilere aktarılmak istenen değerlerin Yunus Emre Divan’ında yer

alma durumunu belirlemek ile Divan'ın değerler eğitimi açısından önemini ortaya koymaktır. Çalışma sonucunda Tülüceoğlu Divan'da SBDÖP'de belirtilen 18 değerin Divan'da yer aldığını tespit etmiştir. En fazla vurgulanan değerin sevgi en az bahsi geçen değerin ise bağımsızlık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Karadem (2023) tarafından yapılan “Kelile ve Dimne'nin Sosyal Bilgiler ğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi” isimli çalışmanın amacı SBDÖP'de geçen 18 değer açısından Kelile ve Dimne adlı eseri incelemektir. Araştırma sonucunda 18 değer 137 defa farklı oranlarda ilişkilendirilmiştir. Kelile ve Dimne adlı eserin Sosyal Bilgiler dersi değerler eğitimi için yararlı olacağı bulgusuna varılmıştır.

Kaşıkçı (2023) tarafından yapılan “Sunay Akın'ın Deneme Türündeki Eserlerinde Değerler Eğitimi” adlı alışma Sunay Akın'ın deneme türündeki eserlerini Erol Güngör'n “Değerler Psikolojisi zerine Araştırmalar” isimli eserini temel alarak siyasi, sosyal, ilmi ve estetik değerleri araştırmıştır ve Sunay Akın'ın eserlerinde değer ve değerler eğitimi kavramını incelemiştir. Akın'ın 14 eser içerisinde incelenen 585 denemesinde 151 siyasi değer, 147 sosyal değere, 46 estetik değerine ve 98 denemede ilmi değere ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma materyali, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile hazırlanmıştır. Yazılı materyallerin incelenerek hedeflenen olgularla ilgili bilgi edinme süreci, doküman incelemesi olarak adlandırılır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 189-191).

Dokümanlar, çeşitli türlerde sınıflandırılabilir ve şunları içerebilir: kamu kayıtları, bireysel dokümanlar, popüler kültür belgeleri, görsel dokümanlar ve fiziksel materyaller. Kamu kayıtları, doğum, ölüm, evlilik, nüfus sayımları ve mahkeme kararları gibi resmi belgeleri kapsar. Bireysel dokümanlar arasında günlükler, mektuplar bulunurken, popüler kültür belgeleri arasında gazeteler, edebi eserler ve çizgi filmler yer alır. Görsel dokümanlar arasında film, video ve fotoğraflar öne çıkar. Fiziksel materyaller ise mutfak eşyaları gibi günlük yaşamda kullanılan araç ve gereçleri içerir (Merriam, 2018)

Bir araştırma sorusu ile doküman arasındaki uyum, araştırmacının esnekliğine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Dokümanlar, genellikle araştırmanın odak noktası olmayıp farklı amaçlarla üretilmiş belgelerdir. Bu nedenle, dokümanların orijinalliğinin sağlanması ve içeriklerinin analiz edilmesi önem arz eder. Araştırmacılar, bu belgeleri doğru bir şekilde yorumlayarak araştırma sorusuna uygun bir biçimde analiz etmelidirler. Bu süreç, araştırmacının metodolojik esnekliğiyle yakından ilişkilidir ve araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği için kritik bir öneme sahiptir (Merriam, 2018).

3.2. Çalışma Materyalleri

Bu çalışmada, araştırmanın materyalini Michel De Montaigne tarafından kaleme alınan “Denemeler” adlı eser Engin Sunar’ın 2021 yılında Say Yayınlarından çıkan 4 kitap halindeki çevirisi oluşturmaktadır. Çalışmada Engin Sunar’ın çevirisinin tercih edilmesinin sebebi Denemeler eserinin tam metnini Türkçeye çevirmiş olmasıdır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verilerinin toplanmasında doküman incelemesi yönteminin 5 adımı sırası uygulanarak kullanılmıştır.

1. Dokümanlara Erişim: Araştırma dokümanı Montaigne’nin yazdığı 4 ciltlik Denemeler eseridir.
2. Orijinalliğin Kontrolü: Montaigne’nin kaleme aldığı Denemeler eserinin basılı ve bandrollü olması orijinal olduğunu göstermektedir. Eser farklı basım evlerinin baskıları kontrol edilmiştir.
3. Dokümanların Anlaşılması: 4 ciltlik Denemeler eseri detaylı bir şekilde, SBDÖP değerleri kapsamında okunarak incelenmiştir.
4. Veri Analizi: Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile derinlemesine incelenip yorumlanmıştır.
5. Veri Kullanımı: Araştırma verileri son aşamada bulgular, tartışma, sonuç ve öneriler olarak kullanılmıştır.

Çalışma verilerinin çözümlemesi aşamasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizindeki temel hedef, veri setinin tanımlanması ve içindeki gerçek anlamların keşfedilerek yorumlanmasıdır. Bu analiz sürecinde veriler detaylı bir şekilde incelenir ve çeşitli temalar ile boyutlara ulaşılır. Nitel araştırmalarda, veriler genellikle dört aşamada incelenir. Bu aşamalar şunlardır: verilerin kodlanması, temaların tanımlanması, temaların ve kodların düzenlenmesi ve elde edilen bulguların yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırma içerik analizi adımları sırası ile gerçekleştirilmiştir.

1. Verilerin Kodlanması: Bu aşamada Denemeler eserinin 4 cildi okunmuştur. Cilt 1 (C1), Cilt 2 (C2), Cilt 3 (C3) ve Cilt 4'den elde edilen bulgular (C4) olarak kodlanmıştır.
2. Temaların Bulunması: Denemeler eseri içerisindeki ifade, özlü söz veya alıntılar SBDÖP değerleri kapsamında başlıklar oluşturularak toplanmıştır.
3. Temaların ve Kodların Düzenlenmesi: Veriler tanımlanarak açıklamaları ile araştırmada sunulmuştur.
4. Bulguların Yorumlanması: Son aşamada araştırma kapsamında sunulan veriler yorumlanarak birbirleri arasındaki ilişkileri açıklanmıştır.

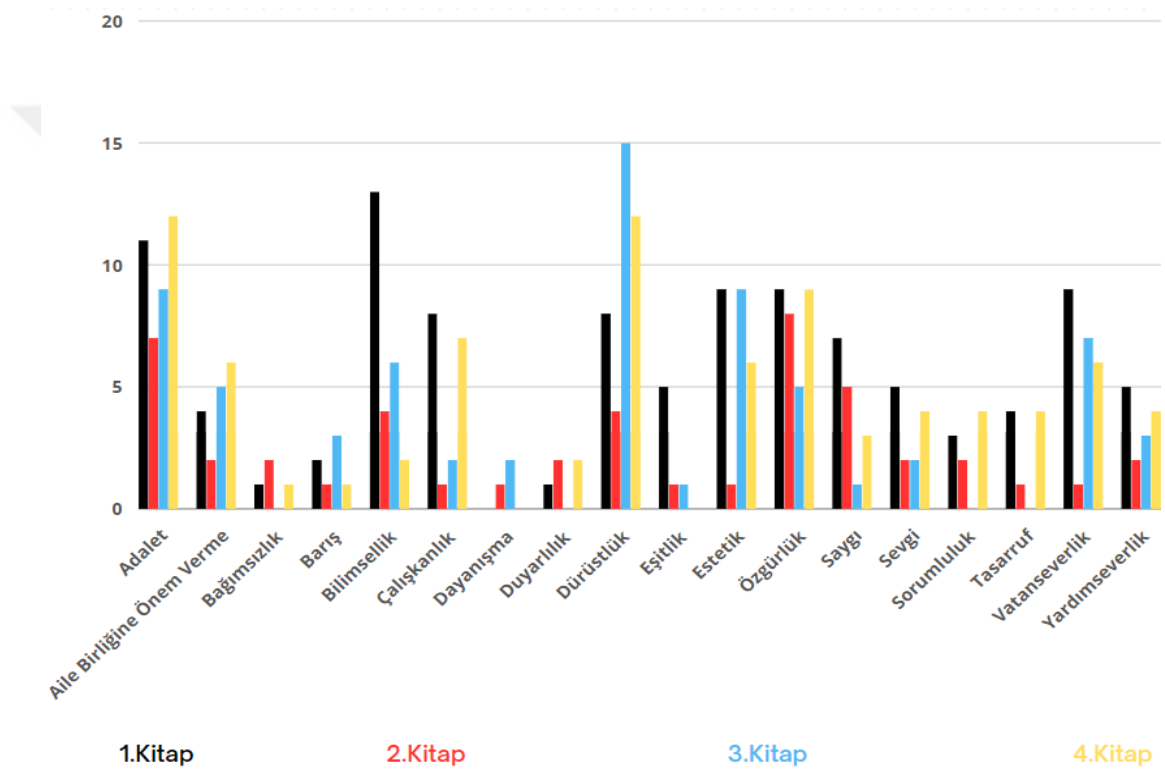
BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma bulguları ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır.

Tablo 1.

Denemeler Eserindeki Değerlerin SBDÖP'na Göre Dağılımı

4.1. Adalet Değeriyle İlgili Bulgular

Adalet kavramı sözlükte “Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Adalet değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 11, 2. kitabında (2021b) 7, 3. kitabında (2021c) 9 ve 4. kitabında (2021d) 12 olmak üzere toplamda 39 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde adalet değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Kişisel bir zorunluluktan ötürü, övgüye değer olmayan bir hükümdarın anısına bağlananlar, kamu adaletini şahsi adaletlerinden geride tutanlardır” (Montaigne, 2021a, s. 27).

Bu alıntıda, Montaigne kişisel bağlılık ve kamu adaleti arasındaki çatışmayı vurguluyor. Burada, bir hükümdara olan kişisel bağlılık veya zorunluluk nedeniyle, övgüye değer olmayan bir liderin eylemlerini destekleyenlerin, genel kamu adaletini kendi şahsi adalet anlayışlarından daha az önemli gördüklerini ifade ediyor.

Montaigne'in vurgulamak istediği ana fikir, adaletin kişisel çıkarlar veya bağlılıklardan bağımsız olması gerektiğidir. Kamu yararının ve adaletin, bireysel çıkarlar veya bağlılıklar üzerinde üstün tutulması gerektiğini savunuyor. Bu, özellikle yönetim ve liderlik pozisyonlarında bulunan kişilerin, kişisel ilişkileri veya bağlılıkları nedeniyle adil olmayan kararlar almamaları gerektiği anlamına gelir. Montaigne, bu tür bir davranışın, toplumun genel adalet anlayışını zayıflatabileceği ve bireylerin kamu yararını kişisel çıkarlarından ayrı tutmaları gerektiği görüşünü savunur.

“Doğa, bizi arkadaşlığa yönelttiği kadar başka hiçbir şeye yöneltmez; Aristoteles, iyi yasa koyucuların adaletten çok dostluğa özen gösterdiklerini söyler” (Montaigne, 2021a, s. 240).

Montaigne'in bu alıntısında dile getirdiği ana fikir, insan doğasının temel bir yönünün arkadaşlık ve sosyal bağlar olduğudur. Aristoteles'in görüşünü aktararak, iyi yasa koyucuların adaleti sağlamanın yanı sıra, toplum içinde dostluk ve uyumu teşvik etmeye de büyük önem verdiklerini vurgular. Burada, adaletin sadece yasalar ve kurallarla sağlanamayacağı, aynı zamanda toplum üyeleri arasındaki ilişkilerin kalitesine ve sosyal bağların gücüne de bağlı olduğu düşüncesini ortaya koyar.

Montaigne, insanların doğal olarak birbirlerine bağlanmaya ve sosyal ilişkiler kurmaya yönelik olduğunu belirtir. Bu bağlamda, iyi bir yasa koyucunun görevi, sadece adil yasalar yapmak değil, aynı zamanda toplum üyeleri arasında güven, anlayış ve arkadaşlık gibi ilişkileri desteklemek olmalıdır. Bu tür ilişkiler, toplumun daha uyumlu ve barışçıl bir şekilde işlemesine yardımcı olur.

Dolayısıyla Montaigne, adalet kavramını sadece yasal ve kurumsal bir çerçeveden değil, aynı zamanda toplumsal ilişkiler ve insan doğasının temel eğilimleri açısından

da değerlendiriyor. Bu yaklaşım, adaletin sadece yasalarla değil, aynı zamanda insanlar arasındaki güçlü sosyal bağlarla da sağlanabileceğini gösteriyor.

“Kent için maharetli, güzel konuşan ve bilgin kişiler gereklidirler, size adaleti getirecek olanlar konsüllerdir” (Montaigne, 2021a, s. 394).

Montaigne'in bu ifadesi, adaletin sağlanmasında liderlik ve yöneticilik rollerinin önemine işaret eder. Burada, adaletin sadece yasal ve kurumsal yapılar aracılığıyla değil, aynı zamanda yetenekli ve bilgili liderler tarafından da sağlanması gerektiğini vurguluyor. "Kent için maharetli, güzel konuşan ve bilgin kişiler" ifadesi, yöneticilerin sadece idari ve yasal yeteneklere sahip olmalarının yeterli olmadığını, aynı zamanda retorik becerilere ve geniş bir bilgi birikimine de ihtiyaç duyduklarını belirtir.

"Size adaleti getirecek olanlar konsüllerdir" cümlesiyle, Montaigne, adaletin uygulanmasında ve sürdürülmesinde yöneticilerin, özellikle konsüllerin merkezi bir rol oynadığını vurguluyor. Bu, adaletin sadece soyut bir kavram olmadığını, somut olarak yetkin ve adil liderler tarafından uygulanması gerektiğini gösterir.

Montaigne'in bu sözleri, adaletin sadece yasalar ve kurallarla değil, aynı zamanda toplumun liderleri tarafından bilgi, beceri ve adalet duygusu ile yönlendirilmesi gerektiği düşüncesini yansıtır. Bu, liderlerin hem entelektüel yetkinliklere hem de etik ve adil karar verme kapasitesine sahip olmalarının önemini vurgular.

“Herkes kendine ait olanı veren, insan toplumunun gereksinimleri için kurulmuş olan adalet Tanrı'da hangi biçime sahiptir” (Montaigne, 2021b, s. 215).

Montaigne'in bu ifadesi, adaletin insan toplumları için ne kadar önemli olduğunu ve bu kavramın Tanrı'da nasıl bir biçim aldığını sorguluyor. "Herkes kendine ait olanı veren" tanımı, adaletin temel ilkesini yansıtır; bu, her bireye hak ettiği, doğru ve adil olanı verme prensibidir. Montaigne, adaletin sadece insan toplumlarının bir gereksinimi olmadığını, aynı zamanda Tanrı'nın doğasında da mevcut olduğunu düşünmektedir.

Bu sorgulama, Montaigne'in daha geniş bir düşünce yapısını yansıtır. O, adaletin sadece insan yapımı yasal ve etik sistemlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda kozmik veya ilahi bir düzende de var olduğunu öne sürüyor. Tanrı'da adaletin hangi biçime sahip olduğunu sormak, bu ilahi adaletin insan tarafından anlaşılabilir ya da ulaşılabilir

olup olmadığını, ve eğer öyleyse, bu ilahi adaletin insan yasalarına ve ahlakına nasıl yansıdığını sorgulamaktır.

Montaigne'in bu tür sorgulamaları, onun zamanının düşünce yapısını ve insanlık durumunun daha derin anlamını araştırma çabasını gösterir. Adaletin hem insan yapımı kurumlarla hem de daha yüksek, evrensel bir düzenle nasıl ilişkilendirilebileceği üzerine düşünmek, Montaigne'in felsefesinin merkezi unsurlarından biridir. Bu bakış açısı, adaletin sadece yasal ve toplumsal bir olgu olmadığını, aynı zamanda daha geniş bir evrensel ve ilahi bağlamda da anlam taşıdığını gösterir.

“İşte, bu düzeyde eşitiz. Yaşama, akla, özgürlüğe sahip olup, iyiliğe, merhamete, adalete değer veriyoruz; bu niteliklere adalet sayesinde sahibiz” (Montaigne, 2021b, s. 256).

Montaigne'in bu ifadesi, adaletin insan deneyiminin temel bir parçası olduğunu ve bireyler arasındaki eşitliğin bir göstergesi olduğunu vurguluyor. İfade, her insanın yaşam, akıl ve özgürlüğe sahip olduğunu ve bu temel hakların adalet aracılığıyla korunduğunu belirtir. Ayrıca, insanların iyiliğe, merhamete ve adalete değer verdiğini ve bu değerlerin adalet sayesinde mümkün olduğunu ifade eder.

Montaigne, adaleti yalnızca yasal bir sistem veya kurallar bütünü olarak değil, aynı zamanda insanların temel haklarına ve değerlerine saygı gösterilmesi olarak görüyor. Bu bakış açısı, adaletin sadece yasalar aracılığıyla değil, aynı zamanda bireylerin birbirlerine karşı gösterdikleri saygı, merhamet ve iyilik aracılığıyla da gerçekleştiğini öne sürüyor.

Bu düşünce, adaletin insanlık durumunun temel bir parçası olduğunu ve insanların eşitliğinin bu adalet anlayışı üzerine kurulduğunu gösterir. Montaigne'e göre, adalet insanların temel niteliklerini ve değerlerini koruyan ve destekleyen bir kavramdır. Bu, adaletin sadece yasal bir yapıdan çok daha fazlası olduğunu, aynı zamanda toplumun temel ahlaki ve etik yapısını da oluşturduğunu gösterir.

“Yargı her zaman ayrıcalıklarını korumalıdır; o halde, başka yerde olduğu gibi, bu noktada da onun gerçeğin kendisine tanıttığını görmesi gerekir” (Montaigne, 2021c, s. 45).

Montaigne'in bu ifadesinde, yargının ayrıcalıklarını ve bağımsızlığını koruma gerekliliğine vurgu yapılıyor. Montaigne, yargıların ve yargı sisteminin etkilanmemesi ve manipüle edilmemesi gerektiğini belirtiyor. "Yargı her zaman ayrıcalıklarını korumalıdır" ifadesiyle, yargının özerkliğini ve bağımsızlığını vurguluyor. Bu bağımsızlık, yargının doğru ve adil kararlar vermesi için temel bir önkoşuldur.

"Başka yerde olduğu gibi, bu noktada da onun gerçeğin kendisine tanıttığını görmesi gerekir" ifadesiyle Montaigne, yargının sadece dış etkenlerden değil, aynı zamanda kendi önyargılarından ve subjektif görüşlerinden de bağımsız olması gerektiğini belirtiyor. Yargıların kararlarını gerçeklere ve objektif kanıtlara dayandırmaları gerektiğini vurguluyor. Bu, yargının doğruluğu ve adilliği koruması için gereklidir.

Montaigne'in bu sözleri, adaletin sadece kurumların yapısıyla değil, aynı zamanda bu kurumların nasıl işlediğiyle de ilgili olduğunu gösterir. Yargıların ve yargı sistemlerinin, etik ve objektif bir şekilde hareket etmeleri, adil bir toplumun temel taşlarından biridir. Montaigne bu ifadeleriyle, adaletin gerçekleştirilmesinde yargının rolünün önemine ve yargıların kararlarında gerçeğe dayalı, objektif ve adil olma zorunluluğuna işaret ediyor.

"Akıl, kötü ve yasal olmayan şeyleri yapmamızı yasaklıyor" (Montaigne, 2021c, s. 45).

Montaigne'in bu ifadesi, akıl ve ahlaki yargının insan davranışları üzerindeki rolünü vurgulamaktadır. Bu cümlesi, aklın sadece bilişsel bir yetenek olmadığını, aynı zamanda ahlaki ve etik kararlarımızı yönlendiren bir güç olduğunu gösterir. Burada Montaigne, insan aklının doğal olarak kötü ve yasal olmayan eylemleri reddetme eğiliminde olduğunu ve bu yolla adaletin sağlanmasına katkıda bulunduğunu ifade ediyor.

Bu düşünce, Montaigne'in insan doğasına ve aklın rolüne dair genel görüşlerini yansıtır. Akıl, onun düşüncesinde, sadece mantık ve bilgi işleme ile sınırlı değil, aynı zamanda insanın doğru ve yanlış ayırt etme ve adil kararlar verme yeteneğini de içerir. Akıl yoluyla insanlar, yasalara uygun ve ahlaken doğru hareket edebilirler. Bu, insan aklının hem bireysel hem de toplumsal düzeyde adaleti korumada önemli bir rol oynadığını gösterir.

Montaigne'in bu ifadesi, adaletin yalnızca yasal kurallar ve yargı sistemleriyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireylerin ahlaki ve etik yargılarıyla da yakından ilişkili olduğunu vurgular. Akıl, adaletin korunmasında temel bir araç olarak görülür; çünkü o, insanların doğru ve adil davranışlarını yönlendiren içsel bir rehberdir. Bu bakış açısı, adaletin bireysel ahlak ve toplumsal normlar arasındaki etkileşimden doğduğunu gösterir.

“Hükümdarların iyilikten ve adaletten daha kesin ve daha büyük kazanç çıkarabildikleri çağ ve de yer hiçbir zaman olmadı” (Montaigne, 2021c, s. 56).

Montaigne'in bu ifadesi, hükümdarların veya liderlerin adalet ve iyilikle yönetimlerinde elde edebilecekleri faydaların önemini vurguluyor. Bu cümlesinde, adalet ve iyilik temelli bir yönetimin, herhangi bir diğer yöntemden daha etkili ve faydalı olduğunu belirtir. Montaigne, tarihte hiçbir dönemin veya yerin, adalet ve iyilikten daha büyük kazanç sağlayan bir yönetim tarzı sunmadığını iddia ediyor.

Bu ifade, Montaigne'in adaletin ve ahlaki yönetimin, sadece etik bir ideal değil, aynı zamanda pratik ve pragmatik bir gereklilik olduğu görüşünü yansıtır. Ona göre, hükümdarlar ve liderler, adil ve iyi davranarak hem kendi otoritelerini sağlamlaştırabilir hem de halkın refahını ve toplumsal düzeni artırabilir. Adalet ve iyilik, liderlerin meşruiyetini ve halkla olan ilişkilerini güçlendirir, bu da uzun vadede daha istikrarlı ve barışçıl bir yönetim sağlar.

Montaigne'in bu görüşü, adaletin ve ahlakın sadece felsefi kavramlar olmadığını, aynı zamanda etkili yönetim ve toplumsal refah için temel unsurlar olduğunu vurgular. Bu bakış açısı, liderlerin sadece güç ve otoriteyi değil, aynı zamanda adaleti ve iyiliği de önceliklendirmeleri gerektiğini gösterir. Montaigne, adalet ve iyiliğin, liderlerin ve toplumların daha iyi sonuçlar elde etmesine olanak tanıyan temel değerler olduğunu savunur.

“Bu nedenledir ki bilgeler, bir insanı doğru bir biçimde yargılamak için onu başlıca sıradan hareketlerinde incelemek, günlük eylemlerinde gafil yakalamak gerektiğini söyler” (Montaigne, 2021c, s. 144).

Montaigne'in bu ifadesi, insanların karakterini ve doğasını anlamak için onların günlük ve sıradan davranışlarını incelemenin önemine işaret eder. Bu cümlesinde aslında

insanların gerçek karakterlerinin ve niyetlerinin olağan ve doğal durumlarda ortaya çıktığını vurgular.

Bu düşünce, adaletin gerçekleştirilmesinde bireylerin sıradan ve günlük eylemlerinin incelenmesinin önemini belirtir. Montaigne, insanların resmi veya dikkat çekici durumlardaki davranışlarından ziyade, günlük ve doğal hallerindeki eylemlerinin onların gerçek karakterini ve adalet anlayışını daha iyi yansıttığını ifade eder. Bu yaklaşım, insanların özünün ve doğruluğunun, günlük yaşamın basit ve sıradan anlarında gizli olduğu düşüncesine dayanır.

Montaigne'in bu görüşü, adaletin, insanları yüzeysel veya olağanüstü durumlarda değerlendirmek yerine, onların günlük yaşamdaki tutum ve davranışlarını anlamakla yakından ilişkili olduğunu gösterir. Bu, insanların gerçek doğasının ve adalet anlayışının, sıradan ve beklenmedik anlarda ortaya çıkan davranışlarından anlaşılabilceği fikrini vurgular. Montaigne'in bu yaklaşımı, adil bir yargıya ulaşmak için bireylerin günlük yaşamlarını ve doğal davranışlarını dikkate almanın önemine işaret eder.

“Uşaklarla efendiler arasındaki farkın en az hissedildiği toplumlar bana daha adil geliyor” (Montaigne, 2021d, s. 46).

Montaigne'in bu ifadesi, sosyal eşitlik ve adalet arasındaki ilişkiyi vurguluyor. Bu ifadesinde, sosyal hiyerarşi ve sınıf farklılıklarının minimuma indirildiği toplumların daha adil olduğunu belirtiyor. Montaigne, sosyal statü ve güç farklılıklarının azaltılmasının, adaletin daha iyi gerçekleştirilmesine katkıda bulunduğunu düşünüyor.

Bu ifade, adalet kavramının yalnızca yasalar ve kurumlarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda toplumdaki sosyal eşitlik düzeyiyle de yakından ilişkili olduğunu gösterir. Montaigne'e göre, herkesin eşit muamele gördüğü ve hiyerarşik farklılıkların az olduğu toplumlar, adaleti daha iyi yansıtan toplumlar olarak görülebilir. Bu, adaletin sadece yargısal bir süreç değil, aynı zamanda toplumsal yapı ve ilişkilerin doğasıyla da ilişkili olduğunu gösterir.

Bu bakış açısı, adaletin, toplumun her kesimindeki insanlar arasında eşitlik ve saygı temelinde kurulması gerektiğini savunur. Montaigne'in bu görüşü, adil bir toplumun, sınıf veya statü farklılıklarını en aza indiren ve her bireyin değerini ve haklarını tanıyan bir toplum olduğu düşüncesini yansıtır. Bu, adaletin sadece hukuki bir mesele

olmadığını, aynı zamanda toplumsal eşitlik ve insani değerlerle de yakından ilişkili olduğunu gösterir.

“Verdikleri hizmet için bunca kişiye ödeme yapmak zorunda olduğundan, dağıtırken dürüst ve adil olmalıdır” (Montaigne, 2021d).

Montaigne'in bu ifadesi, adaletin dağıtım ve ödüllendirme süreçlerindeki önemine dikkat çeker. Belirtilen bu kısımda, bir liderin veya yöneticinin, insanlara ödeme yaparken veya kaynakları dağıtırken dürüst ve adil olması gerektiğini belirtir. Bu, özellikle hizmetler karşılığında ödeme yapılırken geçerli olan bir prensiptir.

Montaigne, adaletin, sadece yargısal kararlar veya yasal düzenlemelerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda günlük yönetim işlerinde ve kaynak dağıtımında da uygulanması gerektiğini vurguluyor. Ödeme yapma ve kaynak dağıtımını gibi süreçlerde adil ve dürüst olmak, toplumdaki güveni ve huzuru artırır ve yöneticinin meşruiyetini güçlendirir.

Bu düşünce, adaletin geniş bir kapsamı olduğunu ve günlük yaşamın pek çok yönünü etkilediğini gösterir. Montaigne'e göre, adil olmak sadece büyük ve önemli kararlar alınırken değil, aynı zamanda günlük, sıradan işlerde de gereklidir. Bu yaklaşım, adaletin, bireylerin ve toplumun her seviyesindeki etkileşimlerde uygulanması gereken temel bir değer olduğunu vurgular. Bu bakış açısı, adaletin sadece yasal bir mesele olmaktan çıkıp, etik ve ahlaki bir mesele olarak da görülmesi gerektiğini savunur.

“Krallık erdemi en çok adalette ortaya çıkar gibi geliyor; adaletin bütün bölümleri içinde kralları en iyi ayıran eli açıklıktaki adalettir” (Montaigne, 2021d, s. 153).

Montaigne'in bu ifadesi, krallık erdeminin özellikle adaletle ifade edildiği ve özellikle de eli açıklıkta kendini gösteren adaletin kralları diğerlerinden ayıran en önemli özellik olduğu düşüncesini vurguluyor. Belirtilen bu cümlesinde, bir kralın veya hükümdarın erdemlerinin en belirgin şekilde adaletli davranışlarıyla ortaya çıktığını belirtir. Burada özellikle "eli açıklıktaki adalet" ifadesiyle, kralların sadece adil olmalarının yanı sıra, cömert ve eli açık olmalarının da önemli bir erdem olduğunu vurgular.

Montaigne, kralların veya hükümdarların adaletli olmalarının, onların meşruiyetini ve halk nezdindeki saygınlığını artırdığını düşünüyor. Eli açıklık, burada sadece maddi cömertlik olarak değil, aynı zamanda adil ve eşitlikçi kaynak dağıtımı, halkın ihtiyaçlarını gözetme ve toplumun refahını artırma biçiminde anlaşılmalıdır.

Bu düşünce, adaletin krallık ve hükümdarlık gibi liderlik pozisyonlarında merkezi bir değer olduğunu ve bu liderlerin toplum üzerindeki etkisinin büyük ölçüde adalet anlayışlarına bağlı olduğunu gösterir. Montaigne'in bu ifadesi, liderlerin sadece adil olmakla kalmayıp, aynı zamanda halkın ihtiyaçlarına duyarlı olmalarının ve cömert davranışlar sergilemelerinin önemini vurgular. Bu yaklaşım, liderlerin sadece yasal ve etik sorumluluklarını yerine getirmelerinin ötesinde, aynı zamanda toplumun genel refahına katkıda bulunmalarının da beklendiğini gösterir.

“Krala içirdikleri antlar arasında dinlerini, yasalarını, özgürlüklerini olduğu gibi muhafaza etmek, mert, doğru ve iyiliksever olmak vardır” (Montaigne, 2021d, s. 192).

Montaigne'in bu ifadesinde, bir kralın veya hükümdarın yeminleri ve sorumlulukları üzerinde durulmaktadır. Bu cümlesinde, kralın yönetimindeki temel erdemler ve değerler vurgulanıyor. Bu yeminler, kralın halkının dinini, yasalarını ve özgürlüklerini koruma, aynı zamanda mert, doğru ve iyiliksever olma taahhütlerini içerir.

Montaigne, kralın yalnızca yönetici olarak değil, aynı zamanda ahlaki bir lider olarak da görevlerini yerine getirmesi gerektiğini belirtir. Bu, kralın adaleti sağlama, halkının haklarını koruma ve etik değerlere bağlı kalma yükümlülüklerini ifade eder. Mertlik, doğruluk ve iyilikseverlik, Montaigne'in ideal bir hükümdarda görmek istediği özellikler olarak ön plana çıkar. Bu erdemler, kralın hem halkıyla olan ilişkilerinde hem de kararlarında adil ve ahlaken doğru hareket etmesini sağlar.

Montaigne'in bu görüşleri, liderlik ve yönetimde adaletin, etik ve ahlaki değerlerin önemini vurgular. Kralın, yalnızca yasal ve idari görevlerini yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal ve ahlaki sorumluluklarını da dikkate alması gerektiğini savunur. Bu, liderlerin halklarının refahını koruma ve toplumu adil ve etik bir şekilde yönetme yükümlülüklerini yansıtır. Montaigne, böyle bir liderliğin, toplumun genel iyiliği ve adaletin sağlanması için kritik olduğunu düşünmektedir.

“Oysa ben, ödül ve bağışlarla değil, hukukla ve devlet gücüyle yaşamak gerektiğini savunuyorum” (Montaigne, 2021d, s. 229).

Montaigne'in bu ifadesi, toplumsal düzen ve adaletin sağlanmasında hukukun ve devletin rolünün önemine vurgu yapmaktadır. Bu cümlesiyle, toplumun ödüller ve kişisel bağışlar üzerine değil, sağlam hukuki temeller ve devletin otoritesi üzerine inşa edilmesi gerektiğini belirtiyor. Bu, adaletin, kişisel iyilikler veya rüşvet gibi unsurlar

tarafından değil, hukukun objektif kuralları ve devletin meşru otoritesi aracılığıyla sağlanması gerektiği düşüncesidir.

Montaigne, bu yaklaşımla, toplumun istikrarının ve adaletin, bireysel veya keyfi kararlar yerine, hukukun evrensel prensipleri ve devletin düzenleyici gücüne dayanması gerektiğini savunur. Bu, toplumun adil ve düzenli işleyişinin, bireysel çıkarlar ve keyfilikten uzak, hukuka bağlı ve devletin adaleti sağlama rolüne dayalı olması gerektiğini vurgular.

Montaigne'in bu görüşü, adaletin sadece bireysel ahlak veya etik değerlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda güçlü hukuki yapılar ve etkili devlet yönetimiyle de desteklenmesi gerektiğini gösterir. Bu yaklaşım, adaletin ve toplumsal düzenin korunmasında hukukun üstünlüğüne ve devletin düzenleyici ve denetleyici rolüne vurgu yapar. Montaigne, adaletin sağlam bir hukuki ve idari yapı üzerine inşa edilmesinin, toplumun genel refahı ve istikrarı için hayati önem taşıdığını düşünüyor.

“Bu durumda açıkça suçlanamıyordum; çünkü ısıracakları bir şey yoktu. Asla yasalara aykırı davranmam; hakkımda araştırma yapacak olan benden daha suçlu çıkardı” (Montaigne, 2021d, s. 327).

Montaigne'in bu ifadesi, kendi davranışları ve yasalara uyumu konusunda bir savunma niteliği taşır. Bu cümleleriyle, herhangi bir yasadışı veya ahlaken yanlış davranışta bulunmadığını, bu yüzden suçlanacak bir durumun olmadığını belirtiyor. Montaigne, yasalara tam bir uyum içinde olduğunu ve bu yüzden kendisini araştırarak olanların, ondan daha fazla kusur veya suç bulacakları bir durum olmadığını ifade ediyor.

Bu ifade, Montaigne'in kişisel bütünlüğüne ve adalet anlayışına vurgu yapar. Kendisinin yasalara ve ahlaki normlara tamamen uygun hareket ettiğini, dolayısıyla suçlanmaya veya eleştirilmeye açık bir durumunun olmadığını belirtir. Aynı zamanda, bu ifade, yasalara uyumun ve ahlaki davranışın, kişisel bütünlük ve adaletli olma konusunda önemli olduğunu gösterir.

Montaigne'in bu sözleri, adaletin yalnızca dışsal bir yargı veya kurumlar tarafından uygulanan bir kavram olmadığını, aynı zamanda bireysel düzeyde yasalara ve ahlaki değerlere sıkı sıkıya bağlılık gerektirdiğini vurgular. Montaigne, kendi durumunu örnek alarak, yasal ve ahlaki kurallara uymanın, kişinin adaletli ve kusursuz kabul

edilmesinde temel bir rol oynadığını gösteriyor. Bu bakış açısı, adaletin hem bireysel hem de toplumsal düzeydeki uyumun ve düzenin temelini oluşturduğunu savunur.

“[“Sana tek bir haksız yasa dayatılırsa şikâyetle bulun!” (Seneca, Ep., XCI)]” (Montaigne, 2021d, s. 382).

Montaigne'in bu ifadesi, bireysel hakların savunulması ve haksız yasalara karşı çıkmanın önemine vurgu yapmaktadır. Bu ifade, bireyin adalet arayışındaki aktif rolünü ve haksızlığa karşı durma sorumluluğunu vurgular.

Montaigne, adaletin sadece devlet veya yasal kurumlar tarafından sağlanan bir hizmet olmadığını, aynı zamanda bireylerin aktif katılımı ve mücadelesiyle de şekillendiğini düşünüyor. Her bireyin, adaletsizliklere karşı sesini yükseltme ve şikâyet etme hakkı olduğunu ve bu hakkı kullanmanın, adaletin gerçekleşmesi için önemli olduğunu vurgular.

Bu düşünce, adaletin sadece dışsal bir yargı mekanizması olmadığını, aynı zamanda bireylerin katılımı ve hak arayışı ile de ilişkili olduğunu gösterir. Montaigne'in bu ifadesi, bireylerin haksız yasalara ve adaletsiz uygulamalara karşı durmalarının, toplumsal adaletin sağlanmasında kritik bir rol oynadığını belirtir. Bu, her bireyin adaletin korunması ve geliştirilmesinde aktif bir rol oynaması gerektiği düşüncesini yansıtır. Montaigne, adaletin korunmasının ve sürdürülmesinin hem bireysel hem de toplumsal sorumluluk gerektirdiğini savunur.

4.2. Aile Birliğine Önem Verme Değeriyle İlgili Bulgular

Aile kavramını “bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içinde yer aldığı, ona yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli bakım ve desteğin sunulduğu sosyal bir ortam” olarak tanımlanabilir (Bayer, 2013). Aile birliğine önem verme değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 4, 2. kitabında (2021b) 2, 3. kitabında (2021c) 5 ve 4. kitabında (2021d) 6 olmak üzere toplamda 17 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Aile birliğine önem verme değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“O babadan oğula ünlü ve kardeşçe duygu birliğine bağlılık örneği veren bir ailenin üyesiydi” (Montaigne, 2021a, s. 241).

Montaigne'in bu ifadesi, aile içindeki dayanışma ve birliğin önemine dikkat çekiyor. Bu cümlede, kuşaktan kuşağa devam eden, güçlü aile bağları ve birlikteliğin bir örneğini sunuyor. Montaigne, ailenin, üyeleri arasında derin bir duygusal bağ ve karşılıklı bağlılık sergilediği bir birim olarak önemini vurguluyor.

Bu ifade de, aile birliğinin ve kardeşçe duyguların, bireylerin hayatlarında ve karakter gelişimlerinde önemli bir rol oynadığını gösterir. Aile içindeki bu tür bağlar, bireylerin sosyal ve duygusal gelişimine katkı sağlar ve onları topluma katkıda bulunmaya hazırlar.

Montaigne'in bu sözleri, ailenin sadece bir yaşam birimi olmadığını, aynı zamanda değerler, gelenekler ve duygusal bağlar gibi unsurların aktarıldığı, bireylerin karakterlerinin şekillendiği ve sosyal sorumluluk duygusunun geliştiği bir ortam olduğunu vurgular. Aile birliği ve dayanışması, bireylerin hayatları üzerinde derin ve kalıcı etkilere sahip olabilir ve onları toplumun daha sağlam bir parçası haline getirebilir. Bu bakış açısı, aile içindeki birliğin ve bağlılığın, bireylerin ve toplumların genel refahı için önemli olduğunu savunur.

“Kral Dejotarus’un karısı Stratonique kocasına, hizmetinde olan oldukça güzel bir oda hizmetkarını sunmakla kalmadı, onların çocuklarını da özenle yetiştirdi ve babalarını yerine geçmelerine yardım etti” (Montaigne, 2021a, s. 276).

Montaigne'in bu ifadesi, Stratonique'nin kocası Kral Dejotarus'a ve ailesine olan bağlılığını ve fedakarlığını anlatır. Bu cümlesi, Stratonique'nin kocasının ihtiyaçlarına ve ailenin refahına olan derin bağlılığını ve bu bağlamda gösterdiği fedakarlıkları vurgular.

Bu hikaye, aile içindeki roller ve ilişkilerin karmaşıklığını ve ailenin bireyleri üzerindeki etkisinin gücünü gösterir. Stratonique'nin hem kocasına hem de çocuklarına olan bağlılığı, aile içindeki sevgi ve sorumluluk duygusunu yansıtır. Aynı zamanda, aile üyelerinin birbirlerine olan desteğini ve birbirlerinin refahını ve başarısını destekleme çabalarını vurgular.

Montaigne, bu öyküyü anlatarak, aile birliğinin ve içindeki bireylerin birbirlerine karşı gösterdikleri sevgi, bağlılık ve fedakarlığın önemini vurguluyor. Ailenin, bireylerin karakter gelişimi ve sosyal ilişkilerinde temel bir rol oynadığını ve toplumdaki temel yapı taşlarından biri olduğunu gösterir. Bu hikaye, aile içindeki ilişkilerin ve

bağlılıkların, bireylerin hayatları üzerindeki etkisini ve önemini anlatır. Montaigne bu örnekle, aile birliğinin ve içindeki ilişkilerin değerini ve etkisini ifade etmektedir.

“Sokrates de çocuklarına güzel adlar vermenin önemli bir babalık görevi olduğunu düşünür” (Montaigne, 2021a, s. 360).

Bu cümlesinde, bir baba olarak çocuklarına dikkatli ve anlamlı bir şekilde isim seçmenin, onlara karşı gösterilen ilginin ve özenin bir ifadesi olduğunu belirtir.

Bu düşünce, aile içindeki rollerin ve görevlerin sadece maddi ve fiziksel ihtiyaçları karşılamakla sınırlı olmadığını gösterir. Bunun yerine, aile içindeki roller aynı zamanda duygusal ve kültürel değerlerin aktarılmasını, kişisel ilgi ve dikkati de içerir. Çocuklarına güzel ve anlamlı isimler vermek, onlara değer verdiklerini ve onların bireysel kimliklerine önem verdiklerini gösterir. Bu, aile içindeki sevgi ve özenin bir yansımasıdır.

Montaigne'in bu ifadesi, aile birliği ve içindeki ilişkilerin önemine işaret eder. Aile içindeki küçük gelenekler ve ritüeller, bireylerin birbirlerine olan bağlılıklarını ve sevgilerini ifade etmenin yollarıdır. Bu bakış açısı, aile içindeki ilişkilerin sadece büyük eylemlerle değil, aynı zamanda küçük ve sembolik jestlerle de pekiştirilebileceğini gösterir. Montaigne, ailenin sadece fiziksel bir birim olmadığını, aynı zamanda duygusal ve kültürel değerlerin aktarıldığı ve bireylerin kimliklerinin şekillendiği bir ortam olduğunu vurgular.

“Yeğenlerine karşı analık şefkati besleyen Theoxena, bunları sorumluluğu ve koruması altına almak için Poris'le evlendi” (Montaigne, 2021c, s. 136).

Montaigne'in bu ifadesi, Theoxena'nın yeğenlerine gösterdiği sevgi ve sorumluluk duygusunu vurgulamaktadır. Belirtilen bu ifadede, Theoxena'nın ailesine karşı olan bağlılığını ve onları koruma arzusunu gösterir. Bu örnek, aile birliği ve dayanışmasının önemine dair bir vurgu içerir.

Theoxena'nın yeğenlerini korumak ve onlara bakmak için evlenme kararı alması, aile içindeki sevgi ve sorumluluğun sınırlarını aşan bir fedakarlık örneği olarak sunulur. Bu davranış, aile üyelerine karşı derin bir bağlılık ve onların refahını kendi kişisel çıkarlarından önde tutma anlayışını yansıtır.

Montaigne bu hikaye ile, aile birliğinin ve içindeki ilişkilerin değerini ve etkisini belirtmektedir. Aile içindeki fedakarlık ve sevgi, bireylerin birbirlerine olan

bağlılıklarını ve toplumsal dayanışmayı pekiştirir. Theoxena'nın hikayesi, aile içindeki sevginin ve sorumluluğun, kişisel çıkarların ötesine geçebileceğini ve aile üyelerinin refahı için alınan kararların, derin bir bağlılık ve özveri gerektirdiğini gösterir. Bu, ailenin sadece bir yaşam birimi olmadığını, aynı zamanda bireyler arasında güçlü duygusal bağlar ve karşılıklı sorumluluklar içeren bir yapı olduğunu vurgular.

“İyi bir evliliğin mihenk taşı, gerçek kanıtı, sürekli olarak tatlı, dürüst ve hoş olmak koşuluyla bu birlikteliğin süresidir” (Montaigne, 2021c, s. 195).

“Birbirini sevmeden evlenmek evliliğe ihanettir” (Montaigne, 2021d, s. 88).

Montaigne'in bu ifadesi, iyi bir evliliğin temel özelliklerini ve önemini vurgulamaktadır. "İyi bir evliliğin mihenk taşı, gerçek kanıtı, sürekli olarak tatlı, dürüst ve hoş olmak koşuluyla bu birlikteliğin süresidir" cümlesi, evliliğin başarısının sadece birlikte geçirilen zamanla değil, aynı zamanda bu zamanın niteliğiyle de ölçüldüğünü belirtir. Montaigne, evlilikte süreklilik, tatlılık, dürüstlük ve hoşgörünün önemini vurgular.

Bu düşünce, evliliğin sadece yasal veya sosyal bir anlaşma olmadığını, aynı zamanda karşılıklı saygı, sevgi ve anlayışa dayanan bir ilişki olduğunu gösterir. Montaigne, evliliğin başarısının, eşler arasındaki sürekli tatlı ilişkiler, açık ve dürüst iletişim ve hoşgörü ile belirlendiğini düşünüyor. Bu, evliliğin sadece birlikte geçirilen yıllarla değil, aynı zamanda bu yılların nasıl geçirildiğiyle de değerlendirilmesi gerektiğini gösterir.

Montaigne'in bu ifadesi, iyi bir evliliğin temelinin karşılıklı sevgi, saygı ve anlayış olduğunu vurgular. Evlilikteki tatlılık ve hoşgörü, eşlerin birbirlerine karşı gösterdikleri özeni ve ilişkinin kalitesini ifade eder. Montaigne, evliliğin, eşler arasındaki derin bağın ve karşılıklı memnuniyetin bir göstergesi olarak görülmesi gerektiğini savunur. Bu yaklaşım, evliliğin sadece bir sosyal kurum olmaktan öte, bireylerin hayatlarındaki duygusal ve kişisel birlikteliğin önemli bir parçası olduğunu gösterir.

“Evliliğin kendine bir yararlılığı, adaleti, onuru ve sağlamlığı vardır; tek düze, ama genel bir hazzır bu” (Montaigne, 2021d, s. 89).

Bu ifadesinde, evliliğin sadece kişisel veya duygusal bir anlam taşımadığını, aynı zamanda yararlılık, adalet, onur ve sağlamlık gibi değerlerle de ilişkili olduğunu

belirtir. Montaigne, evliliği, bireysel ve toplumsal düzeyde faydalı ve saygın bir kurum olarak görüyor.

Evliliğin "yararlılığı", iki insanın bir araya gelerek birbirlerine ve topluma katkıda bulunmalarını ifade eder. "Adaleti" ve "onuru", evliliğin bireyler arasındaki adil ve saygın bir ilişkiyi temsil ettiğini gösterir. "Sağlamlığı" ise evliliğin güçlü ve dayanıklı bir bağ olduğunu vurgular. "Tek düze, ama genel bir haz" ifadesiyle ise, evliliğin monoton olabileceğini ancak genel olarak memnuniyet ve mutluluk verici bir deneyim olduğunu belirtir.

Montaigne'in bu ifadeleri, evliliğin yalnızca bireysel duygusal tatminin ötesinde, daha geniş toplumsal ve ahlaki değerlere sahip olduğunu gösterir. Evlilik, bireylerin birbirlerine ve topluma olan sorumluluklarını yerine getirirken aynı zamanda duygusal doyum ve karşılıklı destek sağlayan bir kurum olarak görülür. Montaigne, evliliğin, bireylerin hayatlarında sağlam bir temel oluşturduğunu ve toplumun temel yapı taşlarından biri olduğunu savunur. Bu bakış açısı, evliliği, hem bireyler hem de toplum için önemli ve değerli bir kurum olarak konumlandırır.

“Phocion örneğine göre, her insan çocuklarına yeterli miras bırakır, yeter ki çocuklar kendisinden farklı olmasın ve kendisine benzesinler” (Montaigne, 2021d, s. 208).

Bu ifadesinde belirtmek istediği, bir bireyin çocuklarına en büyük mirasının maddi değerlerden ziyade, karakter ve değerler olduğunu vurgular. Montaigne, çocukların ebeveynlerine benzer özellikler taşıması ve onların değerlerini devralması durumunda, maddi mirasın öneminin göreceli olduğunu söyler.

Bu ifade, aile içindeki değer aktarımının ve karakter öğretiminin önemini vurgular. Phocion örneğini kullanarak, Montaigne aile içindeki öğrenme ve gelişmenin, maddi kazanımlardan daha değerli olduğunu belirtir. Bu düşünce, ailenin, bireylerin karakterlerini ve yaşam anlayışlarını şekillendirmede kritik bir rol oynadığını gösterir.

Montaigne'in bu görüşleri, aile birliğinin ve içindeki ilişkilerin değerini, özellikle de ebeveynlerin çocuklarına aktardığı değerler ve öğretilerin önemini vurgular. Ailenin, sadece maddi varlıkları değil, aynı zamanda ahlaki değerleri, yaşam tutumlarını ve karakter özelliklerini de gelecek nesillere aktaran bir kurum olduğunu savunur. Bu yaklaşım, ailenin, bireylerin sosyal ve ahlaki gelişiminde temel bir rol oynadığını ve bu rolün maddi mirasın ötesine geçtiğini gösterir.

“Babamın iradesini hâlâ üzerimde hissetmekten gurur duyuyorum. Bu kadar iyi bir babaya yaraşmayan bir yaşam görüntüsü vermekten Tanrı beni korusun” (Montaigne, 2021d, s. 210).

Bu cümlesiyle, babasının etkisinin ve öğrettiklerinin kendi hayatı üzerindeki süregiden önemini ve bu mirasa layık olma arzusunu dile getirir.

Bu ifade, aile içerisindeki değerlerin ve öğretilerin, bireylerin hayatlarında uzun süreli bir etkiye sahip olabileceğini vurgular. Montaigne, babasından aldığı mirası ve onun iradesini yaşamında hala hissettiğini belirterek, aile içindeki kuşaklar arası aktarımın gücünü gösterir. Ayrıca, babasına layık bir hayat yaşama arzusu, aile içindeki saygı ve bağlılık duygusunun derinliğini yansıtır.

Bu sözler, ailenin, bireylerin karakter ve değerlerinin şekillenmesindeki rolünü ve aile içindeki ilişkilerin kişisel kimlik ve yaşam tarzı üzerindeki etkisini vurgular. Montaigne, babasının mirası ve değerlerini yaşatma sorumluluğunu taşımanın gururunu ve önemini dile getirir. Bu, ailenin sadece fiziksel ve maddi destek sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda ahlaki ve etik rehberlik de sunduğunu gösterir. Montaigne, aile mirasının ve değerlerinin, bireylerin hayatları üzerinde olumlu ve kalıcı bir etki bırakabileceğini ve bu mirasa layık olmanın önemini vurgular.

4.3. Bağımsızlık Değeriyle İlgili Bulgular

Bağımsızlık kavramı sözlükte “Bağımsız olma durumu; istiklal” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Bağımsızlık değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 1, 2. kitabında (2021b) 2, 3. kitabında (2021c) 0 ve 4. kitabında (2021d) 1 olmak üzere toplamda 4 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Bağımsızlık değeriyle ilgili tespit edilen bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Bir tek erdemlilik sınaması için Sparta eğitim yöntemi gereğince yedi yaşında, yüzünü buruşturmaksızın ölünceye kadar kırbaçlanma acısına katlanan çok sayıda çocuk görülür. Cicero ise bu çocuklardan birçoğunun yenilgiyi kabul etmektense gruplar halinde bayılıncaya kadar yumruk, tekme ve dişleriyle çarpıştıklarını görmüştür” (Montaigne, 2021a, s. 84).

Montaigne'in bu ifadesi, Sparta'nın eğitim yöntemleri ve çocukların bu yöntemlere gösterdikleri tepkiler üzerine bir değerlendirme içerir. Bu örnekler, Sparta eğitim

sisteminin sertliğini ve çocukların dayanıklılığını, cesaretini ve bağımsızlık ruhunu vurgulamaktadır. Bu cümlelerinde, Sparta'daki çocukların, aşırı zorluklara ve acılara katlanarak ve yenilgiyi kabul etmeyerek gösterdikleri olağanüstü direnç ve bağımsızlık ruhunu anlatır.

Montaigne, bu örneklerle, erdemlilik ve bağımsızlığın sert eğitim ve disiplin yoluyla geliştirilebileceği fikrini ele alıyor. Sparta eğitim sistemi, çocukların fiziksel ve zihinsel sınırlarını zorlayarak onları savaşçı ve bağımsız bireyler olarak yetiştiriyordu. Bu çocuklar, dayanıklılık, cesaret ve bağımsızlık gibi erdemleri, aşırı zorluklar ve deneyimler aracılığıyla öğreniyor ve içselleştiriyorlardı.

Montaigne'in bu ifadeleri, bağımsızlık ve erdemlilik kavramlarının sadece teorik olarak değil, pratik ve zorlayıcı deneyimler aracılığıyla da geliştirilebileceğini gösterir. Sparta örneği, bireylerin zorluklar karşısında gösterdikleri direnç ve bağımsız ruhun, toplumsal ve kişisel gelişimde önemli bir rol oynadığını vurgular. Montaigne, bu tür eğitim yöntemlerinin sertliğine rağmen, bu yöntemlerin bireylerin karakterlerini şekillendirmede etkili olduğunu göstermeyi vurguluyor. Bu yaklaşım, bağımsızlık ve direnç gibi erdemlerin kişisel gelişimdeki önemini ve bu erdemlerin zorlayıcı koşullar altında nasıl gelişebileceğini vurgular.

“Thebai tiranı Archias hakkında da aynı şey anlatılır; Pelopidas'ın ülkesini özgürlüğe kavuşturmak için onu öldürmeye karar verdiği gece, Atinalı olan bir başka Archias'dan onu neyin beklediğini harfi harfine haber veren bir mektup almıştı” (Montaigne, 2021b, s. 48).

Montaigne'in bu ifadesi, tarihsel bir olaya atıfta bulunarak, özgürlük ve bağımsızlık için yapılan mücadeleyi vurgulamaktadır. Bu cümlesi, Thebai'nin özgürlüğü ve bağımsızlığı için verilen mücadeledeki kritik bir anı ve bu mücadelenin ciddiyetini anlatır.

Bu hikaye, Pelopidas'ın Thebai'nin tiranı Archias'ı öldürerek ülkesini özgürlüğe kavuşturma kararını ve bu süreçteki tehlikeleri ve zorlukları gösterir. Mektubun içeriği, tiranın hayatına yönelik tehdidi net bir şekilde ortaya koymasına rağmen, Pelopidas'ın hala tiranı ortadan kaldırma kararlılığını sürdürdüğünü gösterir. Bu, özgürlük ve bağımsızlık uğruna yapılan fedakarlıkları ve alınan riskleri vurgular

Montaigne, bu tarihsel anekdotu kullanarak, özgürlük ve bağımsızlık için verilen mücadelenin önemini ve bu mücadelenin gerektirdiği kararlılık ve cesareti vurgulamaktadır. Bu hikaye, bireylerin ve toplumların özgürlüklerini kazanmak ve korumak için ne kadar ileri gidebileceklerini ve bu sürecin ne kadar tehlikeli ve zorlu olabileceğini gösterir. Montaigne, özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinin sadece fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel ve ahlaki cesaret gerektiren bir süreç olduğunu vurgular. Bu, bağımsızlık ve özgürlüğün, bireyler ve toplumlar için ne kadar değerli ve önemli olduğunu gösterir.

“[“Olabilirdiğince özgür ve bağımsız olarak mutlak bir yargılama gücüne sahiptirler.” (Cicero, Academicus, II)]. Başkalarını sıkıca bağlayan baskıya boyun eğmemiş olmak bir üstünlük değil midir” (Montaigne, 2021b, s. 221).

Montaigne'in bu ifadesi, bireylerin veya belirli bir grubun özgür ve bağımsız yargı yeteneğine sahip olmasının önemine işaret eder. Bu ifade, bireylerin veya yetkililerin, dış etkilere bağımsız olarak kendi yargılarını oluşturma ve karar verme yeteneğini vurgular.

Bu ifade, bağımsız düşünce ve karar verme yeteneğinin önemini vurgular. Montaigne, bireylerin veya yöneticilerin, dış baskılardan ve önyargılardan etkilenmeden, kendi akıllarını ve değerlendirmelerini kullanarak karar vermelerinin önemine işaret ediyor. Bu bağımsızlık, adil ve objektif kararlar alınmasını sağlar ve bireylerin veya grupların özgürlüğünü korur.

Montaigne'in bu görüşü, özgür ve bağımsız yargılamanın, bireylerin ve toplumların sağlıklı işleyişinde temel bir rol oynadığını gösterir. Bağımsız yargılama yeteneği, bireylerin ve toplumların özgürlüklerini korumanın ve adaleti sağlamanın bir yolu olarak görülür. Bu, bireylerin ve yetkililerin, kendi akıl yürütmeleri ve değerlendirmeleri üzerine dayanarak, adil ve bilinçli kararlar almalarının önemini vurgular. Montaigne, bu tür bir bağımsızlık ve özgürlüğün, bireylerin ve toplumların gelişimi için hayati olduğunu savunur.

“Tanrıların ve özgürlüklerini savunmak için binlerce erkek, kadın ve çocuğun kaç kez kendilerini kaçınılmaz tehlikelere, zapt edilmez bir ateşle atıklarını görüyorum; kendilerini hayasızca kullananların egemenliğine boyun eğmektense her türlü aşırılıklara, güçlülere ve ölüme dayanmadaki o yüce inada bakıyorum; bu kadar aşağılık bir şekilde zafer elde eden düşmanlarının elinden

yiyecek almaktansa aç ve susuz kalmayı tercih ediyorlardı” (Montaigne, 2021d, s. 161).

Montaigne bu alıntıda, özgürlük ve bağımsızlık uğruna yapılan fedakarlıkların ve gösterilen cesaretin önemini vurgulamaktadır. O, insanların özgürlüklerini ve inançlarını korumak için nasıl aşırı tehlikelere ve zorluklara göğüs gerdiğini, hatta ölümü göze alabileceğini anlatır. Montaigne, insanların kendi özgür iradeleri ve değerleri uğruna zulme, kötü muameleye ve hatta ölüme karşı koyma iradesini övmektedir. Bu bağlamda, özgürlük ve bağımsızlık için yapılan mücadelelerin, insanın temel hakları ve onurunu koruma arzusundan kaynaklandığını belirtir.

Özgürlük ve bağımsızlık değerlerinin insanlar için ne kadar önemli olduğunu, bu değerler uğruna verilen mücadelelerin yüceliğini ve insan onurunun bu değerlerle ne kadar iç içe olduğunu anlatır. İnsanların zulme karşı koyma ve özgürlüklerini koruma kararlılığı, onun gözünde, insan ruhunun en yüce niteliklerinden biri olarak görülür. Bu, aynı zamanda bireysel ve toplumsal özgürlüklerin, insan yaşamının en temel unsurlarından biri olduğunu ve bunların korunması için her türlü fedakarlığın yapılmasının meşru olduğunu ifade eder. Montaigne'in bu sözleri, insanlık tarihi boyunca özgürlük ve bağımsızlık için verilen mücadelelerin evrensel ve zaman üstü değerini vurgular.

4.4. Barış Değeriyle İlgili Bulgular

Barış kavramı sözlükte “Barışmak işi, Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Barış değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 2, 2. kitabında (2021b) 1, 3. kitabında (2021c) 3 ve 4. kitabında (2021d) 1 olmak üzere toplamda 7 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Barış değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Çünkü bu kişi yuvasında oturmayı isteyen, sarayını kavgasız ve davasız yönetmeyi bilen Venedik Dükü kadar özgürdür” (Montaigne, 2021a, s. 345).

Montaigne'in bu ifadesinde, barışçıl yönetim ve kişisel huzurun değerine vurgu yapılıyor. Venedik Dükü'nün kendi sarayını ve yönetim alanını barış ve uyum içinde

yönetme yeteneğini öne çıkarır. Montaigne, barışçıl ve uyumlu bir yönetimin, bireylerin ve toplumların özgürlüğü için ne kadar önemli olduğunu vurguluyor.

Bu ifade, barışın sadece uluslararası veya genel bir kavram olmadığını, aynı zamanda bireylerin ve yöneticilerin kendi yaşam alanlarında yarattıkları huzur ve düzenle de yakından ilişkili olduğunu gösterir. Venedik Dükü'nün kavgasız ve davasız bir saray yönetimi, hem kişisel huzuru hem de yönetimdeki istikrarı temsil eder. Bu durum, barışın ve uyumun, bireylerin ve yöneticilerin özgürlüklerini artıran temel unsurlar olduğunu gösterir.

Montaigne'in bu düşüncesi, barışın ve huzurun, kişisel ve toplumsal refah için hayati öneme sahip olduğunu vurgular. Bu, barışın sadece dışsal bir durum olmaktan ziyade, kişisel yaşam tarzı ve yönetim anlayışında da kendini göstermesi gerektiğini savunur. Montaigne, huzurlu ve uyumlu bir yaşamın ve yönetimin, bireylerin ve toplumların genel refahına katkıda bulunduğunu ve bu tür bir yaşam tarzının değerini vurgular.

“Gelecek kuşaklar bugünkü reformumuzun yalnız incelikli ve akıllıca olduğunu söylemeyecekler, çünkü sadece hatalarla ve kusurlarla savaştı bu reform; inanç dünyasını alçak gönüllülük, itaatkarlık, barış ve tüm erdemlerle de doldurdu” (Montaigne, 2021a, s. 360).

Montaigne'in bu ifadesi, bir reformun sadece hataları ve kusurları düzeltmekle kalmayıp, aynı zamanda inanç dünyasını olumlu değerlerle doldurmasının önemini vurgulamaktadır. Bu cümlede, reformun sadece negatif unsurları ortadan kaldırmakla kalmayıp, aynı zamanda topluma pozitif değerler ve erdemler kazandırmasının önemini ifade eder.

Bu ifade, bir toplumdaki değişim ve iyileştirme süreçlerinin, yalnızca mevcut sorunları çözmeye odaklanmaması gerektiğini, aynı zamanda bu süreçlerin topluma barış, alçakgönüllülük, itaatkarlık ve diğer erdemler gibi olumlu değerler de katması gerektiğini vurgular. Montaigne, reformların sadece mevcut problemleri ele almakla kalmayıp, aynı zamanda toplumu daha erdemli ve barışçıl bir yöne doğru ilerletmesi gerektiğini savunur.

Bu düşünce, değişim ve reform süreçlerinin kapsamlı ve çok boyutlu olması gerektiğini gösterir. Montaigne, bu süreçlerin sadece yanlışları düzeltmekle kalmayıp, aynı zamanda topluma pozitif ve yapıcı değerler kazandırarak toplumsal gelişimi ve

refahı desteklemesi gerektiğini vurgular. Bu, reformların sadece kısa vadeli çözümler sunmaktan ziyade, toplumun uzun vadeli iyiliği için de çalışması gerektiğini gösterir. Montaigne, böyle bir yaklaşımın, toplumun genel erdemlerini ve barışçıl yaşamını güçlendireceğini savunur.

“Barıştan mutlu olmayan kişinin savaştan kaçınması boşunadır, huzurun tadını bilmeyen kişinin acıdan kaçması boşunadır” (Montaigne, 2021b, s. 35).

Montaigne'in bu ifadesi, barışın ve huzurun kişisel bir içsel durum olduğunu ve dış koşulların ötesinde bir anlayış gerektirdiğini vurgulamaktadır. Bu cümlesi, barış ve huzurun sadece dışsal durumlarla sağlanamayacağını, aynı zamanda bireyin iç dünyasında da bu değerlere yer vermesi gerektiğini ifade eder.

Bu ifade, barış ve huzurun yalnızca savaşın yokluğu veya acının yokluğu anlamına gelmediğini gösterir. Montaigne, barışın ve huzurun, bireylerin iç dünyalarında ve düşünce yapısında geliştirmeleri gereken bir durum olduğunu vurgular. Yani, bir kişi barışı içsel olarak benimsemediği sürece, dışsal barış koşulları ona gerçek anlamda huzur getirmeyecektir.

Montaigne'in bu ifadesi, barışın ve huzurun kişisel bir içsel durum olduğunu ve dış koşulların ötesinde bir anlayış gerektirdiğini vurgulamaktadır. "Barıştan mutlu olmayan kişinin savaştan kaçınması boşunadır, huzurun tadını bilmeyen kişinin acıdan kaçması boşunadır" cümlesi, barış ve huzurun sadece dışsal durumlarla sağlanamayacağını, aynı zamanda bireyin iç dünyasında da bu değerlere yer vermesi gerektiğini ifade eder.

Bu ifade, barış ve huzurun yalnızca savaşın yokluğu veya acının yokluğu anlamına gelmediğini gösterir. Montaigne, barışın ve huzurun, bireylerin iç dünyalarında ve düşünce yapısında geliştirmeleri gereken bir durum olduğunu vurgular. Yani, bir kişi barışı içsel olarak benimsemediği sürece, dışsal barış koşulları ona gerçek anlamda huzur getirmeyecektir.

Montaigne'in bu düşüncesi, barış ve huzurun sadece dış dünyanın koşullarıyla değil, aynı zamanda bireyin kendi içsel durumu ve düşünce yapısıyla da yakından ilişkili olduğunu vurgular. Bu, bireylerin kendi iç dünyalarında barış ve huzur duygularını geliştirmelerinin, dış dünyadaki barış ve huzur durumlarından bağımsız olarak önemli

olduğunu gösterir. Montaigne, gerçek barışın ve huzurun, kişisel bir içsel yolculuk ve anlayış gerektirdiğini savunur.

"Gökteki Tanrı'ya şöret, yeryüzündeki insanlara barış." (Montaigne, 2021c, s. 27).

Montaigne'in bu ifadede belirtmek istediği, Gökteki Tanrı'ya Şöhret: Bu kısım, dini veya manevi değerlere, özellikle de Tanrı'ya yönelik övgü ve saygıyı vurgular. Maneviyatın önemine ve insanların ruhani inançlarını ifade etme, Tanrı'yı yüceltme ve manevi değerlere bağlı kalmalarının önemine işaret eder.

Yeryüzündeki İnsanlara Barış: Burada ise, Montaigne insanların dünyevi yaşamlarında barış ve uyum içinde olmalarının önemine değinir. Bu, insanlar arasında çatışmasız, huzurlu ve uyumlu bir toplum oluşturma gerekliliğini vurgular. Montaigne, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde barışçıl ve uyumlu bir şekilde yaşamalarının, toplumsal düzen ve refah için hayati önem taşıdığını belirtir.

Bu ifadeyle Montaigne, dini veya manevi yüceltmelerin yanı sıra, dünyevi yaşamda barış ve uyumun da önemli olduğunu vurgular. İnsanların hem manevi hem de dünyevi düzlemde dengeli ve uyumlu bir yaşam sürmeleri gerektiğini savunur. Bu, hem manevi inançların hem de dünyevi ilişkilerin uyum içinde olması gerektiği ve birbirini tamamladığı fikrini yansıtır. Montaigne'in bu görüşü, hem manevi değerlere saygı hem de insanlar arasındaki barış ve uyumun, toplumsal ve bireysel refah için eşit derecede önemli olduğunu gösterir.

"Castille kralı tarafından gönderilen ve uzun bir yolculukla gelen barışçıl kişileriz" (Montaigne, 2021d, s. 162).

Montaigne'in bu ifadesi, barışçıl niyetler ve diplomatik yaklaşımların önemine dikkat çekiyor. Bu cümlesi, diplomatik bir misyonun, barışı teşvik etme amacını ve bu tür misyonların karşılaştığı zorlukları vurgular.

Bu ifadeyle Montaigne, şunları vurgulamaktadır:

Barışçıl Niyetler: Buradaki "barışçıl kişileriz" ifadesi, bu grubun temel amacının barışı teşvik etmek olduğunu gösterir. Bu, diplomatik ilişkilerde barış ve uyumun önemine işaret eder ve çatışma yerine diyalog ve anlayışın tercih edilmesi gerektiğini vurgular.

Uzun Yolculuk: "Uzun bir yolculukla gelen" ifadesi, barışı sağlamak ve sürdürmek için yapılan çabaların ve katlanılan zorlukların altını çizer. Diplomatik çabaların

sıklıkla uzun ve meşakkatli süreçler olduğunu ve sabır ile kararlılık gerektirdiğini belirtir.

Diplomatik Temsil: "Castille kralı tarafından gönderilen" kısmı, bu kişilerin resmi bir diplomatik temsil olduğunu ve daha büyük bir politik yapı içinde hareket ettiklerini gösterir. Bu, uluslararası ilişkilerde resmi temsilcilerin ve diplomatların rolünün önemine işaret eder.

Montaigne'in bu ifadesi, barışın sadece bir ideoloji veya hedef olmadığını, aynı zamanda aktif çaba ve diplomatik girişimlerle gerçekleştirilmesi gereken bir süreç olduğunu vurgular. Barışın sağlanması ve sürdürülmesinin, uzun yolculuklar ve sabırlı diplomatik çabalar gerektirdiğini ve bu sürecin bireylerin, grupların ve hükümetlerin aktif katılımını gerektirdiğini gösterir.

4.5. Bilimsellik Değeriyle İlgili Bulgular

Bir kavram olarak bilim sözlükte “Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi; ilim” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Bilimsellik değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 13, 2. kitabında (2021b) 4, 3. kitabında (2021c) 6 ve 4. kitabında (2021d) 2 olmak üzere toplamda 25 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Bilimsellik değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“İşlevi doğayı gözlemlemek ve dikkatlice incelemek olan bir doğa bilimci için gerçeğin kanıtlarını gelenekle koşullanmış akıllardan sormak ne ayıp” (Montaigne, 2021a, s. 150).

Montaigne'in bu ifadesi, bilimsel araştırmaların objektifliğine ve önyargılardan arınmış bir yaklaşıma olan ihtiyacını vurgulamaktadır. Bu ifadesiyle, gerçek bilimsel bilginin, önyargılar ve geleneklerden bağımsız olarak doğa gözlemleri ve objektif incelemeler yoluyla elde edilmesi gerektiğini belirtir.

Bu ifadeyle Montaigne şu noktaları vurgulamaktadır:

Doğa Gözlemi ve Objektif İnceleme: Doğa bilimcilerin işlevinin doğayı gözlemlemek ve dikkatlice incelemek olduğunu belirterek, bilimsel çalışmanın temelini oluşturan objektif gözlem ve veri toplama süreçlerine dikkat çeker.

Geleneksel Düşünceye Eleştiri: Montaigne, bilimde gerçekleri ararken gelenekle koşullanmış düşüncelerin ve önyargıların bilimsel bilginin objektifliğine zarar verebileceğini ifade eder. Geleneklerin ve önceden var olan inançların bilimsel süreçleri etkilememesi gerektiğini savunur.

Bilimsel Bilginin Bağımsızlığı: Bu ifadeyle, bilimsel araştırmanın ve bilginin, toplumsal ve kültürel geleneklerden bağımsız olarak, doğrudan gözlemler ve deneyler yoluyla elde edilmesi gerektiğini vurgular.

Montaigne'in bu görüşleri, bilimin objektifliğini ve bağımsızlığını korumanın önemini vurgular. Bilimsel araştırmaların, önyargılar ve geleneksel inançlar tarafından etkilenmeden yürütülmesi gerektiğini savunur. Bu yaklaşım, bilimsel bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini korumak için önemlidir ve bilimin, gerçekleri keşfetme ve anlamada en güvenilir yol olduğunu gösterir.

“Zekanın bulunmadığı yerde bilim ne işe yarar” (Montaigne, 2021a, s. 184).

Montaigne'nin bu sözü, bilimin ve bilgi birikiminin yalnızca birtakım bilgilerin toplanması ve öğrenilmesinden ibaret olmadığını vurgular. Montaigne, bu ifadeyle, bilimin sadece akademik veya teorik bilgilerin öğrenilmesiyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda bu bilgilerin anlamlandırılması, yorumlanması ve pratikte uygulanabilmesi için zekanın ve kritik düşünme becerilerinin gerekli olduğunu belirtiyor.

Bu bakış açısı, bilgiyi sadece hafızada tutmanın yeterli olmadığını, onu anlamak, sorgulamak ve kullanmak için zekanın ve anlayışın önemli olduğunu ifade eder. Montaigne, bilimin ve öğrenmenin sadece bilgi birikimiyle değil, aynı zamanda bu bilgileri yorumlama ve hayata uygulama yeteneğiyle değer kazandığını vurguluyor. Bu, Montaigne'nin genel felsefi yaklaşımına da uygun bir görüştür: O, bireysel düşünme ve eleştirel sorgulamanın değerini ve önemini vurgular.

“Bilgiyi akla eklemek değil akla karıştırmak gerekir; aklın bilgiye daldırılması gerekirse de onu bilgiyle sulamamalı. Eğer bilgi akı değişirmez, kusurlu durumunu düzeltmezse onu bir kenara bırakmak çok daha iyidir” (Montaigne, 2021a, s. 184).

Montaigne'nin bu sözü, bilginin insan aklı ve düşünce yapısı üzerindeki etkisini vurgulayan derin bir görüşü ifade eder.

Bu ifadeyle Montaigne, bilginin sadece birikim veya hafızada tutulan veri olarak değil, aklın ve düşüncenin dönüşümünde etkin bir araç olarak kullanılması gerektiğini belirtiyor. Yani, bilginin, insanın düşünce yapısını, anlayışını ve dünya görüşünü zenginleştirmesi, genişletmesi ve derinleştirmesi gerektiğini vurguluyor.

Bilginin, insanın düşünce yapısını ve zihinsel yeteneklerini geliştirmesi ve dönüştürmesi gerektiği fikri, Montaigne'nin eserlerinde sıkça rastlanan bir tema. Bilgi, sadece öğrenilen bir dizi faktör olarak değil, aynı zamanda bireyin dünyayı anlamasını ve eleştirel olarak düşünmesini sağlayan bir araç olarak görülüyor. Montaigne için önemli olan, bilginin bireyin zihinsel kapasitesini geliştirmesi ve onu daha bilinçli ve eleştirel bir düşünceye yönlendirmesidir.

Bu yaklaşım, modern eğitim ve öğrenme anlayışında da etkili olmuştur. Bilginin sadece aktarılması değil, aynı zamanda öğrenenin kendi düşünce ve anlayışını geliştirmesi, eleştirel düşünme becerilerini ve problem çözme yeteneklerini artırması hedeflenir. Montaigne'nin bu görüşü, bilginin pratik ve derinlemesine anlaşılmasının, yüzeysel bir şekilde ezberlenmesinden daha değerli olduğunu vurgulayan bir öğretim felsefesinin temelini oluşturur.

“Çünkü kuşku duymak, bilmekten daha az hoş gelmiyor bana” (Montaigne, 2021a, s. 198).

Montaigne bu cümlesinde, bilimsellik değeri açısından önemli bir felsefi yaklaşımı yansıtır. Bu ifade, bilginin kesinliği ve mutlak doğruluğu üzerine yapılan varsayımların sorgulanmasının önemini vurgular. Montaigne, kuşkucu bir felsefi tutum sergileyerek, her türlü bilginin sorgulanabileceğini ve kuşkunun, bilgiye ulaşmada önemli bir araç olduğunu belirtir.

Bilimsel düşünce tarzı, genellikle verilere ve gözlemlere dayalı somut kanıtlar üzerine kuruludur, ancak Montaigne bu yaklaşıma bir adım daha ekleyerek, her türlü bilginin ve "kesin" olarak kabul edilen gerçeklerin eleştirel bir gözle incelenmesi gerektiğini savunur. Bu durum, bilimdeki temel bir prensip olan şüpheci yaklaşımı yansıtır; yani bir teoremin veya bulgunun kabul edilmeden önce detaylıca test edilmesi ve sorgulanması gerekliliği.

Montaigne, bu sözüyle, bilimin sadece bilgi toplamakla kalmayıp, aynı zamanda mevcut bilgileri ve varsayımları sürekli olarak sorgulama ve yeniden değerlendirme süreci olduğunu vurguluyor. Bu süreç, yeni keşiflere ve daha derin anlayışlara yol açar. Bilimsel metodoloji, sürekli sorgulama ve kuşku üzerine kuruludur ve bu, bilimin doğası gereği dinamik ve kendini yenileyen bir alan olmasını sağlar.

Özetleyecek olursak eğer Montaigne'nin bu ifadesi, bilimsel düşünce tarzının temel bir unsuru olan eleştirel sorgulamanın ve sürekli kuşkunun önemini vurgular. Bu, bilgiye ulaşmanın sadece bilgi toplamakla değil, aynı zamanda bilgiyi sürekli sorgulayarak ve kuşkuyla yer vererek mümkün olduğunu gösterir.

“Ezbere bilmek, bilmek değildir; belleğe emanet edileni muhafaza etmektir bu. Kişi gerçekten bildiğini, örneğe başvurmaksızın, gözlerini kitaba çevirmeksizin elinin altında bulundurur. Verimsiz bilgi, katıksız biçimde kitabidir” (Montaigne, 2021a, s. 200).

Montaigne bu cümleleriyle, bilginin doğası ve kullanımı hakkında derin bir felsefi görüş sunar. Bu ifadeyle Montaigne, bilginin sadece ezberlenmesinin yeterli olmadığını, gerçek anlamda özümsemesi ve uygulanabilir hale getirilmesi gerektiğini vurgular.

Montaigne, ezbere bilginin yüzeysel ve pasif bir bilgi formu olduğunu belirtir. Gerçek bilgi, bireyin kendi düşünce süreçleri ve deneyimleri yoluyla anlamlandırdığı, içselleştirdiği ve pratikte kullanabileceği bilgidir. Bu tür bilgi, kişinin kendi anlayışı ve yorumuyla zenginleşir ve bu yüzden daha değerlidir.

Bu bakış açısı, bilgiyi pasif bir şekilde kabul etmek yerine, onu aktif bir şekilde sorgulamak, eleştirmek ve kendi yaşam ve deneyimleriyle ilişkilendirmek gerektiğini savunur. Montaigne için, bilgi sadece kitaplardan ve öğretimden alınan bir şey değil, aynı zamanda bireyin kendi deneyimleri, gözlemleri ve düşünceleriyle etkileşime girdiği bir süreçtir.

Bu görüş, modern eğitim ve öğrenme anlayışında da yankı bulmuştur. Eğitim, sadece bilginin aktarılmasını değil, aynı zamanda öğrencilerin bilgiyi eleştirel bir şekilde değerlendirmelerini, sorun çözme becerilerini geliştirmelerini ve bağımsız düşünme yeteneklerini artırmalarını hedefler. Montaigne'nin bu düşüncesi, bilgiyi

derinlemesine anlamak ve hayata uygulamak açısından önemli bir felsefî temel oluşturur.

“Öğrencinin bilinci ve nitelikler, sözlerinde parlasın; rehberi sadece akıl olsun” (Montaigne, 2021a, s. 203).

Montaigne'nin bu ifadesi, eğitim ve öğrenme süreçlerinde öğrencinin bireysel düşünce ve anlayışının önemini vurgular. Bu sözle, Montaigne, öğrencilerin eğitimlerinde sadece bilgiyi ezberlemelerinin yeterli olmadığını, bunun yanı sıra kendi düşünce yapısını, muhakeme yeteneklerini ve bireysel niteliklerini geliştirmeleri gerektiğini belirtir.

Bu yaklaşım, öğrencinin kendi düşüncelerini ifade etme ve kendi anlayışını geliştirme yeteneğinin önemini vurgular. Montaigne, bilginin aktarılmasından ziyade, öğrencilerin bu bilgiyi nasıl kullandıkları, onu nasıl anladıkları ve kendi dünyalarına nasıl uyguladıkları üzerinde durur. Öğrencilerin, öğrendikleri bilgileri kendi düşünceleriyle harmanlayarak, eleştirel düşünme ve bağımsız muhakeme yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğini ifade eder.

Ayrıca, "rehberi sadece akıl olsun" ifadesiyle, Montaigne öğrencilerin akıl yürütme yeteneklerini ve mantıksal düşünme becerilerini kullanmalarının önemini vurgular. Bu, bilgiyi sorgulama, analiz etme ve yorumlama süreçlerinde akıl yürütmenin merkezi bir rol oynaması gerektiği anlamına gelir. Bu düşünce, öğrencilerin sadece öğretilenleri kabul etmek yerine, kendi akıllarını kullanarak bilgiyi işlemeleri ve anlamlandırmaları gerektiğini savunur.

Özetle, Montaigne'nin bu ifadesi, eğitimde öğrencilerin bireysel düşünce yeteneklerinin ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesinin önemini vurgular. Eğitim sürecinin, öğrencilerin sadece bilgiyi öğrenmelerinden çok, bu bilgiyi kendi bireysel bakış açılarıyla entegre etmelerine ve kendi düşünce yapısını geliştirmelerine yardımcı olması gerektiğini belirtir.

“Görülüyor ki, ortalıkta dolaşan kanıları kendimize mal etmekten kaçınmalı, onları yerleşik fikirlere göre değil, akıl yoluyla yargılamalı” (Montaigne, 2021a, s. 263).

Montaigne'nin bu ifadesinde, eleştirel düşünme ve bağımsız yargı oluşturma'nın önemini vurgulamaktadır. Bu sözle Montaigne, bilimsellik değeri açısından, kabul

edilmiş veya popüler olan fikirleri sorgusuz sualsiz benimsememenin, bunun yerine bu fikirleri mantık ve akıl yürütme ile değerlendirmenin gerekliliğini belirtir.

Montaigne'in bu ifadesi, bilimsel düşüncenin temel bir prensibi olan şüpheciliği ve eleştirel sorgulamayı yansıtır. Bilim, kanıtlara ve mantıklı yargılara dayanır ve yeni fikirleri veya teorileri, yalnızca o fikirlerin popüler veya genel olarak kabul görmüş olması nedeniyle değil, onların gerçekliğe ve mantığa uygunluğu açısından değerlendirir.

Montaigne'nin bu ifadesi, eleştirel düşünmenin ve bağımsız yargı oluşturma bilimsel düşünce için ne kadar hayati olduğunu vurgular. Bu, bilgiyi ve kanıtları, sadece yaygın olarak kabul edildiği için değil, akıl yoluyla ve mantıklı bir şekilde değerlendirme gerekliliğine işaret eder.

“Dünyaya örnek gösterilsin diye bilgelerin ortak kanısıyla seçilmiş bu eşsiz kişilikleri elverişli bir günde elimden geldiğince yorumlayabilmek ve betimleyebilmek için onları tekrar onurlandırmakta tereddüt etmeyeceğim” (Montaigne, 2021a, s. 297).

Montaigne'nin bu ifadesi, bilim ve düşünce tarihinde önemli figürlerin değerini ve bunların incelenmesinin önemini vurgulamaktadır. Bu cümlede Montaigne, tarihin büyük düşünürlerinin ve bilgelerinin fikirlerini ve katkılarını incelemenin, yorumlamanın ve betimlemenin değerini ifade ediyor.

Bu ifadeyle, Montaigne, tarihin büyük düşünürlerinin fikirlerini ve yaşamlarını incelemenin, bu bilgileri modern düşünceye ve bilimsel araştırmaya nasıl entegre edebileceğimizi anlamamızda kritik bir rol oynadığını belirtiyor. Bu, bilimsel ve felsefi geleneklerin sürekliliğine ve geçmişten öğrenmenin önemine bir vurgudur.

Montaigne, aynı zamanda, geçmişin büyük düşünürlerine ve bilim insanlarına saygı göstermeyi ve onların katkılarını onurlandırmayı, onların fikirlerini ve çalışmalarını anlamak ve yorumlamak için bir yükümlülük olarak görüyor. Bu, bilimsel ve felsefi düşüncenin sadece mevcut anın bir ürünü olmadığını, aynı zamanda tarihsel bir sürecin ve birikimin parçası olduğunu gösterir.

Montaigne'nin bu yaklaşımı, felsefe ve bilim tarihinin değerini ve bu alanların gelişimindeki sürekliliği vurgulayan, bilimsellik değeri açısından önemli bir bakış açısı sunar. Geçmişin bilgilerini ve düşüncelerini incelemek, onları anlamak ve modern zamanlara uyarlamak, bilimsel ve felsefi gelişmenin temel bir parçasıdır.

Montaigne bu ifadeyle, tarihin büyük düşünürlerinin çalışmalarını inceleme ve onları yorumlama sürecindeki özeni ve saygıyı vurguluyor.

“"Kederleri dağıtan akıl ile bilgeliktir; engin bir denizin büyüklüğünü izlediğimiz yerler değil." (Horatius, Lucillus'a Ahlaki Mektuplar, I, II, 25)” (Montaigne, 2021a, s. 309).

Montaigne'nin bu cümlesi, akıl ve bilgelik kavramlarına odaklanmaktadır ve bunların insan deneyimi üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu sözle Montaigne, akıl ve bilgeliğin, insanların yaşadığı zorluklar ve kederler karşısında sağladığı anlayış ve dayanıklılığın önemini belirtiyor.

Bu ifadede, Montaigne akıl ve bilgeliğin insan hayatındaki rolünü, sadece teorik veya soyut bilgi birikimi olarak değil, aynı zamanda pratik yaşamda karşılaşılan zorluklarla başa çıkma yeteneği olarak ele alıyor. Bilgelik, yalnızca bilgi sahibi olmak değil, aynı zamanda bu bilgiyi yaşamın zorluklarına karşı anlamlı ve etkili bir şekilde uygulayabilme kapasitesidir.

Montaigne'nin bu ifadesi, bilimsellik değeri açısından, akıl ve bilgeliğin insanların zorluklarla başa çıkma yeteneklerine katkıda bulunan, yaşamın temel yönlerini anlama ve yorumlama araçları olarak önemini vurgular. Bu, bilginin sadece bilimsel ve felsefi araştırmalarda değil, aynı zamanda günlük yaşamın pratik yönlerinde de uygulanabilirliğine işaret eder.

“Akıllı izleyerek sebatla yürüyelim” (Montaigne, 2021c, s. 35).

Montaigne bu ifadesinde, bilimsel düşünce ve felsefi sorgulamada mantığın ve akılcı yaklaşımların önceliğini vurgular. Montaigne, bireylerin düşünce süreçlerinde sezgiler, duygular veya alışkanlıklar yerine akıl yürütme ve mantığa dayalı argümanları temel alması gerektiğini savunuyor. Bu, bilgiye ve gerçeğe ulaşmada akıl yürütmenin ve eleştirel düşüncenin merkezi bir rol oynaması gerektiğini gösterir.

Ayrıca, "sebatla yürüyelim" ifadesiyle Montaigne, bilimsel ve felsefi arayışın uzun ve zorlu bir süreç olduğunu, bu yolda sabırlı ve kararlı olmanın gerekliliğini vurgular. Bilgiye ulaşmanın hızlı ve kolay bir yol olmadığını, aksine sürekli çaba ve sabır gerektiren bir süreç olduğunu belirtir.

Özetle, Montaigne'nin bu ifadesi, akılcı düşünceyi, bilgi edinme ve karar verme süreçlerinde bir rehber olarak kullanmanın ve bu süreçte sabırlı ve sebatkar olmanın

önemini vurgular. Bu yaklaşım, bilimsel ve felsefi düşüncenin temelini oluşturan eleştirel sorgulama ve mantıklı analiz prensiplerini yansıtır.

“Uslamlayan ve tartışan kişide boyun eğiş asla ne saf ne de dingindir” (Montaigne, 2021c, s. 77).

Montaigne'nin bu ifadesi, eleştirel düşünce ve sorgulamanın önemine işaret eder. Bu sözle Montaigne, otomatik olarak kabul etme veya boyun eğme eğilimine karşı eleştirel düşünceyi ve bağımsız yargıyı vurgular.

bir fikri veya otoriteyi sorgulamadan kabul etmenin, gerçek anlamda anlayış veya kabullenme olmadığını belirtir. Yani, bir kişi eğer bir fikri veya görüşü sadece otoriteye veya geleneklere dayanarak kabul ederse, bu kabul, saf ve dingin bir boyun eğiş değil, bilinçsiz ve eleştirel düşünceden yoksun bir kabul olur. Bu tür bir kabul, kişinin kendi düşünce süreçlerini ve bağımsız yargılarını kullanmadığını gösterir.

Montaigne, gerçek bilginin ve anlayışın, fikirleri ve otoriteleri sorgulamak, eleştirel düşünmek ve kendi bağımsız yargılarını oluşturmak yoluyla elde edilebileceğini savunur. Bu yaklaşım, bilimsel metodolojinin ve felsefi sorgulamanın temelini oluşturur. Bilim ve felsefe, kabul edilen bilgileri ve varsayımları sorgulamak ve bunları eleştirel düşünceyle analiz etmek üzerine kuruludur.

“İnsanı kendinde olandan tamamıyla soyutlamak çok güçtür; olgularla, öncelikle eylemlerle, ama aynı zamanda da akıl ve kanıtlamalarla mücadele etmek gerekir” der” (Montaigne, 2021c, s. 144).

Montaigne bu cümlelerinde, insanın doğal önyargıları ve subjektif eğilimleriyle başa çıkmanın zorluğuna dikkat çekiyor. Burada, objektif bilgiye ulaşmak ve gerçekleri anlamak için, kişisel inançlarımızın ve önyargılarımızın ötesine geçmenin gerekliliğine işaret ediyor.

Montaigne, insan doğasının temel bir özelliği olan sübjektiviteyle mücadele etmenin önemini vurgular. İnsanlar olarak, kendi deneyimlerimiz, inançlarımız ve duygularımız tarafından şekilleniriz ve bu durum, dünyayı nasıl algıladığımızı etkiler. Montaigne, bilimsel ve felsefi düşünce için, bu kişisel eğilimlerin ötesine geçmeyi, objektif olgulara, eylemlere ve mantıklı kanıtlamalara dayanarak gerçeği aramayı vurguluyor.

Ayrıca, "akıl ve kanıtlamalarla mücadele etmek" ifadesi, bilimsel ve felsefî düşünmede eleştirel sorgulamanın ve akılcı argümanların önemine işaret eder. Montaigne, gerçek bilgiye ulaşmanın, sadece subjektif deneyimlerimizi ve kişisel inançlarımızı aşmakla kalmayıp, aynı zamanda akıl yürütme ve mantıklı kanıtlarla desteklenen argümanları kullanarak gerçekle mücadele etmeyi gerektirdiğini belirtiyor.

“Bilgiyi ona sahip olanlar kadar sever ve sayarım. Bilgi doğru kullanılırsa, insanların en güçlü ve en soylu edinimidir” (Montaigne, 2021d, s. 182).

Montaigne'nin bu belirtilen ifadeleri, bilginin değerini ve kullanılmasının insanlar için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu sözle Montaigne, bilginin sadece sahibi için değil, aynı zamanda toplum için büyük bir değere sahip olduğunu ve doğru şekilde kullanılması gerektiğini ifade ediyor.

Montaigne, bilginin sahipleri tarafından sevimli ve sayılmalıdır çünkü bilgi, kişisel ve toplumsal gelişimin temelidir. Bilgi, insanların dünya hakkında daha iyi anlayışa sahip olmalarını, sorunları çözmelerini ve topluma katkıda bulunmalarını sağlar. Bilginin doğru ve etik bir şekilde kullanılması, toplumun refahı için önemlidir.

Ayrıca, "bilgi doğru kullanılırsa, insanların en güçlü ve en soylu edinimidir" ifadesi, bilginin gücünü ve insanların bilgiyi kullanarak toplumlarını iyileştirebileceklerini belirtir. Bilgi, insanlara düşünme, analiz etme ve çözme yetenekleri sunar, bu da toplumsal sorunları çözmek ve ilerlemek için kullanılabilir.

Montaigne'nin bu ifadesi, bilimsellik değeri açısından, bilginin insan gelişimi ve toplumsal ilerleme için ne kadar kritik olduğunu vurgular. Bilgi, insanların daha iyi bir yaşam sürdürmelerine, sorunları çözmelerine ve toplumlarını daha iyi bir yer haline getirmelerine yardımcı olabilir. Ancak bu değeri sadece bilgiyi sahiplenmekle değil, aynı zamanda doğru ve etik bir şekilde kullanmakla elde edilebileceğini vurgular.

“Platon, bir başkasının ruhunu incelemek isteyende üç nitelik olmasını arzuluyor: Bilgi, iyi niyet, yüreklilik” (Montaigne, 2021d, s. 367).

Montaigne'nin bu ifadesi, insanların başkalarının içsel dünyalarını anlamaya çalışırken gereken nitelikleri ve bu niteliklerin önemini vurgulamaktadır. Bu sözle Montaigne, ruh incelemesinin bilimsel bir yaklaşım gerektirdiğini, ancak aynı zamanda duygusal ve ahlaki yönlerinin de bulunduğunu belirtiyor.

Montaigne'nin bu ifadesi, bilimsellik değeri açısından, ruh incelemesinin insanların içsel dünyalarını daha iyi anlama ve anlayış geliştirme süreci olduğunu vurgular. Bu süreç, bilgi, iyi niyet ve yüreklilik gibi önemli nitelikleri gerektirir. Bu yaklaşım, insan psikolojisi ve davranışlarını anlamak için hem bilimsel bilgiyi hem de duygusal zekayı bir araya getirir.

4.6. Çalışkanlık Değeriyle İlgili Bulgular

Çalışkan kavramı sözlükte “Gayretli, çalışmayı seven; yüğrük, gayretkeş” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Çalışkanlık değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 8, 2. kitabında (2021b) 1, 3. kitabında (2021c) 2 ve 4. kitabında (2021d) 7 olmak üzere toplamda 18 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Çalışkanlık değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Şu önemli öğüt Platon’da sıkça görülür: İşini yap ve kendini bil” (Montaigne, 2021a, s. 25).

Montaigne'nin bu ifadeyi kullanarak bahsettiği temel mesaj, Platon'un eserlerinde sıkça vurguladığı bir fikri ele almaktadır. Bu fikir, işini yapma ve kendini bilme arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır.

Platon, insanların işlerini yaparak ve görevlerini yerine getirerek kendilerini daha iyi anlayabileceklerini ve olgunlaşabileceklerini savunmuştur. Bu, bir kişinin iç dünyasını keşfetmek ve geliştirmek için dış dünyada etkin bir şekilde çalışmasının önemini vurgular.

Montaigne ise bu fikri alıntılararak, çalışkanlık ve kendini bilme arasındaki bu ilişkiyi vurgular. Yani, işini yapmak, bir kişinin kendi iç dünyasını daha iyi anlamasına ve kendini geliştirmesine katkıda bulunabilir. Bu nedenle, Montaigne, Platon'un bu öğüdünün önemini anlatarak çalışkanlık değerini vurgulamış olabilir.

“Boş bırakılmış topraklar verimli ve bitek olduklarında bin bir yabani ve yararsız ot yetişir. Yararlı kılmak için bu toprakları işlememiz ve faydalı tohumlar ekmemiz gerekir” (Montaigne, 2021a, s. 49).

Montaigne bu ifadeyle, çalışkanlık ve verimlilik kavramlarına dikkat çekmektedir. Söylediği şey, boş bırakılmış toprakların verimsiz ve yararsız otlarla dolduğu, ancak

bu toprakların işlenerek ve faydalı tohumlar ekilerek yararlı hale getirilebileceğidir. Bu düşünce, çalışkanlığın önemini vurgular.

Montaigne'nin bu benzetmesi, insanların potansiyellerini gerçekleştirmek için çaba sarf etmeleri gerektiğini ve boş zamanlarını etkili bir şekilde değerlendirmeleri gerektiğini ifade eder. Çalışkanlık, kişinin yeteneklerini ve becerilerini geliştirmesine, verimli olmasına ve topluma katkı sağlamasına yardımcı olabilir. Bu nedenle, Montaigne'nin bu ifadesi çalışkanlığın değerini vurgulayan bir mesaj taşımaktadır

“Aylaklık her zaman ruhu her yöne dağıtır” (Montaigne, 2021a, s. 50).

Montaigne'nin bu ifadesi, aylaklığın olumsuz bir etkisi olduğunu ve çalışkanlığın değerini vurgulamaktadır. Bu ifadesi, aylaklık veya tembelliğin insanın ruhunu dağıttığı ve verimsiz hale getirdiği anlamına gelir.

Montaigne, bu ifadeyle aylaklığın insanın içsel denge ve üretkenlik üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ifade eder. Çalışkanlık ise, insanın enerjisini, yeteneklerini ve zamanını daha verimli bir şekilde kullanmasını sağlayarak içsel dengeyi koruyabilir ve kişinin daha üretken olmasına yardımcı olabilir.

Bu nedenle, Montaigne'nin bu ifadesi çalışkanlığın ve sürekli çaba sarf etmenin değerini vurgulamaktadır, çünkü aylaklık ve tembellik ruhu dağıtarak olumsuz etkiler yaratabilir.

“Biz çalışmak için doğmuşuz” (Montaigne, 2021a, s. 121).

Montaigne'nin "Biz çalışmak için doğmuşuz" ifadesi, çalışkanlık değerini vurgulamaktadır. Bu ifade, insanların doğası gereği çalışma ve çaba sarf etme yeteneğine sahip olduklarını ifade eder. Montaigne, insanların hayatlarını anlamlı kılmak, kendilerini geliştirmek ve topluma katkıda bulunmak için çalışmaları gerektiğini savunur.

Bu ifade, çalışmanın insan yaşamının önemli bir parçası olduğunu ve kişinin potansiyelini gerçekleştirmesi için gerekli olduğunu vurgular. Montaigne, çalışmanın insanların ruhunu besleyebileceğini, yeteneklerini geliştirebileceğini ve hayatlarını daha anlamlı kılacağını düşünmektedir. Dolayısıyla, bu ifade çalışkanlığın değerini ve insanların doğasındaki çalışma eğilimini vurgulamaktadır.

“Ölümün beni çalışmamın ortasında almasını isterim” (Montaigne, 2021a, s. 121).

Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlık ve ölüm arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Montaigne, hayatının herhangi bir anında ölmenin kendisi için kabul edilebilir olduğunu ve ölümün onu çalışırken bulduğu bir anda bile gelmesini istediğini ifade ediyor. Bu ifade, onun çalışkanlığa ve aktif bir yaşam tarzına olan inancını yansıtır.

Montaigne, ölümü beklemek yerine, hayatını değerli kılan şeyin çalışma ve faaliyetler olduğunu düşünmektedir. Bu ifade, onun çalışkanlık ve faaliyetlerin insan hayatının merkezinde olduğuna inandığını gösteriyor. Yani, Montaigne, çalışkanlığın ve aktif bir yaşamın değerini vurgulamaktadır. Ölümün çalışırken gelmesini istemesi, hayatının her anını çalışarak değerli ve anlamlı kılma arzusunu ifade ediyor.

“Hareket edilmesini, yaşamın görevlerinin elden geldiğince uzatılmasını ve ölümün beni lahanalarımı ekerken bulmasını isterim ve ondan bahçemin tamamlanmamış olmasına aldırmamasını dilerim” (Montaigne, 2021a, s. 121).

Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlık değeri ve faaliyetlerin önemini vurgulamaktadır. Montaigne, yaşamın görevlerini yerine getirmek ve faaliyetlerde bulunmak için hareket etmenin, hayatı uzatmanın ve ölümü faaliyetlerin içinde bulmayı istediğini ifade ediyor. Ayrıca, ölümün gelmesi durumunda bahçesinin tamamlanmamış olmasının kendisi için önemli olmadığını belirtiyor.

Bu ifade, Montaigne'nin çalışkanlık, üretkenlik ve aktif bir yaşam tarzının değerine inandığını gösteriyor. Bahçesini ekerken ölümü bulmayı istemesi, hayatının her anını faaliyetlerle doldurarak, görevlerini yerine getirerek ve yaşamını değerli kılarak geçirmek istediğini ifade ediyor. Bahçesinin tamamlanmamış olması, onun için çalışkanlığın ve faaliyetlerin önceliğini gösteriyor. Dolayısıyla, bu ifade Montaigne'nin çalışkanlık değerini vurgulayan bir mesaj taşımaktadır.

“Belli bir amaç olmadan canla başla yazmaya başlarım; ilk düşünce ikincisini getirir” (Montaigne, 2021a, s. 328).

Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlık ve yaratıcılık süreci arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Montaigne, yazma eylemine belli bir amaç olmadan başlar ve yazarken düşünmeye devam eder. Bu yaklaşım, yazma sürecini çalışkanlık ve yaratıcılığın birleşimi olarak görüyor.

Montaigne'nin ifadesi, çalışkanlığın sadece fiziksel çaba ile değil, aynı zamanda zihinsel faaliyetlerle de ilişkilendirilebileceğini gösteriyor. Yazma sürecinde belli bir

amacı olmamasına rağmen çalışkanlıkla yazmaya başlamak, düşüncelerin akışını başlatır ve bu düşünceleri geliştirmek ve organize etmek için çaba sarf etmeyi içerir.

Bu ifade, Montaigne'nin çalışmanın ve yaratıcılığın, belli bir amaca odaklanmadan başlamak ve sonra düşünce sürecini takip etmek gibi unsurları içerdiğini anlatarak, çalışkanlığın değerini vurgulamaktadır.

“Atçılık sanatının büyük ustası Kyros, atlara arkadaşları gibi davranırdı ve onlara yemlerini talimde ter dökmeleri karşılığında verirdi” (Montaigne, 2021a, s. 380).

Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlık değeri ile atçılık veya iş yapma etiği arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Kyros'un atlarına arkadaşları gibi davranması ve onlara yemlerini ter dökmeleri karşılığında vermesi, hayvanların çalışkanlık ve emekleri karşılığında ödüllendirilmesi gerektiği fikrini yansıtır.

Bu ifade, iş yapma, emek ve çalışkanlık değerlerini vurgulayarak, bir kişinin ya da bir topluluğun çalışmalarının ve çabalarının karşılığını vermenin önemini anlatır. Atlarına değer vermek ve onlara adil davranmak, çalışkanlık ve adalet ilkelerinin bir ifadesi olarak görülebilir. Dolayısıyla, Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlığın ve emeğin önemini vurgulamak için bir örnek olarak kullanılmıştır.

““İyi bir eylemin ödülü, onu yapmış olmaktır.” (Seneca, Ep., LXXXI)” (Montaigne (c), 2021: 41)

Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlık değeri ile iyi eylemler arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Montaigne, iyi bir eylemin ödülünün, bu eylemi gerçekleştirmiş olmanın kendisi olduğunu ifade ediyor.

Bu ifade, insanların çalışkanlıkla iyi eylemlerde bulunmalarının ve çaba sarf etmelerinin önemini vurgular. Montaigne'ye göre, insanlar iyi eylemler gerçekleştirirken sadece dışsal ödüller için değil, aynı zamanda içsel tatmin ve vicdan rahatlığı için çalışmalıdır. İyi bir eylemi gerçekleştirmek, insanın kendisine duyduğu saygının bir ifadesi olabilir.

“[“Aylaklığın kusurlarından kaçıp kurtulmak için çalışmak gerekir.” (Seneca, Ep., LVI)]” (Montaigne, 2021d, s. 44).

Montaigne'nin bu cümlesinde, çalışkanlık değerini ve aylaklığın olumsuz etkilerini vurgulamaktadır. Montaigne, aylaklık veya tembellik durumunda kalmaktansa,

çalışarak kusurlardan kaçınmanın ve bu kusurlardan kurtulmanın daha iyi bir yol olduğunu ifade ediyor.

Bu ifade, çalışkanlığın, kişinin kendi kusurlarını düzeltebilmesi ve kendini geliştirebilmesi için önemli bir araç olduğunu gösteriyor. Aylaklık, kişinin potansiyelini gerçekleştirmesine ve olumsuz alışkanlıklarından kurtulmasına engel olabilir. Çalışmak, bireyin kendi eksiklikleri ve kusurları üzerinde çalışarak daha iyi bir versiyon haline gelmesine yardımcı olabilir.

“Gençliğimde işime sarılmak için kendimi uyarmaya ve çaba göstermeye gereksinmiştım” (Montaigne, 2021d, s. 71).

Montaigne'nin bu ifadesi, gençlik döneminde çalışkanlığın ve çabanın önemini vurgulamaktadır. Montaigne, gençliğinde işlerine daha fazla odaklanmak, kendini motive etmek ve çaba göstermek zorunda olduğunu belirtiyor.

Bu ifade, çalışkanlığın, kişisel ve mesleki başarı için önemli olduğunu gösterir. Montaigne'nin gençliğinde işine sarılmak ve çaba göstermek istemesi, işlerini daha iyi yapmayı ve hedeflerine ulaşmayı amaçladığını gösterir. Aynı zamanda, kişisel disiplini ve motivasyonu geliştirmenin gençlik döneminde önemli olduğunu vurgular.

Özetle Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlığın gençlik döneminden itibaren başlaması gerektiğini ve kişisel gelişim için önemli bir rol oynadığını anlatarak, çalışkanlık değerini yansıtmaktadır.

“Ve en ufak çaba çoktan çatlamış olanı kırmaya yeter (Ovidius, Hüzünlüler, III, XI, 22)” (Montaigne, 2021d, s. 75).

Montaigne'nin bu ifadesi, azim ve sürekli çabanın önemini vurgulamaktadır. Bu cümlesi, sürekli ve kararlı bir şekilde çalışmanın, zorlukları aşmanın ve hedeflere ulaşmanın önemini ifade eder.

Bu ifade, çalışkanlığın, küçük ve sürekli çabaların birikimiyle büyük başarıların elde edilmesini sağladığını gösterir. Montaigne, sadece büyük eforlar harcamak değil, aynı zamanda her gün küçük adımlar atmaktan da bahsediyor. Bu küçük çabalar, uzun vadede büyük sonuçlar doğurabilir.

“İyi bir ürün almak isteyen tohumu eliyle ekmeli; torbayla dökmemeli” (Montaigne, 2021d, s. 153).

Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlık değeri ile ilgili önemli bir mesaj içerir. İfadesinde tohumu eliyle ekmek ve torbayla dökmek metaforunu kullanarak, iyi sonuçlar elde etmek için özenli ve dikkatli çalışmanın gerekliliğini vurgular.

Montaigne, iyi bir sonuç elde etmek isteyen bir kişinin sadece işini yapmakla yetinmemesi, aynı zamanda işini özenle ve dikkatle yapması gerektiğini ifade eder. Elini kullanarak tohum ekme, işe daha fazla özen göstermeyi ve emek harcamayı simgeler. Torbayla dökmek ise işi düşünmeden veya özensizce yapmayı temsil eder.

“Biais (Diogène Laërce), "işe yumuşak girin, ama canla başla devam edin!" derdi” (Montaigne, 2021d, s. 294).

Montaigne'nin bu ifadeyi alıntılanması, çalışkanlık değeri ve işe başlama süreciyle ilgili önemli bir öğüdü yansıtmaktadır. Diogenes Laertius'un sözleri, işe başlarken nazik ve yavaş bir şekilde adım atmanın önemini vurgularken, bir kez işe başlandığında ise kararlılıkla ve azimle devam etmenin gerektiğini ifade eder.

Bu ifade, çalışmanın ve projelere başlamanın cesaretli ve kararlı bir başlangıçla önemli olduğunu, ancak daha sonra düzenli çaba ve azimle devam etmenin de gerekliliğini vurgular. İşe başlama aşamasında nazik ve yavaş bir giriş, işe alışma ve hazırlık sürecini ifade ederken, "canla başla devam etmek" ifadesi, başladığınız işi sürdürmekteki kararlılığı temsil eder.

Dolayısıyla, Montaigne'nin bu ifadesi, işe başlama süreci ve çalışma disiplini ile ilgili önemli bir dersi yansıtır, yani işe başlama anında dikkat ve özen gerektiği gibi, işi sürdürme konusunda da kararlılık ve azim gerekmektedir.

“Bu gölgeler ve hayaller kaçmakta acele ediyorlar ve izlendikleri ölçüde ortaya çıkıyorlar. İskender'in "işin amacı çalışmaktır" dediği gibi, onları izlemenin meyvesi ve amacı onları izlemektir” (Montaigne, 2021d, s. 411).

Montaigne'nin bu ifadesi, çalışkanlık değeri ve başarı ile ilgili önemli bir mesaj içerir. İfadesinde gölgeler ve hayallerin hızla kaçtığını ve izlendiklerinde ortaya çıktığını belirtirken, İskender'in "işin amacı çalışmaktır" dediğini aktarır.

Bu ifade, çalışmak ve çaba sarf etmek, istenilen sonuçları elde etmenin anahtarı olarak sunulur. Gölgeler ve hayaller, insanın hedeflerine ve amaçlarına ulaşmak için izlendiğinde gerçekleşir ve başarı gelir. İskender'in bu sözü, çalışmanın ve çabanın önemini vurgular.

4.7. Dayanışma Değeriyle İlgili Bulgular

Dayanışmak eylemi sözlük anlamı olarak “Bir topluluğu oluşturan kişiler bir şeyi gerçekleştirmek için duygu, düşünce ve çıkar birliği göstermek, birbirini kollamak; mütesanit olmak” tanımlanmıştır (TDK, 2023). Dayanışma değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 0, 2. kitabında (2021b) 1, 3. kitabında (2021c) 2 ve 4. kitabında (2021d) 0 olmak üzere toplamda 3 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde dayanışma değeriyle ilgili tespit edilen bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Hayvanlar kendi aralarında karşılıklı yardımlaşma için birlikler oluştururlar. Sığırlar, domuzlar ve öteki hayvanlar kötü muameleye uğrayan bir arkadaşlarının çığlıklarını duydukları zaman sürü halinde onun yardımına koşarlar, onu savunmak için birlik olurlar” (Montaigne, 2021b, s. 188).

Montaigne bu alıntıda, hayvanlar arasındaki dayanışma ve birlik olma eğilimlerini vurgulayarak, bu davranışların insan toplulukları için de önemli bir örnek teşkil ettiğini belirtmektedir. Hayvanların, bir arkadaşları tehlike altında olduğunda yardımına koşmaları ve onu savunmaları, Montaigne'e göre, dayanışma ve birlikte hareket etmenin temel prensiplerini yansıtmaktadır. Bu durum, doğanın temel bir yasası olarak iş birliği ve dayanışmanın önemini gösterir.

Montaigne, hayvanların bu davranışlarını insanlara bir ders olarak sunar. İnsan topluluklarının da zor zamanlarda birbirlerine destek olmaları, birlikte hareket etmeleri ve karşılıklı yardımlaşma içinde bulunmaları gerektiğini vurgular. Bu hem bireysel hem de toplumsal refah ve güvenliğin temelini oluşturur. Montaigne'in bu ifadeleri, dayanışmanın sadece insan topluluklarına özgü bir değer olmadığını, doğada da yaygın olarak görülen bir olgu olduğunu ve bu doğal eğilimin insanlar tarafından da benimsenmesi gerektiğini belirtir.

Böylece, Montaigne hayvanların bu davranışlarını bir metafor olarak kullanarak, insanların da zor zamanlarda birbirlerine destek olmalarının önemini ve dayanışma ruhunun toplumlar için hayati bir öneme sahip olduğunu anlatmaktadır. Bu hem bireylerin hem de toplumların daha güçlü ve dayanıklı olmasını sağlayan bir değer olarak sunulur.

“Tefeci Lucius’un katlinde suç ortaklarının adlarını vermesi için sorguya çekilmiş olan bir İspanyol köylüsü, işkencenin ortasında arkadaşlarına yerlerinden kımıldamamalarını, onun yanında güvende kalabileceklerini, acının ağzından en ufak bir itiraf koparamayacağını bağıırıyordu” (Montaigne, 2021c, s. 168).

Montaigne’in bu anlatımı, dayanışma ve sadakat değerlerini, zorlu ve tehlikeli bir durumda bile korumanın önemini vurgular. İspanyol köylüsünün işkence altında bile suç ortaklarının adlarını vermeyi reddetmesi, bireysel acı ve tehlikeye rağmen arkadaşlarına olan bağlılığını ve onları koruma arzusunu gösterir. Montaigne, bu örnekle, en ağır baskı ve tehdit altında bile dayanışma ruhunun nasıl sürdürülebileceğini ve bireylerin birbirlerine olan sadakatinin nasıl güçlü bir direnç kaynağı olabileceğini vurgular.

Bu hikaye, ahlaki gücün, fiziksel acıya ve baskıya karşı nasıl bir direnç gösterebileceğini gösterir. Montaigne, bu köylünün davranışını, bireylerin zor zamanlarda birbirlerine destek olmalarının ve bir arada durmalarının önemini vurgulamak için kullanır. Bu, sadece bireylerin kendi onurlarını korumaları değil, aynı zamanda topluluk içindeki dayanışma ve sadakat bağlarının güçlendirilmesi açısından da önemlidir.

Montaigne bu öyküde insan doğasına ve ahlaki değerlere dair görüşlerini yansıtır. O, insanların zorluklar karşısında gösterdikleri cesaret, dayanıklılık ve sadakat gibi değerleri yüceltir ve bu değerlerin toplumsal yapının temel taşları olduğunu belirtir. Montaigne, bireylerin birbirlerine olan bağlılıklarının ve dayanışma ruhunun, en zorlu şartlar altında bile nasıl korunabileceğini ve bu durumun insanlık için ne kadar değerli olduğunu vurgular.

“Adamlarının kuşatıldığını duyunca, onları varlığıyla yüreklendirmek üzere kılık değiştirerek düşman hatlarını geçti” (Montaigne, 2021c, s. 188).

Montaigne bu örnekle, liderin askerlerine karşı gösterdiği dayanışma ve fedakarlık ruhunu vurgulamaktadır. Anlatılan lider, askerlerini yalnız bırakmamak, onları yüreklendirmek ve desteklemek için büyük riskler alıyor. Kendini düşmanın önüne kalkansız olarak atması, askerlerini kuşatmadan kurtarmak için düşman hatlarını gizlice geçmesi ve denizi fırtınada geçmeye çalışması, liderin askerleri için gösterdiği olağanüstü bağlılık ve cesareti gösterir.

Montaigne'in bu anlatımı, bir liderin askerlerine karşı sorumluluğunu ve onlarla olan dayanışmasını, en zorlu koşullarda bile göstermesi gerektiği düşüncesini yansıtır. Liderin, askerlerini koruma ve destekleme görevini ciddiye alması, onların güvenini ve sadakatini kazanmanın yanı sıra, topluluğun bütünlüğünü ve moralini de güçlendirir.

Bu hikaye, liderlik ve dayanışmanın sadece sözlerle değil, aynı zamanda eylemlerle de gösterilmesi gerektiğini vurgular. Lider, sadece emir vermekle kalmayıp, askerlerinin yanında yer alarak ve onlar için risk alarak dayanışmanın ve bağlılık duygusunun somut bir örneğini sergiler. Montaigne bu öykü aracılığıyla, zor zamanlarda birlikte hareket etmenin ve birbirine destek olmanın önemini, özellikle de liderlik pozisyonundaki kişilerin bu konudaki sorumluluklarını vurgulamaktadır. Bu, sadece askeri bir durumda değil, genel olarak toplumsal ve kişisel ilişkilerde de geçerli olan bir prensiptir.

4.8. Duyarlılık Değeriyle İlgili Bulgular

Duyarlılık kavramı değeri sözlükte “Duyarlı olma durumu; duygunluk, duyarlık, hassaslık, hassasiyet” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Duyarlılık değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 1, 2. kitabında (2021b) 2, 3. kitabında (2021c) 0 ve 4. kitabında (2021d) 2 olmak üzere toplamda 5 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde duyarlılık değeriyle ilgili tespit edilen bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Doğanın sonsuz gücüne karşı daha fazla saygı duymalı, bilgisizliğimizi ve zayıflığımızı kabul etmeliyiz” (Montaigne, 2021a, s. 235).

Montaigne'nin bu ifadesi, doğaya ve evrenin gücüne karşı bir tür duyarlılık ve saygı çağrısıdır. Bu ifade, insanların doğanın karşısında nispeten küçük ve zayıf olduklarını kabul etmeleri gerektiğini ifade eder.

Montaigne, doğanın gücü ve karmaşıklığının insanın anlayışını aştığını ve insanların bilgisiz olduğunu kabul eder. Bu nedenle, insanların doğayı daha fazla anlamaya ve saygı göstermeye odaklanmaları gerektiğini ifade eder. Duyarlılık, doğanın önemini anlama ve çevreye saygılı bir şekilde davranma gerekliliği ile ilgilidir.

Montaigne'nin bu ifadesi, insanların doğaya karşı bir tür alçakgönüllülük ve saygı içinde olmalarının önemini vurgular. İnsanlar, doğanın gücü karşısında bilgisizliklerini kabul etmelidir ve doğayı daha fazla anlamaya ve korumaya çalışmalıdırlar. Bu, duyarlılık ve çevreye karşı sorumluluk bilincini yansıtır.

“Çok yalın ya da kusursuz olan tarih yazarlarını severim. Bunlardan basitçe işini yapanlar, işin içine kendi sanılarını katmaz, ancak bilgi hazinelerinden gelenleri bir araya getirmek için gerekli özeni ve çabukluğu taşıyıp, olayları seçmeden ve ayırt etmeden iyi niyetle kaydederler; doğru olanı yargılamayı bize bırakırlar” (Montaigne, 2021b, s. 111).

Montaigne'nin bu ifadesi, tarih yazarlarının objektif ve tarafsız bir şekilde bilgiyi sunmalarının ve okuyuculara yargılamayı bırakmalarının önemini vurgulamaktadır. Bu, duyarlılık değeriyle ilgilidir çünkü bu ifade tarih yazımında tarafsızlık ve objektiflik gerekliliğini yansıtır.

Montaigne, tarih yazarlarının basit ve objektif bir şekilde bilgiyi sunmalarını ve olayları yargılamadan kaydetmelerini takdir eder. Bu yaklaşım, okuyucuların kendi düşüncelerini ve yargılarını kullanmalarına izin verir, böylece herkesin olayları kendi perspektiflerine göre yorumlamasına imkan tanır.

Dolayısıyla, bu ifade, duyarlılık değeri ile ilgilidir çünkü Montaigne, tarih yazarlarının objektiflik ve dürüstlük ile bilgiyi sunmalarının önemini vurgular. Bu, okuyucuların kendileri düşünmelerine ve bilgiyi anlamalarına yardımcı olur.

“Tüm bunlar tartışılabilirse, bundan geriye sadece canlı ve duyarlılık sahibi olan hayvanlara değil, ağaçlara ve hatta bitkilere karşı belirli bir saygı ve bir genel insanlık görevi borcumuz kalır” (Montaigne, 2021b, s. 134-135).

Montaigne'in bu ifadesi, çevresel duyarlılık ve doğaya karşı sorumluluk konusuna işaret eder. O, hayvanlar, ağaçlar ve bitkiler gibi canlılara karşı sadece duyarlı olmanın ötesinde, onlara belirli bir saygı gösterme ve bir insanlık görevi olarak kabul etme düşüncesini vurgular. Montaigne, insanların doğal dünyaya sadece bir kaynak veya araç olarak değil, saygıyı hak eden ve korunması gereken bir varlık olarak bakmaları gerektiğini belirtir.

Bu ifade, insanların doğaya karşı olan tutumlarını ve eylemlerini yeniden gözden geçirmeleri gerektiğini, doğal dünyaya karşı daha bilinçli ve saygılı bir yaklaşım

benimsemeleri gerektiğini ifade eder. Montaigne, doğanın sadece hayvanlar ve insanlar tarafından değil, ağaçlar ve bitkiler tarafından da hissedilen bir canlılık ve duyarlılık içerdiğini anlatarak, doğaya karşı geniş bir empati ve anlayış çağrısında bulunur.

Bu düşünce, modern çevre bilincinin ve sürdürülebilirlik anlayışının öncüllerinden biri olarak kabul edilebilir. Montaigne, doğanın korunması ve saygı gösterilmesi gereken bir varlık olarak algılanması gerektiğini vurgulayarak, insanların doğaya karşı sorumluluklarının farkına varmaları ve bu sorumlulukları yerine getirmeleri gerektiğini belirtir. Bu yaklaşım, ekosistemlerin korunması, biyoçeşitliliğin sürdürülmesi ve doğal kaynakların bilinçli kullanılması gibi çağdaş çevresel konularla paralellik gösterir. Montaigne'in bu sözleri, insanların doğaya karşı tutumlarını ve eylemlerini sorgulamaları için bir çağrı niteliğindedir ve bu sayede daha sürdürülebilir ve dengeli bir çevre bilincine katkıda bulunabilir.

“[“Bu yerleri ne kadar büyük bir güçle hatırlıyoruz!.. Ve bu kent bu güce sonsuz derecede sahip; çünkü adımıımızı attığımız her yerde tarih yatıyor.” (Cicero, *De finibus*, V, I ve II)]. Eskilerin yüzlerini, tavırlarını, giysilerini seyretmeyi seviyorum; bu yüce adları mırıldanıyorum ve yüksek sesle haykırıyorum. ... Yaşadıklarını ve öldüklerini bir şekilde gördüğüm ve örnekleriyle bize pek güzel dersler veren saygıdeğer ve değerli insanların mirasını hor görmek nankörlük olurdu; keşke onları izlemeyi becerebilseydik” (Montaigne, 2021d, s. 267-268).

Montaigne'in bu ifadesi, tarihsel mirasa ve geçmişin büyük kişiliklerine duyulan saygı ve hayranlığı vurgular. O, tarihî mekanların ve geçmişte yaşamış önemli kişiliklerin hatıralarının, bugünkü insanlar için sadece bilgi ve anı kaynağı olmakla kalmayıp, aynı zamanda ilham ve öğrenme fırsatı sunduğunu belirtir. Antik dünyanın büyük isimlerinin yüzlerini, tavırlarını ve giysilerini hayal etmek, onların adlarını anmak ve onların hayat hikayelerini düşünmek, Montaigne'e göre, değerli bir öğrenme deneyimi ve geçmişin bilgeliğine ulaşmanın bir yolu.

Montaigne, tarihsel figürlerin mirasının önemini vurgulayarak, geçmişten dersler çıkarmanın ve tarihin bize sunduğu örneklerden ilham almanın değerini anlatır. Bu, sadece geçmişe saygı duymakla kalmaz, aynı zamanda tarihin öğretilerini günümüz dünyasına uygulayarak daha bilge ve anlayışlı bireyler olmamıza yardımcı olur.

Montaigne için, tarihsel figürlerin yaşamları ve tecrübeleri, bugünkü insanlar için bir rehber ve ilham kaynağı olabilir.

Bu yaklaşım, tarihsel duyarlılık değerinin, geçmişin tecrübelerinden ve bilgeliğinden öğrenme ve bu bilgileri günümüze aktarma anlayışını içerir. Tarihin, sadece geçmişi anlama değil, aynı zamanda bugünün ve geleceğin sorunlarına ışık tutma ve çözüm yolları sunma potansiyeline sahip olduğu düşüncesi, Montaigne'in bu ifadelerinde yankı bulur. Montaigne, geçmişin büyük kişiliklerinin mirasının, günümüz insanları için değerli bir öğrenme kaynağı olduğunu ve bu mirasa saygı göstermenin, tarihsel bilinci ve anlayışı geliştirmenin önemini vurgular. Bu, aynı zamanda tarihi, insanlık mirası olarak kabul etme ve bu mirası koruma sorumluluğunu da içerir.

“Doğaya uygun olan her şey saygıya layıktır.” (Cicero, De fin., III, VI)” (Montaigne, 2021d, s. 412).

Montaigne'nin bu ifadesine göre, doğaya ve doğal dünyaya saygı duymanın önemini vurgulamaktadır. Bu ifade, doğanın kendiliğinden var olan düzenine ve işleyişine uygun olan her şeyin saygıyı hak ettiğini ifade eder.

Duyarlılık değeri açısından, bu ifade doğaya karşı bir tür alçakgönüllülük ve saygı içinde olmanın gerekliliğini vurgular. Doğaya uygun hareket etmek, doğanın dengesini bozmadan yaşamayı ve doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde Montaigne'nin bu ifadesi, doğaya saygı ve duyarlılığın, insanların doğal dünya ile uyum içinde yaşaması ve çevreyi koruması gereken bir değer olduğunu yansıtır. Bu, doğanın önemini anlama ve doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanma gerekliliği ile ilgilidir.

4.9. Dürüstlük Değeriyle İlgili Bulgular

Dürüst kavramının sözlükte ifadesi “Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse)”dir (TDK, 2023). Dürüstlük değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 8, 2. kitabında (2021b) 4, 3. kitabında (2021c) 15 ve 4. kitabında (2021d) 12 olmak üzere toplamda 39 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde dürüstlük değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Şu önemli öğüt Platon’da sıkça görülür: İşini yap ve kendini bil” (Montaigne, 2021a, s. 25).

Montaigne'in ifadesi, dürüstlük açısından, bireyin hem kendi iç dünyasına hem de dış dünyadaki rollerine karşı dürüst ve sadık olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu öğüt, kişisel sorumluluk ve öz-farkındalığın önemini temsil eder. "Kendini bil" kısmı, bireyin kendi iç dünyasına, değerlerine, yeteneklerine ve sınırlarına karşı dürüst olmasını vurgular. Bu, bireyin kendine karşı dürüst olması, kendi gerçeklerini ve potansiyelini anlaması ve bu bilgi doğrultusunda hareket etmesi gerektiğini belirtir.

“İyilik ve doğruluk biliminden yoksun olanlara diğer bilimler zararlıdır” (Montaigne, 2021a, s. 185).

Montaigne'nin bu ifadesi, dürüstlük ve doğruluk değerlerinin diğer bilimlerin temeli olduğunu vurgulamaktadır. İfadesinde, iyilik ve doğruluk biliminden yoksun olan kişilerin diğer bilimlerin verilerini yanlış veya kötü niyetli bir şekilde kullanabileceğine ve bu nedenle diğer bilimlerin bu tür insanlara zarar verebileceğine dikkat çeker.

Bu ifade, dürüstlük ve doğruluk değerlerinin bilimsel çalışmalarda ve insan ilişkilerinde temel bir rol oynadığını ve bu değerler olmadan diğer bilimsel ve entelektüel çabaların eksik veya zararlı olabileceğini belirtir. Dürüstlük, bilimsel araştırmalarda ve insan ilişkilerinde güvenin temelini oluşturur ve bilim dünyasında sahtekarlık veya yanıltma durumlarını engeller.

“Oysa doğruyu söylemek için ya çok sadık bir adam ya da çok sade ve yalan icat edemeyecek biri olmak gerekir; aynı zamanda da kimseye ve bir şeye bağlı olmamalı” (Montaigne, 2021a, s. 266).

Montaigne'nin bu ifadesinde, dürüstlük değeri ile ilgilidir ve doğruyu söylemenin ne kadar özen gerektiren bir davranış olduğunu vurgulamaktadır. İfadesinde, doğruyu söylemek için sadık bir insan veya yalan söylemeyecek kadar dürüst biri olmanın gerektiğini ifade eder.

Montaigne aynı zamanda, dürüstlüğün bağımsızlık ve tarafsızlık gerektirdiğine de dikkat çeker. Başkalarına veya bir şeye bağlı olmayan, bağımsız bir tavır sergilemek, doğruyu söyleme yeteneğini güçlendirir ve kişinin dürüstlüğünü korur.

Bu ifadeyi özetlemek gerekirse, dürüstlüğün değerini vurgulamakla birlikte, dürüstlüğün sadece doğruyu söylemekle değil, aynı zamanda bağımsız ve tarafsız bir

şekilde doğruyu söylemekle ilişkilendirilmesini ifade eder. Dürüstlük, kişinin başkalarına ve dış etkilere karşı bağımsızlık ve tarafsızlık göstermesini gerektirir.

“Yalan yoktur, ihanet yoktur; iki yüzlülük, tamahkarlık, kıskançlık, dedikodu, affetme nadir bilmezler” (Montaigne, 2021a, s. 268).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve dürüstlüğün olmazsa olmaz bir erdem olduğunu vurgulamaktadır. İfadesinde, yalan, ihanet ve diğer olumsuz davranışlar olabileceğini ancak ikiyüzlülük, tamahkarlık, kıskançlık, dedikodu gibi olumsuz niteliklerin daha yaygın olduğunu belirtir.

Montaigne, dürüstlüğün eksikliği halinde diğer olumsuz davranışların kolayca ortaya çıkabileceğini ve dürüstlüğün insan ilişkilerinde temel bir değer olduğunu ifade eder. Bu ifade, dürüstlüğün, insanların birbirlerine güvenmelerini, iletişim kurmalarını ve sağlıklı ilişkiler sürdürmelerini sağlayan kritik bir erdem olduğunu yansıtır.

“Sokrates'e birinin yolculuklarla hemen hemen hiç değişmediğini söylemişler. "Eminim ki, kendini de birlikte götürmüştür" diye yanıtlamış Sokrates” (Montaigne, 2021a, s. 309).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve Sokrates'in cevabı aracılığıyla dürüstlüğün önemini vurgulamaktadır. Sokrates'in yanıtı, kişinin kendisiyle olan dürüstlüğünü ve içsel bütünlüğünü ifade eder.

Sokrates'in bu yanıtı, bir kişinin dışsal değişikliklerin ötesinde içsel değişikliklere de sahip olması gerektiğini belirtir. Dürüstlük, kişinin kendisiyle olan içsel uyum ve bütünlüğü ifade eder. Bir kişi, dış dünyada değişikliklere uğrasa bile, dürüstlük ve içsel değerlerine bağlı kalarak kendini korumalıdır.

Montaigne'nin bu ifadesi, dürüstlüğün kişinin kendi değerlerine ve ilkelerine sadık kalmayı gerektirdiğini ve bu içsel dürüstlüğün dışsal değişikliklerden etkilenmemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

“Çünkü yüreklice bir eyleme bakarak, bir adamın yiğitliğine karar verilmemelidir; kişi gerçekten böyleyse her zaman ve her koşulda aynı şekilde davranacaktır” (Montaigne, 2021b, s. 13).

Montaigne'nin bu cümlesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve dürüstlüğün kişinin karakterini ve davranışlarını sürekli olarak yansıtmayı gerektirdiğini vurgular. İfadesinde,

bir kişinin yiğitliğini veya dürüstlüğünü yalnızca bir tek eyleme bakarak değerlendirmemenin önemine işaret eder.

Montaigne, bir kişinin dürüst veya yiğit olması için sadece bir kez yüreklice bir eylemde bulunmasının yeterli olmadığını ifade eder. Dürüstlük ve yiğitlik, kişinin her zaman ve her koşulda aynı şekilde davranması gereken kalıcı değerlerdir. Bir kişinin karakteri, davranışları ve değerleri tutarlı olmalıdır.

Bu ifade, dürüstlüğün ve kişilik bütünlüğünün değerini vurgulamaktadır. Bir kişi dürüstse veya yiğitse, bu özellikleri sadece belirli bir durumda değil, her zaman ve her koşulda sergilemelidir. Dürüstlük, kişinin karakterinin temel bir özelliği olmalıdır.

“Dürüstlüğe ve kibarlığa çok önem verirdi; öylesine bilinçli ve titizdi ki, bu çoğunlukla takıntıya kadar varıyordu” (Montaigne, 2021b, s. 22).

Montaigne, dürüstlük ve kibarlık konularında hassas ve titiz bir kişi olarak tanımlanır. Bu ifade, Montaigne'nin bu değerleri sadece önemsemekle kalmadığını, aynı zamanda bu değerleri hayatının bir parçası haline getirdiğini ve bu konularda takıntılı olabileceğini ifade eder.

Dürüstlük ve kibarlık, Montaigne için temel erdemlerdir ve bu değerlere büyük bir özen gösterir. Bu ifade, dürüstlüğün ve kibarlığın sadece sözde değil, aynı zamanda eylemde de yaşamın ayrılmaz bir parçası olması gerektiğini vurgulamaktadır. Montaigne'nin bu tutumu, dürüstlük ve kibarlığın kişisel değerlerin hayatımızın merkezinde yer almasını gerektiren önemli değerler olduğunu göstermektedir.

“Bana gelince, yaltakçı ve sinsî olmaktansa, bıktırıcı ve nezaketsiz olmayı çok daha severim” (Montaigne, 2021c, s. 68).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve dürüst olmanın, yapmacık ve sinsî davranmaktan veya yaltakçılık yapmaktan daha değerli olduğunu vurgular. Montaigne, dürüst olmanın bazen bıktırıcı veya kaba görünebileceğini kabul eder, ancak bu durumun insanlar arasındaki ilişkilerde samimiyet ve doğruluk açısından daha önemli olduğunu ifade eder.

Bu cümlede belirtilmek istenen, Montaigne'nin dürüstlüğün yapay davranışlardan ve ikiye yüzlülükten daha üstün bir değer olduğunu düşündüğünü yansıtır. Dürüstlük, insanlar arasındaki iletişimde ve ilişkilerde samimiyet ve güvenin temelini oluşturur.

Montaigne, bu değerin bazen nezaket veya yaltakçılığın karşısında olduğunu kabul eder, ancak dürüstlüğü her zaman tercih eder.

“Toplumsal ilişkilerimiz söz üzerine kuruludur; sözü sahteletştiren kişi toplumun kendisine de ihanet eder” (Montaigne, 2021c, s. 92) .

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve toplumsal ilişkilerin temelinde dürüstlüğün önemini vurgular. İfadesinde, toplumsal ilişkilerin söz üzerine kurulu olduğunu ve bir kişinin sözü sahteletştirdiğinde, sadece diğer insanlara değil, aynı zamanda topluma da ihanet ettiğini belirtir.

Bu ifade, dürüstlüğün toplumsal düzenin sağlıklı işleyişi için kritik bir öneme sahip olduğunu vurgular. Söz vermek ve sözünde durmak, insanlar arasında güvenin temelini oluşturur ve toplumsal uyumun sürdürülmesine yardımcı olur. Bir kişi sözünü tutmadığında veya sözü sahteletştirdiğinde, toplum içindeki güven ve dayanışma zedelenir.

“Elinde kırık bir kılıç parçası olan birinin üzerine iyice silahlı bir adamın ya da önceden ağır yaralanmış bir adamın üzerine sağlam bir durumdaymış gibi atılması gerçekten dürüstlüğe aykırıdır” (Montaigne, 2021c, s. 131).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve dürüstlüğün sahtekarlığa ve yanıltıcı davranışlara karşı durmayı gerektirdiğini vurgulamaktadır. İfadesinde, bir kişinin kırık bir kılıç parçasıyla sağlam bir durumdaymış gibi davranmasının dürüstlüğe aykırı olduğunu belirtir.

Bu ifade, kişinin kendisi veya başkaları hakkında sahte veya yanıltıcı bir izlenim yaratmaktan kaçınması gerektiğini ifade eder. Dürüstlük, insanların kendileri ve başkaları hakkında doğru ve dürüst olmayı içerir. Başkalarını yanıltma veya kendini daha iyimser veya daha güçlü gösterme çabaları, dürüstlüğe aykırıdır.

Montaigne'nin bu ifadesi, dürüstlüğün sahtekarlığa, yanıltıcı davranışlara ve başkalarının güvenini kötüye kullanmaya karşı bir tutum olduğunu vurgulamaktadır. Bir kişi dürüst olmalı ve kendi gerçek durumunu veya yeteneklerini dürüst bir şekilde yansıtmalıdır.

“Ne isem, başka yerlerde de kâğıt üzerinde onu olmak isterim” (Montaigne, 2021c, s. 246).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve kişinin kendisi olarak kalma ve sahicilik önemini vurgular. İfadesinde, kendisi olarak kalmayı ve başkalarının beklentileri veya toplumsal baskılar altında sahte bir kişi olmamayı ifade eder.

Montaigne, kendi gerçek benliğini ifade etmenin ve sahicilikle hareket etmenin önemini vurgulamaktadır. "Kâğıt üzerinde onu olmak isterim" demesi, yazdıkları ve düşüncelerinin kendi içsel düşünce ve hisleriyle uyumlu olduğunu ifade etmeye çalışıyor. Yani, ne yazıyorsa ve ne düşünüyorsa, kendi gerçek kişiliği ve değerleriyle örtüşmelidir. Bu, Montaigne'nin dürüstlük ve kişilik bütünlüğüne verdiği önemi yansıtmaktadır. İnsanların kendi içsel değerlerine ve doğru davranışlarına bağlı kalmalarının önemini vurgular ve bu tutumuyla, yazdıklarıyla, düşündükleriyle ve eylemleriyle tutarlı ve dürüst olmayı amaçlar.

“Meslekten kişiler olabildiğinde kendilerini gizlerler, ılımlı ve anlayışlı oldukları izlenimi uyandırır. Bense aksine, kendimi en kesin kanımlarımla ve en kişisel biçimde gösteririm” (Montaigne, 2021d, s. 9).

Bu ifade, Montaigne'nin kişisel dürüstlük ve sahicilik değerini yansıtır. O, kendisi olarak görünmeyi ve kendini en içten ve kişisel şekilde ifade etmeyi tercih eder. Meslekten kişilerin sıklıkla kamuoyunda veya başkalarıyla olan ilişkilerinde belirli bir imajı koruma eğiliminde olduklarına işaret ederken, Montaigne tam tersi bir tutum benimser ve kendi düşünce ve inançlarını dürüstçe ifade eder.

Bu ifade, dürüstlüğün ve kişilik bütünlüğünün Montaigne için önemli bir değer olduğunu vurgulamaktadır. İnsanların kendileri olarak görünmeleri ve düşündüklerini, hissettiklerini ve inandıklarını dürüstçe ifade etmeleri gerektiğini savunur.

“Doğruluğun yolu tek ve basit, özel çıkar güdülen işlerin yolu çift, karmaşık ve rastlantıya bağlıdır” (Montaigne, 2021d, s. 14).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve dürüstlüğün basitlik ve doğrulukla ilişkilendirildiğini vurgular. İfadesinde, doğruluk ve dürüstlük yolunun tek ve basit olduğunu belirtirken, özel çıkar güdülen işlerin yolunun ise karmaşık ve çift olduğunu ifade eder.

Bu ifade, dürüstlüğün temiz ve basit bir değer olduğunu, dürüst insanların doğru ve şeffaf davrandığını ve kişisel çıkarlara dayalı işlerin karmaşıklığı ve karışıklığına

işaret eder. Montaigne, dürüstlüğün karmaşıklığa veya dolandırıcılığa gerek duymadan doğruluğun yolu olduğunu savunur.

Özetle, bu ifade dürüstlüğün basit, doğru ve temiz bir değer olduğunu vurgulamaktadır. İnsanların dürüst ve şeffaf davranmaları, karmaşıklığı ve rastlantıları gerektiren özel çıkar güdülen işlere tercih edilmesi gerektiğini ifade eder.

“Düşünmekten utanmadığımız şeyi, söylemekten utanmayalım” (Montaigne, 2021d, s. 77).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve insanların düşündüklerini söyleme konusundaki cesaretlerini vurgulamaktadır. İfadesinde, insanların düşündüklerini açıkça ifade etmekten utanmamaları gerektiğini ve düşünce ve söz arasındaki uyumun önemini vurgular.

Montaigne, insanların düşündükleriyle çelişmemeleri ve içsel düşünceleri ile dışa vurdukları sözlerinin uyumlu olması gerektiğini savunur. İfadesinde, düşünce ve söz arasındaki tutarlılığın ve dürüstlüğün önemini yansıtır. İnsanlar düşündüklerini söylemekten utandıklarında, içsel düşünce ve dışa vurulan sözler arasında bir çatışma olabilir ve bu da dürüstlüğü ve kişilik bütünlüğünü zedeler.

“İyi eylemler için olduğu gibi kötü eylemleri tamir etmek için bazı kereler basit bir itiraf yeter. İşlenen hatada bizi onu itiraf etmekten alıkoyan bir çirkinlik mi var” (Montaigne, 2021d, s. 78).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve insanların hatalarını kabul etmelerinin ve itiraf etmelerinin önemini vurgular. İfadesinde, iyi eylemleri olduğu gibi kötü eylemleri düzeltebilmek için bazen sadece basit bir itirafın yeterli olabileceğini ifade eder. Eğer bir hata yapmışsak ve bunu itiraf etmekten alıkonuluyorsak, bu durumda içsel bir çirkinliğin veya utanç duygusunun etkili olup olmadığını sorgular.

Montaigne, dürüstlüğün ve hataları itiraf etmenin önemini vurgularken, insanların kendi hatalarını kabul etmekte ve bunları düzeltmekte çekingenlik göstermemeleri gerektiğini savunur. İnsanlar hatalarını itiraf ederek dürüstlüğü ve kişisel sorumluluğu teşvik etmelidirler. Bu, hataların düzeltilmesine ve toplumsal düzenin sürdürülmesine yardımcı olur.

“Ama fazla yürekli değilsem de zayıflığımı cesaretle söyleyecek kadar açık yürekliyimdir” (Montaigne, 2021d, s. 170).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve kişinin zayıflıklarını cesaretle açıkça ifade etme gerekliliğini vurgular. İfadesinde, cesaretle, yürekli olmasa da, kendi zayıflıklarını açık yürekli bir şekilde ifade edebildiğini belirtir.

Bu ifade, dürüstlüğün sadece olumlu yönleri değil, aynı zamanda insanların kendi zayıflıklarını ve eksikliklerini de açıkça kabul etmeyi içerdiğini yansıtır. Montaigne, insanların kusurlarını ve zayıflıklarını gizleme yerine cesaretle ifade etmeleri gerektiğini savunur. Bu, kişisel dürüstlük ve sahicilik değerini vurgular.

“Tacitus’un yazıları karakterini biraz tanıtıyor: Yüce bir kişilik, dürüst ve cesur, batıl inançlı değil, ama filozof ve yüce gönüllü bir doğa” (Montaigne, 2021d, s. 200).

Montaigne'nin bu alıntısı, dürüstlük değeri ile ilgilidir ve Tacitus'un yazılarından bahsederken Tacitus'un karakterini tarif ederek dürüstlüğü ve doğruluğu övmektedir. Tacitus'un yazılarından bahsederken onu yüce bir kişilik olarak tanımlar, dürüst ve cesur olduğunu belirtir.

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve Tacitus'un yazılarından bahsederken Tacitus'un karakterini tarif ederek dürüstlüğü ve doğruluğu övmektedir. Tacitus'un yazılarından bahsederken onu yüce bir kişilik olarak tanımlar, dürüst ve cesur olduğunu belirtir.

Bu ifade, dürüstlüğün ve doğruluğun övülmesi ve takdir edilmesi gerektiğini yansıtır. Tacitus'un dürüst ve cesur olması, onun yazılarının güvenilirliğini ve etkisini artırır. Montaigne, dürüst ve doğru bir şekilde yazmak ve düşünmek, bir kişinin karakterinin önemli bir parçasıdır ve bu değerlere sahip olanların takdir edilmesi gerektiğini ifade eder.

“Gösterişsiz ve şamatadan uzak bir hayat sürmüş, yıllardan beri bilgelikten ve dürüstlükten başka bir şeyin peşinden koşmamış bir aileden geliyorum” (Montaigne, 2021d, s. 297).

Montaigne'nin bu ifadesi, dürüstlük değeri ile ilgilidir ve kendi ailesinin dürüst ve gösterişsiz bir yaşam tarzını benimsemesini vurgular. İfadesinde, ailesinin uzun yıllardır bilgelik ve dürüstlük gibi değerlerin peşinden gitmiş olduğunu belirtir.

Bu ifade, Montaigne'nin kendi kökenlerini ve ailesinin değerlerini yüceltmesini ve dürüstlüğün bir aile geleneği olarak aktarıldığını ifade eder. Ailesinin gösterişsiz bir yaşam tarzını benimsemiş olması, dürüstlüğün ve sahiciliğin ailenin temel bir değeri olduğunu gösterir.

“Ben onlar gibi bilmediğimi itiraf etmekten utanmam.” (Cicero, Tusc., I, XXV)” (Montaigne, 2021d, s. 321).

Montaigne, bu ifadesinde Cicero'dan bir alıntı yaparak, kendisinin bir şeyi bilmediğini kabul etmekten utanmadığını vurguluyor. Bu ifadeyle Montaigne, dürüstlük ilkesine bağlı olduğunu ve bilgi eksikliğini gizlemek veya utanç duymak yerine, açıkça kabul etmeyi tercih ettiğini belirtiyor. Dürüstlük ilkesine uygun olarak, bilgi eksikliğini gizlemek veya başkalarını yanıltmak yerine doğru ve dürüst bir şekilde kendisini ifade etmeyi önemsiyor.

“Dürüst insanların, canlı ya da ölmüş, tanrılardan korkacakları hiçbir şeyi yoktur” (Montaigne, 2021d, s. 338).

Montaigne'nin bu ifadesi dürüstlük değeri ile ilgilidir ve dürüst insanların tanrılardan veya doğadan gelebilecek cezalardan korkma gerekliliğine sahip olmadıklarını vurgular. İfadesinde, dürüst insanların vicdanlarının rahat ve temiz olduğunu ve bu nedenle tanrılardan veya doğadan gelebilecek cezalardan korkmalarına gerek olmadığını belirtir.

Bu ifade, dürüstlüğün insanların iç huzurunu ve vicdanlarını koruduğunu ve bu nedenle ahlaki veya dini korkulara ihtiyaç duymadığını ifade eder. Dürüst insanlar, doğru ve adil davrandıkları için vicdanlarının rahat olduğunu ve bu nedenle korkularından özgür olduklarını düşünürler.

Montaigne, bu ifadesiyle dürüstlüğün insanların içsel huzurunu ve vicdanlarını koruduğunu ve bu değerın önemini vurgular. Dürüst insanlar, ahlaki değerlere uygun davranarak tanrılardan veya doğadan gelebilecek cezalardan korkma ihtiyacı duymazlar çünkü vicdanları rahattır.

4.10. Eşitlik Değeriyle İlgili Bulgular

Eşitlik kavramı sözlükte “İki veya daha çok şeyin eşit olması durumu; müsavilik, uygunluk, müsavat, muadelet, kanunlar yönünden insanlar arasında ayrım bulunmaması durumu” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2023). Eşitlik değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 5, 2. kitabında (2021b) 1, 3. kitabında (2021c) 1 ve 4. kitabında (2021d) 0 olmak üzere toplamda 8 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Eşitlik değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Oku hedefin ötesine götüren atıcı, hedefe kadar gönderemeyen atıcı gibidir. Yine gözlerimi aniden parlak bir ışığa ya da karanlığa doğru çevirdiğimde eşit biçimde bulanıyor” (Montaigne, 2021a, s. 258).

Montaigne bu ifadesinde, okçuluğa bir benzetme kullanarak eşitliği vurguluyor. İfadeyle Montaigne, oku hedefin ötesine doğru götüren bir okçu ile hedefe kadar ulaştıramayan bir okçu arasında bir eşitlik olduğunu ifade ediyor. Her iki durumda da okçu, hedefe istediği şekilde varamıyor, bu da bir tür eşitsizlik olarak düşünülebilir. Aynı şekilde, Montaigne gözlerini parlak bir ışığa veya karanlığa doğru çevirdiğinde gözlerinin eşit bir şekilde bulandığını ifade ediyor. Bu durumda da gözlerin eşit bir şekilde tepki vermediği veya eşit bir şekilde göremediği bir durum söz konusu.

“Kutsal Kitap'ın söylediği, "güneşin altındaki her şey aynı yasaya bağlıdır” (Montaigne, 2021a, s. 291).

Montaigne'nin bu ifadesi eşitlik değeri ile ilgilidir ve Kutsal Kitap'tan alıntı yaparak, güneşin altındaki her şeyin aynı yasaya bağlı olduğunu vurgular. Bu ifade, Montaigne'nin insanlar arasında eşitliğin ve herkesin aynı temel yasalara ve kurallara tabi olduğu inancını yansıtır.

Montaigne, insanlar arasında eşitlik ilkesini savunur ve bu ilkenin toplumda adaletin ve dürüstlüğün temelini oluşturduğuna inanır. Güneşin altındaki her şeyin aynı yasaya bağlı olduğunu söyleyerek, insanların da bu eşitlik ilkesine uymaları gerektiğini vurgular.

Bu ifade, Montaigne'nin toplumsal eşitlik ve adalet değerlerini yücelten bir anlam taşır. Ona göre, insanlar arasındaki eşitlik ilkesi, toplumsal düzenin sürdürülmesi için temel bir gerekliliktir ve herkesin aynı yasalara ve kurallara uyması gerekmektedir.

“Anacharsis'e göre, en mutlu toplum her şeyin eşit olduğu toplumdur, üstünlük erdemdedir, hor görülme ise kötülükle orantılıdır” (Montaigne, 2021a, s. 347).

Montaigne'nin bu ifadesi, eşitlik değeri ile ilgilidir ve Antik Yunan filozofu Anacharsis'in düşüncelerini yansıtarak, en mutlu toplumun her şeyin eşit olduğu bir toplum olduğunu vurgular. Alıntısında, üstünlüğün erdemde olduğunu ve hor görülmenin kötülükle orantılı olduğunu ifade eder.

Montaigne, Anacharsis'in düşüncelerini aktararak toplumsal eşitlik ve adaletin önemini vurgular. Ona göre, insanlar arasında eşitlik ilkesi, toplumun mutluluğu için temel bir gerekliliktir. Üstünlük, sadece erdem ve dürüstlükte bulunmalıdır ve hor görülme, kötülük ve adaletsizlikle orantılıdır.

“Bizim büyük lakabını yakıştırdığımız hükümdarların, halktan hiçbir üstünlükleri yoktur” (Montaigne, 2021a, s. 396).

Montaigne'nin bu çümlesi, eşitlik değeri ile ilgilidir ve hükümdarların halktan hiçbir üstünlüğü olmadığını vurgular. İfadesinde, toplumun liderleri olan hükümdarların, halka göre özel bir üstünlüğe veya ayrıcalığa sahip olmadığını belirtir.

Bu ifade, Montaigne'nin hükümdarların ve liderlerin halkla eşit bir temelde değerlendirilmesi gerektiği inancını yansıtır. Ona göre, büyük lakaplar veya unvanlar taşıyan hükümdarlar, halktan farklı bir statüye sahip değillerdir ve toplumun liderleri olarak ayrıcalıklı bir konumda bulunmamalıdır.

Montaigne'nin bu ifadesi, eşitlik ve adil yönetim ilkelerini yücelten bir anlam taşır. Hükümdarların ve liderlerin halkla aynı temelde değerlendirilmesi, toplumun daha adil ve eşit bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunur.

“Bu tür yakınmalar yanlıştır; dünyanın düzenlenmesinde hayvanlarla bizim aramızda eşi görülmemiş bir eşitlik ve tek biçimli bir ilişki var” (Montaigne, 2021b, s. 161).

Montaigne'nin bu ifadesi, eşitlik değeri ile ilgilidir ve insanlar ile hayvanlar arasında dünyanın düzenlenmesinde eşi görülmemiş bir eşitlik ve tek biçimli bir ilişkinin olduğunu vurgular. İfadesinde, insanların hayvanlarla doğal dünya içinde eşit ve benzersiz bir ilişki içinde olduğunu belirtir.

Bu ifade, Montaigne'nin doğal dünya içinde insanların diğer canlılarla eşit bir parça olduğu inancını yansıtır. Ona göre, insanlar ile hayvanlar arasında bir tür denge ve

eşitlik mevcuttur ve bu eşitlik, insanların doğal dünya içindeki rolünü ve sorumluluklarını anlamalarına katkıda bulunur.

“"Bu şekilde kefelere eşit ağırlıklarla yüklenirse terazi hiçbir yana ne iner ne yükselir." (Tibulle, IV, I, 40)" (Montaigne, 2021c, s. 76).

Montaigne'nin bu ifadesi, eşitlik değeri ile ilgilidir ve terazinin dengeli olması için kefelere eşit ağırlıklarla yüklenmesi gerektiğini vurgular. İfadesinde, terazinin hiçbir yöne eğilmeden dengeli bir şekilde kalması için eşitlik gerekliliğine atıfta bulunur.

Bu ifade, Montaigne'nin adalet ve eşitlik ilkelerini yücelten bir anlam taşır. Ona göre, terazi eşit ağırlıklarla yüklenmediği sürece adalet sağlanamaz. Aynı şekilde, toplumda da insanlar arasında eşitlik ve adaletin sağlanabilmesi için herkesin eşit bir şekilde muamele görmesi gerekmektedir.

Montaigne'nin bu ifadesi, eşitlik değerini vurgularken, adaletin temel bir gereklilik olduğunu ve bu adaletin sağlanabilmesi için eşit ağırlıklarla yüklenilmesi gerektiğini ifade eder. Eşitlik, toplumsal düzenin sürdürülmesi ve adil bir toplumun oluşturulması için önemlidir.

4.11. Estetik Değeriyle İlgili Bulgular

Sanatsal bir kavram olan estetik sözlükte “Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi; güzel duyu, bedii, bediiyat, Güzellik duygusu ile ilgili olan; güzel duyusal” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Estetik değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 9, 2. kitabında (2021b) 1, 3. kitabında (2021c) 9 ve 4. kitabında (2021d) 6 olmak üzere toplamda 25 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Estetik değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Soylu ailelerin gençleri için uygun görmediğim bir çalışma değildi tiyatro. Prenslerimiz içinde bu işe kendini verenleri gördüm; eskilerin yaptıkları gibi saygın bir biçimde ve övgüye değer bir şekilde” (Montaigne, 2021a, s. 231).

Montaigne'in vurgusu, tiyatroya ve sanatsal faaliyetlere olan bakış açısını ve bunların sosyal statü ile ilişkisini ele alıyor. Montaigne, tiyatronun soylu ailelerin gençleri için

uygun bir çalışma olmadığını düşünmekle birlikte, bazı prenslerin tiyatroya olan ilgisini ve bu alandaki çalışmalarını takdirle karşılıyor.

Bu ifade, tiyatronun ve sanatın toplum içindeki statüsüne ve algılanışına dair bir yorum sunuyor. Montaigne, tiyatronun soylu aileler için uygun olmayan bir alan olarak görülmesine rağmen, bazı yüksek sosyal statüye sahip bireylerin bu alanda saygın ve övgüye değer çalışmalar yapabildiklerini kabul ediyor. Bu, sanatın ve özellikle tiyatronun toplumdaki değerini ve saygınlığını artıran bir durum olarak görülüyor.

Montaigne'in bu ifadesi, sanat ve estetiğin sosyal sınıflar ve statüler arasında nasıl algılandığı ve değerlendirildiği hakkında bir görüş sunuyor. Tiyatro gibi sanatsal faaliyetlerin, toplumun farklı kesimleri tarafından farklı şekillerde kabul edildiğini ve değerlendirildiğini gösteriyor. Aynı zamanda, sanatın ve tiyatronun, sosyal statüden bağımsız olarak saygı ve takdiri hak ettiğini de işaret ediyor.

Özetle, Montaigne bu ifadeyle, tiyatronun ve sanatın toplumdaki algılanışı ve değeri üzerine bir yorumda bulunuyor. Sanatın, sosyal statüye bağlı olmaksızın saygın ve övgüye değer bir alan olabileceğini vurguluyor.

“Ressam tüm yeteneğiyle meydana getirdiği bir tabloyu yerleştirmek üzere iki duvar arasında en güzel ve en uygun yeri seçti” (Montaigne, 2021a, s. 232).

Montaigne, bir ressamın sadece eseri değil, aynı zamanda eseri sergileme biçimini ve mekanını da düşünerek, izleyicilere en iyi deneyimi sunmaya çalışması gerektiğini vurguluyor. Bu düşünce, estetik değeri yüksek bir işin sunumu ve sunumunun önemini vurgular. Sanat eserlerinin nasıl sunulduğu, onların etkisini büyük ölçüde etkileyebilir ve izleyicilere daha derin bir deneyim yaşatabilir.

“Aşk, bizi güzelliğiyle çeken bir kişinin dostluğunu elde etme arzusudur” (Montaigne, 2021a, s. 245).

Bu düşünce, estetik değerlerin (güzellik gibi) insan ilişkileri ve duygusal bağlar üzerinde önemli bir rol oynadığını vurguluyor. Montaigne, güzellik algısının, bir kişiye karşı hissedilen aşk duygusunun başlangıcında etkili olduğunu ve bu çekimin, daha derin bir bağlantı ve dostluk arzusuna dönüşebileceğini ifade ediyor.

Montaigne'in bu ifadesi, aşkın yalnızca fiziksel çekimle sınırlı olmadığını, aynı zamanda güzellik algısının ve estetik değerlerin bu duyguyla iç içe geçtiğini gösterir.

Güzellik, bu bağlamda, sadece fiziksel bir özellikten ziyade, bir kişinin genel çekiciliğini ve çekim gücünü ifade eder.

Montaigne bu ifadeyle, aşkın ve estetik değerlerin (özellikle güzellik algısının) insan ilişkilerinde ve duygusal bağların oluşumunda nasıl bir rol oynadığını vurguluyor. Bu, güzellik algısının insan duyguları ve ilişkiler üzerindeki etkisinin önemini gösteren bir düşünce yapısıdır.

“Diocletianus: "Eğer kendi diktiğim ağaçların güzelliğini ve buraya ektiğim güzel kavunları görmüş olsaydınız yeniden işbaşına dönmem için beni ikna etmeye kalkışmazdınız” (Montaigne, 2021a, s. 347).

Diocletianus'un bahçesi ve bahçesinde yetiştirdiği güzel ağaçlar ve kavunlar, estetik bir zevkin ve güzelliğin ifadesi olarak görülüyor. Montaigne, bu güzellikleri ve estetik deneyimi örnek olarak kullanarak, insanların güzellik ve estetik değeri takdir etmeye eğilimli olduğunu ve bu tür güzelliklerin insanların hayatlarına değer kattığını ifade ediyor. Bu nedenle, Diocletianus'un bahçesi ve yetiştirdiği güzellikler, estetik açıdan önemli bir rol oynuyor.

“İskender, Sezar ve Lucullus çarpışmada kendilerini parlak renkli ve özgün zengin kıyafetlerle ve zırhlar içinde göstermekten hoşlanırlardı” (Montaigne, 2021a, s. 368-369).

Montaigne'in "İskender, Sezar ve Lucullus çarpışmada kendilerini parlak renkli ve özgün zengin kıyafetlerle ve zırhlar içinde göstermekten hoşlanırlardı" ifadesi, tarihsel figürlerin savaş alanındaki görünümüne ve bu görünümünün estetik değerine dair bir yorumdur. Bu ifade, İskender, Sezar ve Lucullus gibi tarihi liderlerin, savaşta sadece strateji ve cesaretleriyle değil, aynı zamanda parlak renkli, özgün ve zengin kıyafet ve zırhlarla da dikkat çekmeyi tercih ettiklerini belirtiyor.

Bu, liderlerin savaş alanındaki görünüşlerinin sadece pratik bir amaç taşımadığını, aynı zamanda estetik bir boyut içerdiğini vurguluyor. Parlak renkli ve zengin kıyafetler, bu liderlerin otoritesini, gücünü ve zenginliğini simgeleyen unsurlar olarak görülüyor. Ayrıca, bu estetik tercihler, onların kişisel tarzlarını ve karakterlerini yansıtıyor ve savaş alanında dikkat çekici ve hatırlanabilir bir imaj oluşturuyor.

Montaigne bu ifadeyle, estetik değerlerin savaş ve liderlik gibi alanlarda da önemli bir rol oynayabileceğini gösteriyor. Bu, liderlerin sadece taktik ve liderlik yeteneklerine

değil, aynı zamanda dış görünüşlerine ve estetik tercihlerine de önem verdiklerini ifade eder.

“Halkın önüne çıkmadan önce taranmak, hazırlanıp kendine çeki düzen vermek de gereklidir” (Montaigne, 2021b, s. 66-67).

Montaigne, bu cümlede "estetik" kavramını kişinin görünüşüne ve dış görünümüne dikkat etme anlamında kullanmıştır. Burada estetik, bireyin dış görünümünün düzenli, temiz ve çekici olması gerektiği anlamına gelir. Montaigne, halkın önüne çıkmadan önce kişinin kendini düzenlemesi, saçını taraması ve genel görünümüne özen göstermesi gerektiğini ifade ederek, bu durumu estetik bir tercih olarak yorumlamıştır.

“Haklıydı onlar; zira güzel endamlı ve uzun boylu bir önderin bir birliğin başında yürüdüğünü görmek onu izleyenlerde saygı, düşmanda ise korku yaratır” (Montaigne, 2021c, s. 56).

Montaigne, bu cümlede "estetik" kavramını fiziksel görünümün toplumsal etkilere ve liderlik üzerindeki etkisine atıfta bulunarak kullanmıştır. Burada estetik, güzel ve uzun boylu bir önderin liderlik yaparken yarattığı fiziksel etkiyi ifade eder. Montaigne, güzel bir görünüme sahip ve uzun boylu bir liderin bir birliği veya topluluğu yönetirken, onu takip edenlerde saygı uyandırdığını ve düşmanlarda korku yarattığını belirtmektedir.

“Ve dizelerin de parmakları vardır (okşamak için)” (Juvenal, VI, 196)” (Montaigne, 2021d, s. 83).

Bu metafor, şiirin veya edebi eserlerin, okuyucular üzerinde fiziksel bir dokunuş kadar etkili olabileceğini ve onları derinden etkileyebileceğini ifade ediyor. Dizelerin ve kelimelerin sadece zihinsel bir etkiye sahip olmadığını, aynı zamanda duygusal ve hatta neredeyse fiziksel bir etkisi olabileceğini gösteriyor. "Pamakları vardır" ifadesi, şiirin veya edebi dilin, okuyucuyu duygusal olarak "okşayabilen", onlara dokunabilen ve derin bir etki bırakabilen bir güce sahip olduğunu simgeliyor. Montaigne ve Juvenal'ın bu ifadeleri, edebiyatın ve şiirin estetik değerini ve insan ruhu üzerindeki güçlü etkisini vurguluyor. Edebiyatın, insan duygularını harekete geçirebilen, düşünceleri şekillendirebilen ve derin bir etki yaratabilen bir sanat formu olduğunu belirtiyor.

“Dışı mermer kaplı ve heykellerle süslü, içi değerli parıldayan ender zenginliklerle kaplı büyük amfi tiyatroları görmek de çok hoş bir şeydir” (Montaigne, 2021d, s. 155).

Montaigne, mimari ve sanatsal yapıların estetik güzelliğini ve bu güzelliğin insan üzerindeki etkisini vurguluyor. Bu ifade, amfi tiyatroların dış cephesindeki mermer kaplamaları, heykelleri ve iç kısmındaki değerli ve göz alıcı süslemeleri betimleyerek, bu yapıların görsel ve estetik zenginliğine dikkat çekiyor.

Montaigne bu ifadeyle, mimari eserlerin ve sanatın, sadece işlevsel değil, aynı zamanda estetik ve görsel açıdan da insanları etkileyebileceğini gösteriyor. Bu yapıların estetik güzelliği, insanlarda hoş bir his uyandırıyor ve onların sanat ve mimariye olan takdirini artırıyor. Bu düşünce, sanat ve mimarinin, insan deneyimini zenginleştiren ve estetik bir zevk sağlayan önemli unsurlar olduğunu vurgular. Montaigne, bu gibi yapıların estetik güzelliğinin, insanları büyüleyebileceğini ve onlara keyif verebileceğini ifade ediyor.

“İşte değerli taşlarla süslü tiyatro kemeri, işte tümü altınla ışıldayan sütunlu Kemeraltı” (Calpurnius, Çoban Türküleri, VII, 47)” (Montaigne, 2021d, s. 155).

Michel de Montaigne, bu cümlede "estetik" kavramını değerli taşlar ve altın gibi görsel zenginliklerle süslenen mimari unsurların güzelliği ile ilişkilendirerek kullanmıştır. Burada estetik, yapıların görsel cazibesini ve süslemelerin görsel güzelliğini ifade eder. Montaigne, Calpurnius'un bir alıntısını kullanarak, tiyatro kemeri ve Kemeraltı'nın değerli taşlar ve altınla süslenmiş olduğunu belirtmektedir. Bu unsurların yapıları daha çekici ve göz alıcı hale getirdiğini vurgulamaktadır.

“Güzel bir eser davama karşı diye zarafetini yitirmez” (Montaigne, 2021d, s. 286).

Montaigne bu ifadeyle, estetik değerlendirmelerin objektif bir temele sahip olabileceğini ve bir eserin estetik niteliklerinin, kişisel inançlar veya pozisyonlarla çelişse bile değerlendirilebileceğini belirtiyor. Yani, bir sanat eserinin güzelliği, kişisel görüşlere ya da eserin temsil ettiği fikirlere bağlı değildir ve bu güzellik, kişisel çatışmaların ötesinde bir değere sahiptir.

Bu düşünce, sanatın ve estetiğin objektif bir değerlendirme alanı oluşturabileceğini ve güzellik kavramının kişisel inançlardan bağımsız olarak var olabileceğini gösterir. Montaigne, sanatın ve estetik değerlerin, kişisel düşmanlıkların ve çatışmaların ötesinde bir güzellik ve zarafet sunabileceğini ifade ediyor.

4.12. Özgürlük Değeriyle İlgili Bulgular

Özgürlük sözlükte “Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu; azadlık, Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu; hürlik, hürriyet” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Özgürlük değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 9, 2. kitabında (2021b) 8, 3. kitabında (2021c) 5 ve 4. kitabında (2021d) 9 olmak üzere toplamda 31 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Özgürlük değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Bir kralın emri altında değiliz; herkes bildiği gibi yapsın” (Montaigne, 2021a, s. 198).

Montaigne'in bu cümlesi, bireysel özgürlük ve özerkliğin önemine dair bir görüşü yansıtıyor. Bu ifadeyle, Montaigne, her bireyin kendi kararlarını almakta özgür olduğunu ve herkesin kendi yaşamını kendi anlayışı ve tercihleri doğrultusunda yönetme hakkına sahip olduğunu vurguluyor.

Bu düşünce, bireylerin üst bir otoritenin - bu durumda bir kralın - emirleri veya talimatları olmaksızın kendi hayatlarını şekillendirme özgürlüğüne sahip olmaları gerektiği fikrini ifade eder. Montaigne, bireylerin kendi yaşamları üzerinde egemen olmaları ve kendi kararlarını bağımsız bir şekilde alabilmeleri gerektiğini savunuyor.

Montaigne'in bu ifadesi, özgürlük ve bireysel özerklik değerlerine büyük bir önem atfettiğini gösterir. Herkesin kendi yaşamını kendi bilgisi, inancı ve değerleri doğrultusunda yönlendirebileceği bir toplum yapısını destekliyor. Bu, bireylerin kendi tercihleriyle hareket etme ve kendi hayatlarını şekillendirme yetisini vurgular.

“Bunlara yaşamın kendilerine pek tatlı gelmesi için çok özgürce davranılır” (Montaigne, 2021a, s. 273).

Bu cümlesiyle, Montaigne yaşamın keyfini çıkarmanın, bireylerin kendi tercihleri ve istekleri doğrultusunda özgürce hareket edebilmelerine bağlı olduğunu belirtiyor. Bu, bireylerin kendi yaşamlarını kendi istedikleri şekilde yönlendirebilme özgürlüğünün, mutluluk ve tatmin duygusuna katkıda bulunduğunu ifade eder.

Montaigne'in bu görüşü, bireysel özgürlüğün sadece politik veya sosyal bir konsept olmadığını, aynı zamanda kişisel mutluluk ve yaşamın kalitesiyle de doğrudan ilişkili olduğunu gösterir. İnsanların kendi seçimlerini yapma ve kendi tercihleri

doğrultusunda yaşama özgürlüğüne sahip olmaları, yaşamın tatlı ve keyifli olmasına katkıda bulunur.

“Yalnızca gerçekten özgür, içinde gerçek bağımsızlığımızı kurabildiğimiz ve yalnızlıkta başlıca barınağımız olan bir odayı kendimize ayırmamız gereklidir” (Montaigne, 2021a, s. 312).

Montaigne bu ifadesiyle aslında bireylerin kendi özgürlüklerini ve bağımsızlıklarını tam anlamıyla yaşayabilmeleri için özel ve yalıtılmış bir alana ihtiyaç duyduklarını vurguluyor. Bu özel alan, dış dünyanın etkilerinden uzak, kişisel düşünce ve yaratıcılığın gelişebileceği bir sığınak olarak görülüyor. Montaigne, bu tür bir kişisel alanın, bireyin kendi iç dünyasını keşfetmesi ve özgür iradesini kullanabilmesi için önemli olduğunu belirtiyor. Özetle, özgürlük ve bağımsızlık için bireysel bir alanın ve yalnızlığın gerekli olduğunu ifade ediyor.

“Şu dize ne güzel söylüyor: Her yerde, her şey hakkında lehte ve aleyhte konuşabilir” (Montaigne, 2021a, s. 365).

Montaigne bu sözleriyle, özgür düşünce ve ifadenin sadece bireysel bir hak olmadığını, aynı zamanda toplumun zenginliği ve çeşitliliği için de temel bir unsuru olduğunu vurgular. Her konuda hem lehte hem aleyhte serbestçe konuşabilme yetisi, bireylerin düşünce dünyasını genişletir ve toplumsal diyalogu teşvik eder. Bu, bireysel ve toplumsal gelişimin önemli bir parçası olarak görülen özgürlüğün ve çeşitliliğin ifadesidir.

“Agis'e, bir kişinin özgür yaşamak için ne yapması gerektiği sorulduğu zaman, "ölümü küçümsemesi" diye yanıtlar” (Montaigne, 2021b, s. 29).

Montaigne bu ifadeyle, gerçek özgürlüğün, dış koşulların ötesinde, bireyin içsel duruşundan ve yaşama bakış açısından kaynaklandığını vurgular. Ölüme karşı geliştirilen bu kayıtsızlık ve cesaret, bireyin hayatını kendi şartlarına göre yaşamasını ve özgür iradesini kullanmasını sağlayan temel bir unsurdur. Bu, özgürlüğün sadece dışsal bir durum olmadığını, aynı zamanda bireyin içsel gücü ve kararlılığıyla da ilgili olduğunu gösterir.

“Özgürlük elimdeyken bir köle gibi hizmet etmek benim için bir utançtır” (Montaigne, 2021b, s. 29).

Montaigne, özgürlüğün değerini ve bireyin kendi kararlarını alabilme yeteneğini ön plana çıkarıyor. Özgürlüğe sahip olmak, bireyin kendi hayatı üzerinde kontrol sahibi olması ve kendi tercihlerini yapabilmesi anlamına gelir. Bu bağlamda, Montaigne, özgür bir bireyin, kendi isteği ve iradesi dışında, başkalarının emirleri veya istekleri doğrultusunda hareket etmesini, kişisel onur ve haysiyet açısından kabul edilemez buluyor.

Bu düşünce, özgürlüğün sadece bir hak değil, aynı zamanda bir sorumluluk olduğunu ve bu özgürlüğün bilinçli ve onurlu bir şekilde kullanılması gerektiğini vurgular. Montaigne, özgürlüğün kişisel haysiyet ve özsaygı ile yakından ilişkili olduğunu ve özgür bir bireyin, bu özgürlüğü korumanın ve onurlu bir şekilde kullanmanın önemini ifade ediyor.

“Hizmete daha az yatkın doğmuş ve daha özgür mizaçlı erkek çocukları için daha fazla kaygılanıyorum; onların ruhlarını soyluluk ve özgürlükle doldurmak isterdim” (Montaigne, 2021b, s. 80).

Montaigne, özgür mizaçlı çocukların, soyluluk ve özgürlük değerleriyle yetiştirilmesinin önemine işaret eder. Bu, çocukların doğal eğilimlerine uygun bir şekilde yetiştirilmesi ve özgür düşünmeye teşvik edilmeleri anlamına gelir. Montaigne burada, bireylerin doğuştan gelen özelliklerini ve eğilimlerini dikkate alarak, onlara bu doğrultuda rehberlik ve eğitim vermenin önemini vurgular.

“Çocukluğum sıkı itaatın dışında, yumuşak ve özgür bir biçimde yönetildi” (Montaigne, 2021c, s. 60).

Bu düşünce, çocuk eğitiminin, sert kurallar ve katı disiplin ile sınırlı olmaması gerektiğini, çocuklara özgürlük ve kendi kararlarını alma imkanı verilmesinin önemini vurgular. Montaigne, çocukların gelişiminde özgürlüğün ve esnek bir yaklaşımın, onların kişiliklerini ve bağımsız düşünme yeteneklerini olumlu yönde etkilediğine işaret ediyor. Montaigne çocuk eğitimindeki dengeye dikkat çekiyor. Sıkı itaat ve disiplin, çocuklara sorumluluk ve düzenin önemini öğretirken, özgür ve yumuşak bir yönetim tarzı, onların yaratıcılıklarını ve özgür iradelerini geliştirmelerine olanak tanır.

“Aristippus, felsefeden elde ettiği başlıca meyvenin herkesle özgürce ve açıkça konuşmak olduğunu söyledi” (Montaigne, 2021c, s. 68).

Montaigne'in bu ifadesi, felsefenin bireyin düşünce özgürlüğünü ve açık iletişim becerilerini nasıl geliştirebileceğini ve bu becerilerin kişisel gelişimde ne kadar önemli olduğunu vurgular. Bu, felsefenin sadece zihinsel bir disiplin olmanın ötesinde, bireyin özgürce ifade etme ve etkileşim kurma yeteneklerini geliştirmede de etkili olduğunu gösterir.

“Burada kendime ve başkalarına hiç alışılmadık bir özgürlük tanırım; burada merasimler, karşılamalar, uğurlamalar ve öteki görgü kuralları (ey şu bağlayıcı ve can sıkıcı yargılar!) bir yana bırakılır” (Montaigne, 2021d, s. 49-50).

Montaigne bu ifadesiyle, sosyal görgü kurallarının ve formalitelerin bireyler üzerinde yarattığı baskı ve kısıtlamaların ötesinde bir özgürlük ve samimiyet alanının önemini vurgular. Bu alan, bireylerin daha özgürce kendileri olmalarını ve sosyal beklentilerin ötesinde doğal ilişkiler kurmalarını sağlar.

“Lycurgus’a görüldüğü gibi daha az yararlı değil. Bana gelince sohbe akıldan daha çok özgürlük getiririm” (Montaigne, 2021d, s. 196).

Montaigne'in bu ifadesi, sohbet ve iletişimde özgürlüğün önemini vurgular. Lycurgus'a atıfta bulunarak, sohbetin değerini ve bu bağlamda özgürlüğün rolünü tartışır. Montaigne, sohbe akıldan daha fazla özgürlüğe değer verdiğini belirterek, iletişimde düşünce ve ifade özgürlüğünün önemini vurguluyor.

“Eğer eylem özgürlüğün görkemine sahip değilse, onda ne güzellik ne de onur vardır” (Montaigne, 2021d, s. 230).

Montaigne bu ifadesiyle, eylemlerin sadece sonuçlarına odaklanmak yerine, bu eylemlerin nasıl gerçekleştirildiğine de dikkat etmenin önemini vurgular. Özgürce yapılan eylemler, bireysel özgürlüğün ve bağımsızlığın bir ifadesi olarak hem güzellik hem de onur taşır.

“Doğa bizi dünyaya özgür ve bağımsız olarak getirdi” (Montaigne, 2021d, s. 238).

Montaigne bu ifadesiyle, insanların özgür ve bağımsız doğduklarını ve bu özgürlüğün insan doğasının temel bir parçası olduğunu vurgular. Bu, bireylerin kendi yaşamları üzerinde doğal bir hakka ve özgürlüğe sahip olduklarını ve bu özgürlüğün korunması gerektiğini gösterir.

“Gerçek özgürlük, tam anlamıyla kendinin efendisi olmaktır” (Montaigne, 2021d, s. 329).

Montaigne bu ifadesiyle, özgürlüğün temelde bireyin kendi kendisinin efendisi olması, yani kendi yaşamını, kararlarını ve eylemlerini özgürce yönlendirebilmesi olduğunu vurgular. Bu, bireysel özerklik ve içsel özgürlük kavramlarına güçlü bir vurgu yapar.

4.13. Saygı Değeriyle İlgili Bulgular

Saygı kavramı sözlükte “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet, ihtiram” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Saygı değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 7, 2. kitabında (2021b) 5, 3. kitabında (2021c) 1 ve 4. kitabında (2021d) 3 olmak üzere toplamda 16 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde saygı değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“İnsanların bende gördükleri istenilir olmayan böylesi davranışlara bir saygınlık olarak bakıyordum” (Montaigne, 2021a, s. 230).

Montaigne’in bu cümlesi, kendine özgü davranışların ve kişisel özelliklerin algılanışı ve bunların saygınlıkla nasıl ilişkilendirilebileceğine dair bir yorumu içeriyor. Montaigne, insanların kendisinde gördükleri, genel olarak istenilir bulunmayan davranışları bile bir tür saygınlık kaynağı olarak gördüğünü belirtiyor. Bu, bireysellik ve özgünlüğün değerini ve bu özelliklerin toplum içinde nasıl algılandığını sorguluyor.

Bu düşünce, bireysel farklılıkların ve kişisel özelliklerin toplum tarafından nasıl değerlendirildiği hakkında bir yorum sunuyor. Montaigne, toplumun genel olarak kabul etmediği veya istenilir bulmadığı davranışların bile, bireyin kendine has özellikleri ve özgünlüğü açısından saygınlık kazandırabileceğini düşünüyor. Bu, bireysel özelliklerin ve farklılıkların, toplumsal normlara uymasa bile, bir kişinin kimliğinin önemli bir parçası olduğunu ve bu özelliklerin saygı görmesi gerektiğini vurgular.

Her bireyin özgün ve kendine özgü olduğunu ve bu özelliklerin, toplumun genel beklentilerine uygun olmasa bile, değerli ve saygıya layık olduğunu ifade eder.

“Yalnızca insanlar arası karşılıklı saygı geçerlidir ne giyecek ne de tarım ve madencilik” (Montaigne, 2021a, s. 268).

Montaigne'in bu ifadesi, saygının insanlar arasındaki ilişkilerdeki temel önemine ve maddi unsurlarla karşılaştırılamayacak bir değere sahip olduğuna dikkat çekiyor. Montaigne, saygının yalnızca insanlar arasında geçerli ve önemli bir değer olduğunu vurgulayarak, giyim, tarım ve madencilik gibi maddi ve ekonomik faaliyetlerin bu bağlamda ikincil olduğunu belirtiyor.

Bu düşünce, insan ilişkilerinin ve karşılıklı saygının, maddi kazanç ve ekonomik faaliyetlerden daha değerli ve önemli olduğunu ifade eder. Montaigne, insanlar arasındaki karşılıklı saygının, toplumun temelini oluşturan ve korunması gereken bir değer olduğuna işaret ediyor. Giysi, tarım ve madencilik gibi ekonomik faaliyetlerin ise, insan ilişkilerinin ve saygının yanında ikincil öneme sahip olduğunu vurguluyor.

“Bin bir farklı yaşam biçimine inanır ve saygı duyarım” (Montaigne, 2021a, s. 295).

Montaigne'in bu cümlesinde, çeşitliliğe ve farklı yaşam tarzlarına duyulan derin bir saygıyı ve hoşgörüyü vurguluyor. Bu ifade, Montaigne'in farklı kültürel, sosyal ve bireysel yaşam biçimlerine açık bir zihinle yaklaşımını ve bunlara saygı duyma prensibini gösteriyor.

Bu düşünce, Montaigne'in geniş bir perspektife ve insanlık durumunun çeşitliliğine derin bir anlayışa sahip olduğunu yansıtır. Farklı yaşam tarzlarını sadece kabul etmekle kalmayıp, aynı zamanda bunlara inanmak ve saygı duymak, bireylerin ve toplulukların birbirlerinin özgünlüğünü ve farklılıklarını anlamalarını ve takdir etmelerini ifade eder.

“Tanrı'ya aklımız ve ruhumuzla hizmet etmekle yetinmeyiz, ayrıca ona bedensel bir saygı borçluyuz ve tevdi ederiz; bizzat uzuvlarımızı, hareketlerimizi ve harici şeyleri ona saygı göstermek için kullanırız” (Montaigne, 2021b, s. 140-141).

Montaigne bu düşüncesinde, Tanrı'ya olan saygının hem aklımız ve ruhumuzla hem de bedenimiz ve dış dünyadaki eylemlerimizle ifade edilmesi gerektiğini vurguluyor. Bu, dini pratiklerde sıkça rastlanan bir düşünce olup, dua etmek, tapınaklara gitmek, dini törenlerde bulunmak gibi bedensel eylemlerin de ruhsal ibadetin bir parçası olduğunu ifade eder.

Bu ifadeyle Montaigne, dini saygının ve ibadetin sadece içsel bir deneyim olmadığını, aynı zamanda fiziksel eylemler ve bedensel ifadelerle de tamamlanması gerektiğini belirtiyor. Bu, dini inanç ve uygulamalarda, içsel inançların dışa vurumunun da önemli olduğu anlayışını yansıtır.

“Evim eski tarzda tek koruma olarak sadece bir kapıcıya sahiptir; o, kapımı korumak yerine, kibarlık ve zarafetle açar” (Montaigne, 2021c, s. 25).

Montaigne'in bu belirttiği cümle ile, evinin korunması konusunda tercih ettiği yaklaşımı ve bu yaklaşımın altında yatan saygı anlayışını yansıtır. Montaigne, evinin eski tarzda olduğunu ve tek koruma olarak bir kapıcıya sahip olduğunu belirtiyor, ancak bu kapıcının asıl işlevinin kapıyı korumak değil, kibarlık ve zarafetle açmak olduğunu vurguluyor. Bu, Montaigne'in güvenlik ve koruma yerine nezaket ve misafirperverliğe daha fazla önem verdiğini gösteriyor.

Bu düşünce, saygının ve kibarlığın, evinin ve kişisel alanının yönetiminde öncelikli değerler olduğunu ifade eder. Kapıcının kapıyı korumak yerine kibarlıkla açması, Montaigne'in ziyaretçilerine karşı gösterdiği saygı ve hoşgörüyü simgeler. Bu, onun evine gelen herkesi nezaket ve zarafetle karşılamayı tercih ettiğini ve bu yaklaşımı saygının bir ifadesi olarak gördüğünü gösterir.

“Çünkü doğası daha mükemmel olan birinin en yetkin ve en saygın davranışa sahip olduğu yargısına varırız; biz de aynısını yapmayı arzularız” (Montaigne, 2021d, s. 36).

Montaigne'ye göre, daha mükemmel bir doğaya sahip olan birinin davranışları, insanların kendi davranışlarını geliştirmeleri ve daha saygın bir şekilde hareket etmeleri için bir ilham kaynağıdır. Bu, insanların etik değerlere saygı göstermeye ve toplum içinde daha iyi insanlar olmaya yönlendiklerini vurgular.

“Söyleşilerimize bilim katılacaksa, itiraz edilmeyecektir; ama alışlageldiği gibi hükmedici, buyurucu ve rahatsız edici bir biçimde değil, görüşü destekleyici ve saygılı olmalıdır” (Montaigne, 2021d, s. 50).

Belirtilen bu ifade de, diyalog ve tartışmalarda saygılı bir iletişim biçiminin önemini ortaya koyuyor. Bilimsel bilgi ve görüşlerin, tartışmalarda baskın ve otoriter bir tutum yerine, açık fikirli ve destekleyici bir yaklaşımla sunulması gerektiğini ifade ediyor. Bu yaklaşım, karşılıklı saygıya dayalı bir iletişimi ve fikir alışverişini teşvik eder.

Montaigne'in vurgusu, bilginin ve düşüncenin tartışmalarda bir güç aracı olarak kullanılmasına karşı bir eleştiridir. Bilgi ve bilimin, diğer görüşleri bastırmak yerine, onları anlamak, desteklemek ve geliştirmek için kullanılması gerektiğini savunuyor. Bu, diğer insanların fikirlerine ve görüşlerine saygı duymanın ve onları değerli bulmanın önemini vurgular.

“Ve bu ruh, kendisine saygılı olmamı istiyor; dediği gibi, bedenle bu uzlaşmaya sıradan insanların yaptıklarından daha az önem veriyor” (Montaigne, 2021d, s. 76).

Montaigne bu ifadeyle, ruhsal gelişimin ve içsel değerlerin, bedensel ihtiyaçlardan ve arzulardan daha fazla önemslenmesi gerektiğini savunuyor. Bu, kişisel gelişim ve kendini gerçekleştirme yolunda ruhun ihtiyaçlarının ve saygının önemini vurgulayan bir bakış açısidir.

Kısaca, Montaigne'in bu ifadesi, ruhun önemini ve ona gösterilmesi gereken saygıyı, bedensel zevkler ve ihtiyaçlar üzerinde bir öncelik olarak ele alıyor. Bu, bireyin ruhsal gelişimine ve içsel değerlerine odaklanma gerekliliğini vurgulayan bir düşünce yapısıdır.

4.14. Sevgi Değeriyle İlgili Bulgular

Sevgi kavramı sözlükte “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu; muhabbet” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Sevgi değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 5, 2. kitabında (2021b) 2, 3. kitabında (2021c) 2 ve 4. kitabında (2021d) 4 olmak üzere toplamda 13 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde sevgi değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Ruhlarımız öylesine kaynaştı, pek derin bir sevgiyle öylesine birbirine tutuldu ve gönülden keşfetti ki, kendimi ilgilendiren ne varsa kuşkusuz seve seve kendimden daha fazla güveniyorum ona” (Montaigne, 2021a, s. 247).

Montaigne'in bu cümlesinde, derin ve samimi bir sevgi bağının doğasını ve bu tür bir bağın kişisel deneyimde nasıl bir etki yarattığını açıklıyor. Bu ifade, iki ruhun birbirine derinlemesine bağlanması ve bu bağın güçlü bir sevgi ve güven ilişkisiyle beslenmesi durumunu anlatıyor. Montaigne, bu derin sevgi sayesinde, kendisini ilgilendiren

konularda, hatta kendi kendisinden daha fazla, karşı tarafa güven duyduğunu ifade ediyor.

Bu ifade, Montaigne'in sevgiyi sadece bir duygu olarak değil, aynı zamanda iki insan arasındaki derin ve anlamlı bir bağ olarak gördüğünü gösterir. Bu bağ, kişisel sınırları aşar ve insanların birbirlerine olan güvenini ve bağlılığını derinleştirir. Bu sevgi anlayışı, iki bireyin birbirlerine olan derin bağlılığını ve birbirlerine karşı hissettikleri güveni yansıtır.

“Aslanın sevecen davranışı karşısında Androklos kendine geldi; hayvana bakmayı göze alıp, iyice inceledikten sonra onu tanıdı. İkisinin birbirini sevip okşamalarının seyri son derece zevkli bir sahneydi” (Montaigne, 2021b, s. 187).

Montaigne'in bu ifadesi, Androklos ve aslan arasındaki özel bir ilişkiye odaklanıyor ve bu ilişkinin sevgi ve tanıma üzerine kurulu olduğunu anlatıyor. Androklos'un başlangıçta aslanın sevecen davranışlarına şaşkınlıkla tepki vermesi ve ardından hayvanı tanıyarak ona karşı duyduğu sevgiyi ifade etmesi, insan ve hayvan arasındaki derin bağın bir örneğini sergiliyor.

Bu hikaye, sevginin sadece insanlar arasında değil, insanlar ve hayvanlar arasında da mümkün olduğunu gösteriyor. Androklos'un aslanı tanıyıp ona yaklaşması ve sonrasında ikisinin birbirlerine sevgi göstermeleri, karşılıklı sevgi ve güvenin nasıl güçlü bir bağ oluşturduğunu vurguluyor. Montaigne bu hikayede, sevginin evrensel bir duygu olduğunu ve farklı türler arasında bile anlayış ve bağlılık yaratabileceğini gösteriyor.

Ayrıca, Montaigne bu hikayede sevginin, korku ve şüpheden öteye geçebileceğini ve güven ve yakınlığa dönüşebileceğini vurguluyor. Androklos, başlangıçta aslanı tanımadan önce korku ve şüphe içinde olabilir, ancak tanıma ve sevgi sayesinde bu duygular yerini derin bir bağlılığa bırakır.

“Sezaretinin ve zaferlerinin üstünde tutuyordu. O, dilinden hiç düşürmediği bu sözle ün kazandı «Kendini dosta da düşmana da sevdire»” (Montaigne, 2021d, s. 234).

Montaigne'in bu ifadesi, sevgi ve saygının hem dostlar hem de düşmanlar arasında nasıl bir etki yaratabileceğine dair bir görüşü ortaya koyuyor. İfadede bahsedilen kişinin, sadece başarılarını ve zaferlerini değil, aynı zamanda "Kendini dosta da

düşmana da sevdır" sözünü de önemsiyor olması, onun sevgi ve saygının gücüne verdiği önemi gösteriyor.

Montaigne bu ifadeyle, sevgi ve saygının sadece dostlar arasında değil, aynı zamanda düşmanlarla olan ilişkilerde de önemli olduğunu vurguluyor. Bu, hem bireysel hem de toplumsal ilişkilerde etkili bir liderlik ve saygın bir karakter oluşturunun anahtarlarından biri olarak görülebilir.

“Tüm insanları kendi yurttaşım sayıyorum” (Montaigne, 2021d, s. 237).

Montaigne'in bu düşüncesi, insanlar arasındaki farklılıklara ve ayrılıklara rağmen, insanlığın temel bir ortaklığını ve birbirlerine karşı sevgi ve saygı göstermeleri gerektiğini vurgular. Bu, insanların birlikte yaşadığı toplumun daha adil, barışçıl ve insanca bir yer haline gelmesine yardımcı olabilir.

“Bu ayrılıklar beni yakınlarıma karşı taze bir sevgiyle doldurur ve evimi daha bir mutlulukla yönetmemi sağlar” (Montaigne, 2021d, s. 240).

Montaigne'in bu ifadesi, ayrılığın sevgiyi nasıl yeniden canlandırabileceği ve evdeki ilişkiler üzerindeki etkisine dair bir gözlemi dile getiriyor. Burada, ayrılıkların, yakınlarına karşı hissettiği sevgiyi tazelediğini ve bu yenilenen sevginin evini daha mutlu bir şekilde yönetmesine olanak sağladığını ifade ediyor.

Bu düşünce, "yokluk sevgiyi artırır" veya "uzaklık kalpleri yakınlaştırır" gibi yaygın deyişlerle paralellik gösterir. Montaigne, ayrılık ve özlem duygularının, insanların birbirlerine olan sevgisini daha derin ve anlamlı kılma gücüne sahip olduğunu vurguluyor. Ayrılık, birinin sevdiklerine olan bağlılığının ve değerinin farkına varmasını sağlar ve bu da geri dönüşte daha güçlü bir sevgi ve şefkat duygusu yaratır.

Ayrıca, Montaigne bu ifadeyle ev ve aile yaşamının önemini ve buradaki ilişkilerin kalitesini de vurguluyor. Ayrılıkların, evdeki ilişkileri daha değerli hale getirdiğini ve bu sayede evin daha mutlu bir yer olmasına katkı sağladığını belirtiyor.

4.15. Sorumluluk Değeriyle İlgili Bulgular

Sorumluluk kavramı sözlükte “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi; sorum, mesuliyet, uhde” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Sorumluluk değeri Denemeler eserinin 1. kitabında

(2021a) 3, 2. kitabında (2021b) 2, 3. kitabında (2021c) 0 ve 4. kitabında (2021d) 4 olmak üzere toplamda 9 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde Sorumluluk değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Belli bir amaca sahip olmayan ruh, yönünü yitirir; çünkü denildiği gibi, her yerde olmak hiçbir yerde olmamaktır” (Montaigne, 2021a, s. 50).

Montaigne'nin bu ifadesi, sorumluluk değeri ile ilgili olarak bir amaca sahip olmanın önemini vurgulamaktadır. Ruhun, belirli bir amacı veya hedefi olmadığında kaybolup gittiğini ve yönünü yitirdiğini ifade eder. İfadenin devamında "her yerde olmak hiçbir yerde olmamaktır" sözü, insanın dağılmış bir şekilde birçok farklı şeyin peşinden koşarsa, aslında hiçbir şeyi gerçekten başaramayacağını ve kendini kaybedeceğini anlatır.

Sorumluluk değeri açısından, bir amacı veya sorumluluğu olan bir kişi, bu amacı veya sorumluluğu doğrultusunda yönlendirilir. Bir hedef veya amaç belirlemek, insanın kendisini daha sorumlu hissetmesini sağlar. Bu amaç veya sorumluluk, kişinin yaşamına anlam katar ve ona bir yön verir. Bu nedenle, belirli bir amaca sahip olmanın, kişinin sorumluluk değerini güçlendirdiği söylenebilir.

“En büyük kusurlarımızın en masum çocukluğumuzda alışkanlık halini aldıklarını ve karakterimizin oluşumunun başlı başına yetiştiricilerimizin elinde olduğunu düşünüyorum” (Montaigne, 2021a, s. 149).

Montaigne'in bu ifadesi, insan karakterinin oluşumunda yetiştirilme tarzının önemine işaret ediyor. Montaigne, en büyük kusurlarımızın çoğunlukla çocukluk dönemimizde edindiğimiz alışkanlıklardan kaynaklandığını ve bu alışkanlıkların karakterimizin bir parçası haline geldiğini belirtiyor. Burada, çocukların yetiştirilmesinde ebeveynlerin ve yetiştiricilerin oynadığı rolün altını çiziyor. Ona göre, karakterimizin şekillenmesi büyük ölçüde bu yetiştiricilerin ellerindedir.

Bu bakış açısı, sorumluluğun sadece bireyde değil, aynı zamanda onu yetiştirenlerde de olduğunu vurguluyor. Çocukluk dönemindeki davranışlar ve alışkanlıklar, yetişkinlikteki karakter ve kusurların temelini oluşturur. Dolayısıyla, Montaigne bu ifadeyle, ebeveynlerin ve yetiştiricilerin çocuklar üzerindeki etkilerinin ve sorumluluklarının farkında olmaları gerektiğini vurgulamış oluyor.

“Bu kâhin halka hitap eder ve onları erdemli olmaya ve görevlerini yerine getirmeye teşvik eder” (Montaigne, 2021a, s. 270).

Montaigne'in bu ifadesi, toplumsal sorumluluğun ve bireylerin erdemli davranışlarını teşvik etmenin önemine işaret ediyor. Bu bağlamda, "kâhin" halka hitap ederek onları erdemli olmaya ve görevlerini yerine getirmeye teşvik etmektedir. Bu, bireylerin sadece kişisel çıkarlarını değil, aynı zamanda toplumun genel iyiliğini de göz önünde bulundurmaları gerektiği fikrini yansıtır.

Montaigne bu ifadeyle, liderlerin ve toplumun öğreticilerinin, insanları iyi eylemlere ve sorumluluklarını yerine getirmeye yönlendirmek için önemli bir role sahip olduklarını vurguluyor. Burada, bireysel sorumluluğun yanı sıra toplumsal sorumluluğun ve toplumu daha iyi bir yer haline getirmek için bireylerin katkılarının altı çiziliyor.

“Çocuklar yasal sorumluluk yaşına gelinceye kadar, ev işlerinin yönetimini annelere bırakmak doğrudur” (Montaigne, 2021b, s. 89).

Bu ifade, o dönemdeki aile yapısı ve cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel anlayışları yansıtıyor. Montaigne'in vurgusu, çocukların bakımının ve eğitiminin, onlar yasal olarak kendi başlarına karar verebilecek ve sorumluluk alabilecek yaşa gelene kadar, anneler tarafından üstlenilmesinin uygun olduğu yönündedir. Bu, annelerin aile içindeki rolünü ve çocukların yetiştirilmesindeki önemini vurgular.

Ancak, bu görüş günümüzdeki toplumsal değerler ve cinsiyet rolleri bağlamında ele alındığında, biraz eski kalmış ve cinsiyetçi olarak algılanabilir. Günümüzde, çocukların bakımı ve aile içi sorumluluklar genellikle eşit olarak hem anneler hem de babalar arasında paylaşılır. Montaigne'in ifadesi, kendi döneminin sosyal normlarını yansıtan bir bakış açısından kaynaklanıyor olabilir. Bu nedenle, bu görüşü değerlendirirken tarihsel bağlamın göz önünde bulundurulması önemlidir.

“İnsan özgürlüğünü bilgelikle kullanmalıdır; ama bir kez zorunlu evliliğe razı olduktan sonra, ortak görev yasalarına uymak, en azından uymaya gayret etmek gerekir” (Montaigne, 2021d, s. 87).

Montaigne'in bu ifadesi, özgürlük ve sorumluluk arasındaki ilişkiyi ele alıyor ve özellikle evlilik bağlamında bu kavramları tartışıyor. Montaigne, insanların özgür iradelerini bilgece kullanmaları gerektiğini belirtirken, bir kez evliliğe "zorunlu"

olarak bile razı olunduğunda, bu kararın getirdiği sorumlulukları yerine getirmenin önemine vurgu yapıyor.

Montaigne'in vurguladığı ana fikir, özgürlüğün bilinçli bir şekilde kullanılması ve alınan kararların sorumluluklarını kabul etmektir. Bir kez evlilik gibi önemli bir karar verildiğinde, bu kararın getirdiği yükümlülükleri yerine getirmek, hem bireysel hem de toplumsal bir sorumluluktur. Bu düşünce, bireyin kendi seçimlerinin ve eylemlerinin sonuçlarına karşı sorumluluk almasının önemini vurgular.

“Aşka teslim olmanın ve bununla birlikte bazı evlilik görevlerini yerine getirmenin mümkün olduğunu ve aynı zamanda evlilikle ilişkinin tamamen kopmasa da yara alabileceğini mi söylemek istedi” (Montaigne, 2021d, s. 88).

Montaigne, bir ilişkide aşka verilen önemi ve tutkuyu anlatırken, aynı zamanda evliliğin getirdiği sorumlulukları ve görevleri de hatırlatır. İki partnerin hem duygusal bağlarını sürdürme hem de evliliklerini sürdürme sorumluluğunu taşıdıklarını ifade eder. Ancak aynı zamanda aşkın gücünü vurgular ve bazen aşkın etkisi altında insanların sorumluluklarına odaklanmada zorlanabileceğini belirtir.

“[“Kendisiyle dost olan, herkesle dost olur” (Seneca, Mektup, 6)] Herkes en başta kendi davranışlarından sorumludur; bu yüzden buradayız” (Montaigne, 2021d, s. 279).

Montaigne, bu düşünceyi daha geniş bir bağlamda, her bireyin kendi davranışlarından sorumlu olduğu fikriyle birleştiriyor.

Montaigne'in vurguladığı ana fikir, kişisel sorumluluk ve öz-farkındalık arasındaki bağlantıdır. Kendisiyle barışık ve öz-farkındalığa sahip olan bir birey, dış dünya ile daha uyumlu ve pozitif ilişkiler kurabilir. Bu, bireyin kendi iç dünyasına yönelik anlayışı ve kabullenmesi ile başlar. Montaigne, herkesin öncelikle kendi davranışlarından sorumlu olduğunu ve bu sorumluluğun kişisel gelişimin ve sosyal ilişkilerin temelini oluşturduğunu belirtiyor.

Bu bakış açısı, bireylerin kendi davranışları üzerindeki kontrolünü ve toplum içindeki etkileşimlerini anlamalarının önemini vurgular. Montaigne, her bireyin kendi içsel dünyasını anlaması ve bu anlayışın dış dünyadaki davranışlarına yansımaları gerektiğini savunur. Bu süreç, daha geniş toplumsal ilişkiler ve etkileşimlerde de pozitif bir etki yaratır.

4.16. Tasarruf Değeriyle İlgili Bulgular

Tasarruf kavramı sözlükte “Bir şeye sahip olma ve onu istediği gibi kullanma yetkisi; kullanım, tutum, Para, mal vb. biriktirme” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Sosyal Bilgiler Dersi açısından biz tasarruf değerini sözlük anlamı olarak tasarrufçu sözcüğü açısından ele alacağız bu sözcük birikimci sözcüğü ile eş anlama gelmektedir sözlükte birikimci “Tasarruf yapan, para vb. değerli şeyleri biriktiren kimse; tasarrufçu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Tasarruf değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 4, 2. kitabında (2021b) 1, 3. kitabında (2021c) 0 ve 4. kitabında (2021d) 4 olmak üzere toplamda 9 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde tasarruf değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Bu para biriktirme tutkusunu sınırlandırmak (iyi sanılan şeyler arasında bunu bulmak her zaman zordur), dolayısıyla da tasarruf yapmaya nokta koymak kolay değil, bu saklamak oluyor, tüketmek değil” (Montaigne, 2021a, s. 91).

Montaigne'nin bu ifadesi, tasarruf değerini ele alırken, para biriktirme ve tasarruf etme arasındaki dengeyi ve tasarrufun amaçlarını vurgulamaktadır.

Montaigne, para biriktirmenin insanlar arasında yaygın bir tutku olduğunu belirtir ve bu tutkunun sınırlanması gerektiğini ifade eder. Ancak ifadede vurgulanan önemli nokta, tasarrufun sadece para biriktirmek anlamına gelmediğidir. Montaigne, "bu saklamak oluyor, tüketmek değil" derken, tasarrufun sadece paranın biriktirilmesi değil, aynı zamanda paranın doğru bir şekilde kullanılması anlamına geldiğini belirtir.

“Yaşamımızın bittiği yerde, ölüm bütünüyle oradadır. Yaşamın yararlılığı zamanın uzunluğunda değil, kullanımdadır; zira çok uzun yaşanabilir” (Montaigne, 2021a, s. 129).

Bu ifadede, ölümün kaçınılmaz bir son olduğu ve yaşamın sonunda herkesi beklediği vurgulanır. Dolayısıyla, insanların yaşamlarını uzunluğuyla ölçmek yerine, yaşamlarını nasıl kullandıklarını ve yaşadıkları anın değerini anlamaları gerektiğini öne sürer.

Montaigne'nin bahsettiği "kullanım" kavramı, yaşamın kalitesini ve anlamını belirler. Yani, insanlar yaşamlarını nasıl yaşadıkları, ne tür deneyimler kazandıkları ve toplumlarına nasıl katkıda bulundukları ile ölçülmelidir. Bu nedenle, sadece uzun yaşamak değil, yaşamın anlamını bulmak ve anında değer katmak önemlidir.

“Crœsus, Cyrus’u savurganlıklarından dolayı kınardı ve eli azıcık sıkı olsa hazinesinin ne kadar dolacağını ona gösterirdi” (Montaigne, 2021d, s. 154).

Montaigne'nin bu cümlesinde, tasarruf değeri ile ilgili olarak tasarrufun önemini ve savurganlığın olumsuz etkilerini vurgulamaktadır. Crœsus, Cyrus'u savurganlıklarından dolayı eleştirir ve ona elinin daha sıkı olması gerektiğini söylerken, hazinesinin ne kadar büyüyebileceğini göstermek istemektedir.

Bu ifade, tasarrufun kişisel ve toplumsal ekonomik refah için önemini yansıtır. Cyrus'un savurganlığı, zenginliklerin israf edildiği ve kaynakların verimli bir şekilde kullanılmadığı bir durumu temsil eder. Crœsus ise Cyrus'u tasarruf yaparak daha fazla zenginlik biriktirmeye teşvik etmektedir.

Montaigne'nin bu ifadesi, tasarrufun kişisel mali disiplini ve ekonomik güvenlik sağlama açısından önemli olduğunu vurgular. Aynı zamanda tasarrufun savurganlık ve israfın karşısında bir değer olduğunu ifade eder.

“Cyrus, ona "ben zenginliğe öteki hükümdarlardan daha az düşkün değilim; hatta onlardan daha tutumluyum. Ne kadar az masrafla, bu kadar dostun paha biçilmez hazinesine sahip olduğumu görüyorsunuz” (Montaigne, 2021d, s. 154).

Montaigne'nin bu ifadesi, tasarruf değeri ile ilgili olarak tutumluluğun ve tasarrufun önemini vurgulamaktadır. Cyrus, zenginlik ve ihtişamla öne çıkan diğer hükümdarlarla karşılaştırıldığında kendini daha az düşkün ve daha tutumlu olarak tanımlar. Bu ifade, zenginliğin ve refahın, israftan kaçınılarak daha akıllıca yönetilebileceğini gösterir.

Cyrus, sadece daha az masraf yaparak değil, aynı zamanda dostlukları ve ilişkileri kullanarak paha biçilmez bir hazine oluşturduğunu ifade ediyor. Bu, sadece maddi zenginlikle değil, aynı zamanda insan ilişkileri ve bağlantılarıyla da zenginleşmenin mümkün olduğunu vurgulamaktadır.

Montaigne'nin bu ifadesi, tasarrufun maddi kaynakların doğru ve verimli bir şekilde kullanılması kadar, dostlukların ve insan ilişkilerinin de önemli bir kaynak olabileceğini göstermektedir. Tasarruf, sadece para biriktirmek değil, aynı zamanda kaynakları akıllıca kullanmak, israftan kaçınmak ve ilişkileri değerli tutmak anlamına gelir. Bu, kişisel ve toplumsal ekonomik refah için önemlidir.

“Parayı aklı başında harcamayı isteyen kişi, bunu dar, kısıtlı sınırlar içinde yapmalıdır. Parasını muhafaza etmek ve harcamak farklı şeylerdir” (Montaigne, 2021d, s. 216).

Montaigne'nin bu ifadesi, paranın akıllıca ve sorumlu bir şekilde yönetilmesinin kişisel mali istikrar için önemli olduğunu vurgular. Ayrıca, para yönetiminin kişinin maddi refahını etkileyebileceğini ve sınırlı kaynakların dikkatli bir şekilde kullanılması gerektiğini anlatır.

“Başka şeylere olduğu gibi çeşit çeşit yemeklerden ve servislerden hoşlanmam; kolayca az çeşitle yetinirim” (Montaigne, 2021d, s. 394).

Montaigne'nin bu ifadesi, tasarruf değeri ile ilgili olarak sade ve basit bir yaşam tarzının tercih edilebileceğini ve lüks tüketimin gereksiz olduğunu vurgulamaktadır. Çeşitli yemeklerden ve servislerden hoşlanmamak, sadece az çeşitli ve daha mütevazı bir yaşam tarzını benimsemek istediğini gösterir.

Montaigne'nin bu tutumu, tasarruf ve sadelik değerlerine dayanmaktadır. Daha az çeşitli yemekler tercih etmek, gereksiz lüks tüketiminden kaçınmayı ve kaynakları daha verimli bir şekilde kullanmayı simgeler. Aynı zamanda daha sade bir yaşam tarzını benimsemek, maddi zenginlik yerine içsel memnuniyeti ve basitlik değerini yüceltir.

4.17. Vatanseverlik Değeriyle İlgili Bulgular

Yurtsever kavramı sözlükte vatansever sözcüğü ile aynı anlama gelmekte ve şöyle “Yurdunu, milletini büyük bir tutku ile seven, bu uğurda her türlü özveriye katlanan (kimse); vatansever, vatanperver” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Vatanseverlik değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 9, 2. kitabında (2021b) 1, 3. kitabında (2021c) 7 ve 4. kitabında (2021d) 6 olmak üzere toplamda 23 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde vatanseverlik değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Kral on birinci Louis’in Arras kentini fethettiği sırada bu kentte olup bitenleri sıkça okuruz, orada halk arasından çok sayıda insan “Yaşasın Kral” demektense asılmayı tercih etti” (Montaigne, 2021a, s. 75).

Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değerini vurguluyor. Arras kentini fetheden Kral Onbirinci Louis döneminde, kent sakinlerinin vatanlarına olan bağlılık ve vatanseverlikleri o kadar güçlüydü ki, Kral'a karşı gelmek yerine ölmeyi tercih ettiler. Bu, vatanlarına olan sadakatin ne kadar derin olduğunu gösteriyor.

Montaigne, bu örnekle vatanseverliği övmekte ve insanların vatanlarına olan bağlılığını yüceltmektedir. Arras kent sakinleri, vatanlarına olan sevgi ve bağlılıklarını göstermek için hayatlarını riske atmışlardır. Bu nedenle, Montaigne, vatanseverliğin bir toplum için önemli bir değer olduğunu ve vatanlarına olan bağlılığın insanların içsel bir duygu olduğunu vurgular.

“Ama başka bir düsturu daha vardı; doğduğu yerin yasalarına titizlikle itaat etmek ve onları yerine getirmektir bu. Ondan daha iyi bir yurttaş tahayyül edemiyorum. Ülkesini onun kadar düşünüp, kendi döneminde çıkan ayaklanmalara bu kadar hasım olan yoktur” (Montaigne, 2021a, s. 253).

Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değeri ile ilgilidir ve bahsedilen kişinin doğduğu yerin yasalarına büyük bir titizlikle itaat etme ve bu yasaları yerine getirme özelliğini övmektedir. Aynı zamanda, bu kişinin ülkesine büyük bir bağlılık gösterdiğini ve döneminde meydana gelen ayaklanmalara karşı tutumunu vurgular.

Bu ifade, bir kişinin vatanseverlik değerini ve vatanına olan sadakatini yüceltmektedir. Bahsedilen kişi, doğduğu yerin yasalarına büyük bir saygı gösterir ve bu yasalara bağlılıkla yaşar. Ayrıca, ülkesini düşünme ve ulusal çıkarlara hizmet etme konusundaki taahhüdü ile tanınır.

“Birliğindeki en genç, en sağlam adamları ülkelerinin savunması ve hizmeti için oradan göndererek korudu; yokluğunun daha az hissedileceği diğerleriyle bu geçidi savunmaya” (Montaigne, 2021a, s. 275).

Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değeri ile ilgilidir ve bir ülkenin savunması ve hizmeti için en genç ve en sağlam insanları görevlendirerek vatanseverlik ve ülkenin savunma konusundaki taahhüdü vurgular. Bu ifade, vatanına olan bağlılığın, ülkenin savunmasına katkıda bulunma amacıyla genç ve güçlü bireyler tarafından taşındığını gösterir.

Bu ifade, bir ülkenin savunması için genç ve güçlü nesillerin yetiştirilmesi ve korunması gerektiğini övmektedir. Bu gençler, vatanlarını savunmak ve hizmet etmek

için hazır olmalıdır. Montaigne, bu şekilde vatanseverlik değerini ve bir ülkenin savunmasına olan taahhüdü yüceltmektedir.

“Zafer onu her yerde gölgesi gibi takip ederdi; ülkesinin refahıyla gelişmesi ondan doğduğu gibi onunla birlikte öldü” (Montaigne, 2021c, s. 213).

Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değerini ve bir bireyin vatanına olan bağlılığının önemini vurguluyor. İfade, bahsedilen kişinin zaferler ve başarılar elde ettiği bir dönemde, bu zaferlerin ve başarıların ülkenin refahını artırdığını anlatıyor. Yani, bu kişi vatanına hizmet etmek ve onun gelişimine katkıda bulunmak için elinden gelenin en iyisini yapmıştır.

Bu ifade, vatanseverliğin sadece ülkeye olan bağlılıkla sınırlı olmadığını, aynı zamanda vatanın kalkınması ve refahı için çalışma isteğiyle de ilişkilendirildiğini gösteriyor. Bahsedilen kişi, zaferler elde etmek ve ülkesini daha iyi bir yere taşımak için çaba göstermiştir ve bu nedenle ülkenin refahıyla birlikte ölmüştür.

Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değerini yücelterek, insanların vatanlarına olan bağlılıklarının sadece sözde değil, aynı zamanda eylemleriyle de ifade edilmesi gerektiğini vurguluyor. Bir kişi, vatanseverlik duygularını eyleme dökerek, ülkesinin gelişimine ve refahına katkıda bulunabilir. Bu da toplumların güvenliği ve refahı için son derece önemli bir değerdir.

“Öteki kral, Mexico kralı, kuşatmaya alınmış kentini uzun süre savunmuş, bu kuşatma sırasında hiçbir hükümdar ve halkın göstermediği şekilde dayanıklılık ve direnç göstermişti” (Montaigne, 2021d, s. 164).

Montaigne'nin burada anlatmak istediği, vatanseverlik değeri ile ilgilidir ve Mexico kralının kendi kentini uzun süre savunarak gösterdiği dayanıklılık ve direnç konusundaki övgüyü içerir. Bu ifade, bir liderin ve halkın vatanlarına olan bağlılığını ve vatanlarını koruma konusundaki kararlılığını vurgular.

Mexico kralı, kendi kentini kuşatma altında uzun bir süre boyunca savunmuş ve bu süreçte olağanüstü bir dayanıklılık ve direnç göstermiştir. Bu, vatanseverlik değerini yücelterek, bir liderin ve halkın vatanlarını koruma konusundaki azim ve kararlılığını ifade eder. Mexico kralı, vatanına olan bağlılığını ve ülkesini koruma isteğini en üst düzeye çıkarmıştır.

Özetlemek gerekirse Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değerini övmekte ve bir ülkenin liderleri ve halkının, vatanlarını savunma konusundaki azimlerini ve kararlılıklarını takdir etmektedir. Bu, toplumların güvenliği ve birliği için kritik bir değerdir ve vatanlarını savunma amacıyla büyük fedakarlıklar yapma isteği, vatanseverlik duygusunun bir ifadesidir.

“Ama dürüst insanların kamuya sağladıkları yararı, ben belki yanlışlardan uzak durarak sağlayabilirim” (Montaigne, 2021d, s. 175).

Montaigne'nin bu cümlesi, vatanseverlik değerini ve bir bireyin topluma katkıda bulunma amacını ele almaktadır. İfade, kişinin vatanına olan bağlılığını ve toplumun iyiliği için çalışma isteğini vurgulamaktadır.

Montaigne, kendisinin "yanlışlardan uzak durarak" kamuya yarar sağlayabileceğini belirtiyor. Bu ifade, kişinin vatanseverlik duygusunu, dürüst ve doğru bir şekilde topluma hizmet etme amacıyla ifade etme gerekliliğini yansıtır. Yani, kişi vatanseverlik değerini koruma ve vatanının refahına katkıda bulunma isteği ile öne çıkarır.

Montaigne'nin bu ifadesi aynı zamanda vatanseverliğin farklı şekillerde ifade edilebileceğini de göstermektedir. Bir kişi, kamuya fayda sağlama amacını yanlışlardan uzak durarak gerçekleştirebilir. Bu, kişinin vatanına olan bağlılığını ve toplumun iyiliğine katkıda bulunma isteğini yansıtırken aynı zamanda etik ve dürüst bir şekilde davranma gerekliliğini de içerir.

Sonuç olarak, Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değerini öven bir ifade olup, kişinin vatanına olan bağlılığını ve topluma hizmet etme isteğini vurgular. Bu, toplumların güvenliği, birliği ve gelişimi için önemli bir değerdir ve kişinin vatanseverlik duygusunu ifade etme biçimlerinin çeşitliliğini yansıtır.

“En onurlu görevin halka hizmet etmek ve herkese yararlı olmak olduğunu düşünüyorum” (Montaigne, 2021d, s. 212).

Montaigne'nin bu cümlesindeki ifadesinde, vatanseverlik değeri ile ilgili olarak, halka hizmet etmenin ve topluma yararlı olmanın en yüce görevlerden biri olduğunu vurgulamaktadır. İfade, bir bireyin vatanına olan bağlılığını, toplumun refahına katkıda bulunma isteği ile özdeşleştirmektedir.

Burada Montaigne, kişinin onurlu bir görev olarak görmesi gereken şeyin, halka hizmet etmek ve herkesin yararına olmak olduğunu ifade ediyor. Bu, vatanseverlik duygusunu, toplumun gelişimi ve iyiliği için çalışma amacıyla birleştirir. Montaigne, vatanseverliğin sadece vatanına olan bağlılıkla sınırlı olmadığını, aynı zamanda vatanının insanlarına hizmet etme isteğiyle de ilişkilendirildiğini vurgular.

Bu ifade ayrıca kamu hizmetinin ve topluma katkının önemini yücelterek, bireylerin vatanlarına olan sorumluluklarını ve bu sorumluluğu yerine getirme amacını dile getirir. Vatanseverlik, toplumun refahı için çalışma isteğiyle birleştiğinde, toplumun daha güçlü ve birleşik olmasına katkıda bulunur.

“"Sevgili dostlarım ve vatanım için ölmeye hazırım." (Horatius, Odlar, IV, IX, 51)” (Montaigne, 2021d, s. 280).

Bu cümleyle Montaigne, vatanseverliği, kişinin vatanına olan sevgi ve bağlılıkla birleşen, vatanını koruma amacıyla büyük fedakarlık yapma isteği olarak sunmaktadır. Vatanseverlik, kişinin vatanının refahı ve güvenliği için canını tehlikeye atma ve sevdiklerini koruma amacını içeren bir ahlaki değer olarak ele alınır.

“Yaralanmadan ve zayıflamadan ülkesinin iyiliğini isteyen benim gibi biri, ülkesinin tehdit edildiğini ya da yıkıldığını görünce rahatsız olacaktır ama korkmayacaktır” (Montaigne, 2021d, s. 291).

Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değerini ve bir bireyin vatanına olan bağlılığını ele alırken, aynı zamanda vatanseverliğin sadece iyilikleri istemekle değil, aynı zamanda tehdit ve zorluklar karşısında cesur ve kararlı olmayı gerektiren bir değer olduğunu vurgulamaktadır.

Montaigne, kendisinin ülkesinin iyiliğini isteyen bir kişi olarak, ülkenin tehdit altında olduğunda ya da zor durumda olduğunda rahatsızlık duyacağını belirtiyor. Bu, vatanseverlik duygusunun, kişinin ülkesinin refahına duyduğu derin bağlılıkla ilişkilendirildiğini gösterir. Ancak, Montaigne bu rahatsızlığın korku ile değil, daha çok bir kararlılık ve cesaretle karşılanması gerektiğini ifade eder.

Montaigne'nin ifadesi, vatanseverliğin sadece gelişmiş ve huzurlu dönemlerde değil, aynı zamanda kriz anlarında ve tehditler karşısında da kendini göstermesi gerektiğini vurgular. Bu da vatanseverliğin sadece vatanına olan bağlılıkla değil, aynı zamanda vatanını koruma ve savunma amacını içerdiğini gösterir.

Özetle, Montaigne'nin bu ifadesi, vatanseverlik değerini, ülkenin iyiliğini isteme isteğiyle birleşmiş cesaret ve kararlılıkla ilişkilendirir. Vatanseverlik, sadece gelişmiş dönemlerde değil, aynı zamanda zorluklar karşısında da kendini göstermelidir ve kişinin ülkesini koruma amacını içermelidir.

4.18. Yardımseverlik Değeriyle İlgili Bulgular

Yardım kavramı sözlükte “Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma; iane, muavenet, İşlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için sağlanan katkı; destek” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Yardımseverlik değeri Denemeler eserinin 1. kitabında (2021a) 5, 2. kitabında (2021b) 2, 3. kitabında (2021c) 3 ve 4. kitabında (2021d) 4 olmak üzere toplamda 14 defa tespit edilmiştir. Denemeler eserinde yardımseverlik değeriyle ilgili tespit edilen örnek bulgular doğrudan alıntılar ile aşağıda belirtilmiştir:

“Plutarkhos, Phlipoemen’i bundan dolayı över, o sadece yasalara göre yönetmeyi değil, kamu yararı gerektirdiği zaman bizzat yasaları bile yönetmeyi biliyordu” (Montaigne, 2021a, s. 164).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve Phlipoemen’i öven bir bağlamda kullanılır. İfadesinde, Phlipoemen'in sadece yasalara göre yönetmeyi değil, aynı zamanda kamu yararı gerektirdiğinde yasaları bile yönetmeyi bilen bir lider olduğunu belirtir.

Bu ifade, liderlerin sadece yasaları takip etmekle kalmayıp aynı zamanda kamu yararı için özel bir gayret göstermelerinin ve yardımseverlik değerini taşımalarının önemini vurgular. Phlipoemen'in kamu yararı için yasaları yönetmesi, onun yardımseverlik ve toplumun iyiliği için çaba gösterme yeteneğini yansıtır.

Montaigne'nin bu ifadesi, liderlerin yardımseverlik ve kamu yararı ilkelerini benimsemeleri gerektiğini vurgularken, liderlerin toplumlarının iyiliği için özel bir rol ve sorumluluk taşıdığını ifade eder. Yardımseverlik, liderlerin toplumlarına karşı duydukları sorumluluğun bir parçasıdır.

“Az yukarıda öne sürdüğüm iki örnek gibi, saldırıya uğramış kişinin hiç kuşkusuz, başka türlü hareket etmek yerine bağışlaması en güzeli ve en soylusuydu” (Montaigne, 2021a, s. 170).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve bir kişinin saldırıya uğradığında en iyi ve en asil tepkinin affetmek olduğunu vurgular. İfadesinde, bir kişinin başka türlü hareket etmek yerine affetmeyi seçmesinin en güzel ve en soylu davranış olduğunu belirtir.

Bu ifade, affetme ve yardımseverlik değerini yücelten bir anlam taşır. Montaigne, bir kişinin kendisine saldıran veya zarar veren kişilere karşı öfkeyle değil, affetme ve hoşgörüsü karşılık vermesinin daha üstün bir davranış olduğunu savunur. Bu, insanlar arasında daha iyi bir ilişki kurma ve toplumsal barışı destekleme anlamına gelir.

“Yanımda bulunan kişiler, kendime gelmem için her çareyi denedikten sonra öldüğümü sanarak beni kollarına alıp bin güçlkle oradan yarım fersah ötedeki evime taşıdılar” (Montaigne, 2021b, s. 60).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve Montaigne'nin kötü bir durumda olan bir kişinin yardımına koşulduğunda, insanların ne kadar fedakar ve yardımsever olabileceğini vurgular. İfadesinde, Montaigne'nin kötü bir durumda olduğunu ve kendine gelmek için her türlü çabayı denedikten sonra yanındaki kişilerin ona yardım ettiğini anlatır.

Bu ifade, insanların zor zamanlarda birbirlerine yardım etme ve fedakarlık yapma kapasitesini yücelten bir anlam taşır. Montaigne'nin yanındaki kişiler, ona yardım etmek için büyük bir çaba sarf etmişlerdir ve bu, insanların birbirlerine yardım etme isteğinin ve yardımseverlik duygusunun gücünü gösterir.

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değerini ve insanların birbirlerine yardım etme isteğini övmektedir. İnsanlar, zor zamanlarda yardım elini uzatma kapasitesine sahiptirler ve bu, toplumsal dayanışmanın bir örneğini temsil eder.

“İyilik kadar pek sevilgen hiçbir şey yoktur.” (Cicero, Pro Ligario, X)” (Montaigne, 2021c, s. 65).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve iyiliğin çok sevilgen bir şey olduğunu vurgular. İfadesinde, iyiliğin insanlar arasında büyük bir takdir ve sevgi gördüğünü belirtir.

Bu ifade, insanların yardımseverlik ve iyilik yapma eğilimlerini övmektedir. Montaigne, iyilik yapmanın insanlar arasında olumlu bir etki yarattığını ve bu nedenle

çok sevildiğini ifade eder. İnsanlar, iyilik yapan kişilere saygı duyarlar ve onları sevgiyle karşılarlar.

“O, hasmını hakladıktan sonra, çatışmanın başlıca iki oyuncusunu ayakta ve sapasağlam görerek, arkadaşının yardımına gitti” (Montaigne, 2021c, s. 131).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve bir kişinin hasmını yendikten sonra dahi, rakibinin yardımına koşabileceğini vurgular. İfadesinde, bir çatışma sonrasında galip gelen kişinin rakibini mağlup ettikten sonra bile, onun yardımına gittiğini anlatır.

Bu ifade, insanların yardımseverlik ve insanlık duygusunun gücünü vurgulamaktadır. Galip gelen kişi, zaferin ardından bile rakibine yardım etme isteği duyar. Bu, insanların insancıl davranışlarını ve yardımseverliklerini övmektedir.

“İşte dostlarına karşı gösterdiği saygıyı kanıtlayan bir örnek: Sezar kendisiyle yolculuk eden Caius Oppius hastalanınca, sahip olduğu tek barınağını ona verip, tüm geceyi zor koşullar altında ve açıkta geçirdi” (Montaigne, 2021c, s. 178).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve Sezar'ın dostu Caius Oppius'un hastalandığında ona yardım etmek için kendi barınağını ona verdiği bir örneği sunarak, dostlarına gösterilen saygının bir ifadesini sunar.

Bu ifade, insanların dostlarına yardım etme isteğini ve dostlarına duydukları saygıyı vurgular. Sezar, dostu Oppius'un zor bir durumda olduğunu görünce, kendi barınağını ona vererek onun yardımına koşar. Bu, dostluğun ve yardımseverliğin önemini vurgular.

“Bu koşul bir yana, bir de can sıkı ve kaygı uyandıran bir şeyi benden istememeleri koşuluyla –çünkü sıkıntı veren her şeye karşı savaş açtım– herkesin yardımına koşmaya hazırım” (Montaigne, 2021d, s. 234).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve kendisinden istenmeyen bir şeyi (sıkıntı veren veya kaygı uyandıran bir şeyi) koşulsuz olarak yapmayı reddederek, başkalarına yardım etmeye hazır olduğunu vurgular. İfadesinde, kişisel sıkıntılara veya kaygılarına rağmen, başkalarına yardım etmeye ve onlara destek olmaya istekli olduğunu belirtir.

Bu ifade, Montaigne'nin yardımseverlik ve insanlara yardım etme isteğini övmektedir. Montaigne, kişisel rahatsızlıkları veya zorluklarına rağmen, başkalarına yardım etmeye istekli olduğunu ifade eder. Bu, insanların yardımseverlik ve toplumsal dayanışma değerlerine bağlılığını vurgular.

“Cyrus bunu –üstün bir komutanın ve iyi bir filozofun ağzından– daha iyi dile getiriyor ve eli açıklığına ve iyiliklerine, savaştaki Sezaletinden ve fetihlerinden daha fazla değer biçiyor” (Montaigne, 2021d, s. 234).

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve Cyrus'un, eli açıklığı ve iyiliklerine savaş başarılarından daha fazla değer veren bir lider olarak takdir edilmesine atıfta bulunur. İfadesinde, Cyrus'un savaştaki başarılarından daha çok, yardımsever ve cömert tutumunu vurgular.

Bu ifade, insanların yardımseverlik ve cömertlik gibi insani değerlere verdiği önemi yücelten bir anlam taşır. Cyrus, savaşta zafer kazanmış olabilir, ancak Montaigne onun cömertliği ve yardımseverliğini daha önemli bir özellik olarak değerlendirir. Bu, insanların savaş ve zafer gibi dışsal başarıların ötesindeki insani erdemleri takdir etmeleri gerektiğini vurgular.

“O böyle bir insandı ve bu doğal büyük iyilikseverlik onun yapısından geliyordu. Ondan daha iyiliksever ve insanlara daha yakın bir ruh olmazdı” (Montaigne, 2021d, s. 278)

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değeri ile ilgilidir ve bahsedilen kişinin doğal bir büyük iyilikseverlik duygusu taşıdığını ve insanlara yakın bir ruha sahip olduğunu vurgular. İfadesinde, bu kişinin yardımseverliği ve insanlara duyduğu yakınlıkla tanımlandığını belirtir.

Bu ifade, insanların doğal olarak yardımsever ve insanlara yakın olabileceğini övmektedir. Bahsedilen kişi, içinde bulunduğu durumdan bağımsız olarak yardımsever ve iyiliksever bir kişiliğe sahiptir. Montaigne, böyle bir iyilikseverlik duygusunun nadir bulunan ve değerli bir özellik olduğunu ifade eder.

Montaigne'nin bu ifadesi, yardımseverlik değerini yücelterek, insanların içlerinde taşıdıkları iyilikseverlik duygusunu ve insanlara duydukları yakınlığı takdir etmeleri gerektiğini vurgular. Yardımseverlik, insanların insanlık değerlerine bağlılığını ve insanların birbirlerine yardım etme isteğini övmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen 18 değer ile Montaigne tarafından kaleme alınan Denemeler isimli eser incelenmiştir. Bu değerlerden hareketle Denemeler eseri incelenerek SBDÖP ile örtüşen 306 değere ulaşılmıştır. Bu değerlerin Denemeler eserinde bulunma sıklığı sırasıyla adalet (39), dürüstlük (39), özgürlük (31), bilimsellik (25), estetik (25), vatanseverlik (23), çalışkanlık (18), aile birliğine önem verme (17), saygı (16), yardımseverlik (14), sevgi (13), sorumluluk (9), tasarruf (9), eşitlik (8), barış (7), duyarlılık (5), bağımsızlık (4) ve dayanışmadır (3).

Çalışma sonucunda en fazla adalet ve dürüstlük değerinin saptanması Montaigne'nin Toulouse Üniversitesinde hukuk eğitimi alması ile ilişkilendirilebilir. Öte yandan deneme türü içten ve samimi bir edebi türdür. Bu türün yaratıcısı olarak Montaigne eserinde kendini tanımaya çalışarak dürüstlüğü önem vermiştir. Özgürlük, bilimsellik ve estetik değerlerinin eserde yoğun olarak işlenmesi Montaigne'nin aydınlanma çağı şahsiyetlerinden biri olmasından kaynaklanabilir.

Çalışmanın sonuçları, alanyazında yapılan genel amacı SBDÖP değerlerinin edebi eserler yolu ile aktarımı araştırmaları incelendiğinde birçok araştırmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Er, Ünal ve Gürel (2016), Cengeli ve Eryılmaz (2018), Altıntaş, Mertol ve Çelikkol (2019), Şimşek Taş (2021), Tural (2018), Tural ve Şahan (2017) ve Yıldız ve Çolak'ın (2022) araştırmalarında ortaya çıkan sonuçlar bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Buradaki temel husus edebi eserlerde araştırılan ve bulgularanan değerlerin geneli itibariyle benzerlik göstermesidir.

Denemeler eseri sosyal bilgiler dersi değer öğretiminde kullanılırken dikkat edilmesi gereken noktalarda vardır. Eser tam metin çevirisi ile öğrenciye doğrudan aktarılmalıdır. Bu eser çocuklara değil yetişkinlere yazılmış bir eserdir. Eserin içinde şiddet, saldırganlık, aşağılama, tembellik, kölelik, cinsiyet ayrımcılığı vb. öğeler bulunmaktadır. Ayrıca Arıkan'a göre (1993) Montaigne eserinde Türkleri birçok defa konu edinmiştir. Türklerin askeri ve ahlak açısından olumlu ve örnek yanlarından bahsederken olumsuz özelliklerinden de bahsetmektedir. Yazıldığı dönem içerisinde Montaigne'nin Türkler hakkında yararlandığı kaynakların gerçekliği ve bilimselliği ayrı bir tartışma konusunu oluşturmakla birlikte öğretmenlerin bu hususlara dikkat etmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak Denemeler eserinin edebi bir ürün olarak sosyal bilgiler öğretiminde değer aktarım aracı olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Eser doğrudan olmamakla birlikte kırpılarak yahut çocuklara özel çeviri ile kullanılmalıdır. İçerdiği SBDÖP değerleri bakımından Denemeler eseri zengin bir kaynaktır.

5.2. Öneriler

Çalışmanın bu kısmında araştırmadan edinilen bulguların sonuçlarına dayanılarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Sosyal bilgiler ders kitaplarında değer aktarımı açısından Denemeler eserinden metin alıntıları yapılabilir.
- Denemeler “100 Temel Eser” içerisine alınabilir
- Denemeler eseri ortaokul kademesi için düzenlenerek tüm ortaokul kütüphanelerine gönderilebilir.
- Ders planları yapılırken değer aktarımı için Denemeler eserinden ders içi ve dışı etkinliklerde faydalanılabilir.
- Denemeler eserinin sosyal bilgiler dersinde değer aktarımına yönelik nicel araştırmalar yapılabilir.
- Montaigne'nin Denemeler eseri farklı derslerin öğretim programlarında bulunan değerler yahut öğretim programlarının genel yapısı ile incelenebilir.
- Bir edebi tür olarak deneme türüne dair farklı eserler SBDÖP açısından yahut değerler eğitimi açısından incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Altıntaş, İ., Mertol, H., & Çelikkol, Ö. (2019). Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerleri Aktarmadaki İşlevi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(29), s. 157-171.
- Arıkan, Z. (1993). Montaigne ve Türkler. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 4(4), s. 23-42.
- Arslan, A. D. (2021). İnsanın Yalın Hali Montaigne ve Denemeler. *bitig MSKÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), s. 277-280.
- Barr, R., Barth, J., & Shermis, S. S. (2013). *Sosyal Bilgilerin Doğası*. (C. Dönmez, Dü., & C. Dönmez, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), s. 101-129.
- Beldağ, A., & Yarar Kaptan, S. (2017). Arabalar Filminin İçerdiği Değerlere İlişkin Bir İnceleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), s. 487-499.
- Bilgili, A. S. (2019). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bindebir, M. (2021). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Nizamülmülk'e Ait Siyasetname İsimli Eserinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bobaroğlu, M. (2002). *Aydınlanma sorunu ve değerler*. İstanbul: Ayna Yayınevi.
- Cengелci, T., Eryılmaz, Ö. (2018). Sosyal Bilgilerde Edebi Ürünler ve Değerler Eğitimi: Küçük Prens Örneği. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), s. 65-79.
- Çukurcalıoğlu, A. (2022). *Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya.
- Demiray, H. (2023). *Mevlana'nın ve Montaigne'in Yapıtlarında Kendini Tanıma , Hoşgörü ve Evrensellik* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Demirdağ, M. (2021). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kapsamında Risaletü'n Nushiyye(Yunus Emre) Adlı Eserin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Dönmez, C., & Yazıcı, K. (Eds). (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Er, A., Tilbe, A., Atalay, İ., Sivri, M., Türkyılmaz, Ü., & Kartal Güngör, T. (2023). *Orta Çağ'dan Günümüze Fransız Edebiyat Tarihi*. (A. Er, & İ. Atalay, Eds) Ankara: Detay Yayıncılık.

Er, H., Ünal, F. & Gürel, D. (2016). Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Aktarımı Açısından Sadî Şirazî'nin "Bostan" ve "Gülistan" İsimli Eserlerinin İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), s. 225-242.

Ersoy, S. B. (2021). *Doğan Kardeş Dergisindeki Edebî Metinlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.

Ertürk, A. (2017). *Edib Ahmet B. Mahmud Yükeki'nin Atabetü'l Hakayık Adlı Eserinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Gündeş, O. (2021). *Sosyal bilgiler öğretiminde "Kutadgu Bilig" in değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Kantar, Ş. (2014). *İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde 100 Temel Eser Yoluyla Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Karadem, R. (2023). *Kelile ve Dimne'nin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Karatekin, E. (2016). *Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Kaşıkcı, H. (2023). *Sunay Akın'ın deneme türündeki eserlerinde değerler eğitimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Kaymakcı, S. (2013). Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumu. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(20), s. 230-255.
- Keskin, Y. (2020). Sosyal Bilgiler Programı Tarihi ve Güncel Gelişmeler. T. Çelikkaya, Ç. Öztürk Demirbaş, T. Yıldırım, & H. Yakar, (Eds), *Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi I* (1-46). Ankara: Pegem Akademi.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılcan, B. (2016). An evaluation of Ignác Kúnos's forty-four Turkish Fairy Tales in terms of values. *Turkish Journal of Education* , 5(3), s. 144-156.
- Köç, A., Demirkaya, H., & Ünal, O. (2020). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif ve Safahat. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), s. 98-118.
- MEB. (1983a). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. Mevzuat: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı
- MEB. (2023b). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Ankara. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=1264> adresinden alındı
- Mengi, N. (2005). Bir Edebi Tür Olarak Deneme Ve Türk Edebiyatındaki Yeri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), s. 353-368.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Montaigne, M. (2021a). *Denemeler (I. Kitap)*. (E. Sunar , Çev.) İstanbul: Say
- Montaigne, M. (2021b). *Denemeler (II. Kitap)*. (E. Sunar, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Montaigne, M. (2021c). *Denemeler (III. Kitap)*. (E. Sunar, Çev.) İstanbul: Say Yayıncılık.
- Montaigne, M. (2021d). *Denemeler (IV. Kitap)*. (E. Sunar, Çev.) İstanbul: Say Yayıncılık.
- NCSS (1993). The Social Studies Professional. Washington DC: National Council for the Social Studies.

- Öztürk, C., Keskin, S. C., & Otluoğlu, R. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Poyraz, K. (2022). *Metin Özdamarlar'ın Çocuk Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Sever, R. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel.
- Soydan Cımbız, N. (2019). *Namık Kemal'in Tiyatro Eserlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Bağlamında İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Şefik, Y., Gültekin, M., & Gürdoğan Bayır, Ö. (2013, Aralık 1). Sınıf Öğretmenlerinin Bakış Açısıyla Küreselleşmenin değerlere ve Değer Eğitiminine Yansıması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), s. 339-369.
- Şimşek Taş, N. (2021). Evvel zaman içinde adlı eserin sosyal bilgiler değerleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 2(1), s. 53-67.
- TDK. (2023). *Türkçe Sözlük* (12. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Titus, H. H. (1946). *Living Issue In Philosophy*. USA: American Book Company.
- Tural, A. (2018). Dede Korkut Hikâyelerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi. *Journal of Turkish Studies*, 13(11), s. 1337-1346.
- Tural, A., & Şahan, G. (2017). Keloğlan Masallarının 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler Açısından Analizi. *Journal of Turkish Studies*, 12(28), s. 737-749.
- Tülüceoğlu, F. (2022). *Yunus Emre Divanı'nın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2020). *Değerler Eğitimi* (6. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Uyanık, H. (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Programındaki Değerler Bağlamında Atatürk'ün Nutkunun İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Veugelaers, W. (2000). Different Ways Of Teaching Values. *Educational review*, 52(1), s. 37-46.

- Yel, S., & Aladağ, S. (2014). Sosyal Bilgilerde Değerlerin Öğretimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 119-150). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeter, F. (2019). *Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız , A., & Çolak , K. (2022). Orhun Kitabeleri'nde Yer Alan Değerlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Değerleri Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), s. 143-165.
- Zweig, S. (2013). *Montaigne*. (A. Cemal, Çev.) İstanbul: Can Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Kadir Yıldırım

Eğitim Durumu

Lisans: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

İletişim

